

TUDC

22/04/2563

พงศาวดารเหนือ

คุณหญิง (เชื้อ) ชนรัตน์บดี

พิมพ์ในงานพระราชทานเพลิงศพ

มหาเสวกโท พระยาชนรัตน์บดี (เสงี่ยม สิงหกละ)

ณสุสานหลวงวัดเทพศิรินทราวาส

ปีมะแม พ.ศ. ๒๔๗๕

โรงพิมพ์โสภณพิพรรฒธนากร

W. A. 1918 - W. A. 1928

คำนำ

คุณหญิง (เชื้อ) ธนรัตนบดี จะจัดการปลงศพ มหาเสวกโท
พระยาธนรัตนบดี (เสงี่ยม สิงหทะวะ) ผู้สามี ใคร่พิมพ์หนังสือแจก
ในเขตพระราชทานเพลิงสักเรื่องหนึ่ง จึงมอบฉันทะให้พระยาดำรงกิจ
ประมวญมาแจ้งความต่อราชบัณฑิตยสภา เพื่อเลือกหาหนังสือที่ประสงค์
พระยาดำรงฯ พอใจหนังสือพงศาวดารเหนือซึ่งพิมพ์รวมอยู่ในหนังสือ
ประชุมพงศาวดารภาคหนึ่ง จึงขออนุญาตพิมพ์ในงานนี้ กรมการราช
บัณฑิตยสภาอนุญาตให้ตามปรารภ

เมื่อพิมพ์คราก่อน กรมการหอพระสมุดฯ ได้แจ้งไว้ว่าหนังสือ
พงศาวดารเหนือ พระบาทสมเด็จพระพุทธเลิศหล้านภาลัยแต่ยังดำรง
พระเกียรติยศเป็นกรมพระราชวังบวรสถานมงคล มีรับสั่งให้พระวิเชียร
ปรีชา (น้อย) เป็นผู้รวบรวมเรื่องมาเรียบเรียง เมื่อปีเถาะนพศก
จุลศักราช ๑๑๖๙ พ.ศ. ๒๓๕๐ ต้นฉบับที่มีในหอพระสมุดฯ มีบานแผ่น
ดง

ข้าพระพุทธเจ้า พระวิเชียรปรีชา น้อย เจ้ากรมราชบัณฑิตขวา
ได้รับพระราชทานเรื่องสยามราชพงศาวดารเมืองเหนือตั้งแต่บาธรรมราช
สร้างเมืองล้านนาด้วยเมืองสุวรรณโคต ได้เสวยราชสมบัติ ทรงพระนาม
พระเจ้าธรรมราชาธิราช เป็นลำดับลงมาจนถึงพระเจ้าอู่ทอง สร้างกรุงศรี
อยุธยาโบราณราชธานี โดยก่อดังสติปัญญาสักกานุรูปอื่นน้อย ทุตเกิด
ทุตกระหม่อมถวาย ขอเดชะ

หนังสือที่รวมเรียกว่าพงศาวดารเหนือนี้ ทจริงเป็นหนังสือหลายเรื่อง
 มีมาแต่ครั้งกรุงเก่า แต่เดิมดูเหมือนจะจดจำไว้เป็นเรื่องต่าง ๆ กัน คงจะ
 ได้เอามารวบรวมและแต่งหัวต่อเชื่อมให้เป็นเรื่องเดียวกันภายหลัง พด
 ณะเพาะ ณะบบ ของ พระวิเชียรปรีชา นวธิ์ เรียบเรียงอยู่ข้างจะไขว้เขวสืบต้น
 บางทีเรื่องเดียวกันเล่าซ้ำเป็นสองหนกก็มี หนังสือพงศาวดารเหนือ
 พระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว โปรดเกล้าฯ ให้พิมพ์เป็น
 ครั้งแรก เมื่อปีมะเส็งเอกศก จุฬศักราช ๑๒๓๑ พ.ศ. ๒๔๑๒ มีเรื่อง
 คำนานพระแก้วมรกตอยู่ข้างท้ายด้วย ในการพิมพ์ใหม่ครั้งนี้ เพื่อจะ
 ให้สะดวกแก่ผู้อ่าน จึงได้ตั้งชื่อเรื่องไว้ทุก ๆ เรื่อง และเรื่องที่เล่าซ้ำกันก็
 ได้ตัดออกเสีย แต่ผู้อ่านพึงเข้าใจว่า หนังสือพงศาวดารเหนือพิมพ์ตาม
 ณะบบเดิม มิใช่ลบลดลงเนื้อเห็นความจริงเท็จของเรื่องราวไว้ในที่
 ในการพิมพ์หนังสือเรื่องนเจ้าภาพโตเขียนประวัติผู้มรณะลงมา ขอ
 ให้พิมพ์ไว้เป็นพระถกด้วย จึงได้พิมพ์ไว้ต่อกำนานไป

ราชบัณฑิตยสภา

วันที่ ๒๓ พฤศจิกายน พุทธศักราช ๒๔๗๔

TUDC

W.წ. 1940 — W.წ. 1941/1942

ประวัติพระยาชนนรัตนบดี

มหาเสวกโท พระยาชนนรัตนบดี (เสงี่ยม สิงหตะ) เป็นบุตร
ขุนสิงห์พลาคร (แดง สิงหตะ) เกิดเมื่อวันที่ ๓๓ กันยายน พระพุทธ
ศักราช ๒๔๑๘ ตรงกับวันพุธ เดือน ๓๐ แรม ๕ ค่ำ ปีมะเส็ง จุลศักราช ๑๒๓๘
(พ.ศ. ๒๔๑๘) เป็นปีที่ ๘ ในรัชกาลที่ ๕ เมื่ออายุได้ ๓๓ ปี ได้เข้า
ศึกษาวิชาหนังสือไทย ณ โรงเรียนพระตำหนักสวนกุหลาบจนมีอายุได้ ๑๖ ปี
สอบไล่ได้แล้วออกจากโรงเรียน เมื่อวันที่ ๑๐ ตุลาคม พ.ศ. ๑๘๓๕ ถวาย
ตัวเป็นมหาดเล็กพิเศษอยู่เวรศักดิ์ รับพระราชทานเงินเดือนตั้งแต่ ๘ บาท
ถึง ๖๐ บาท

วันที่ ๒๕ กรกฎาคม พ.ศ. ๒๔๔๒ ได้รับพระราชทานบรรดาศักดิ์
เป็นนายรองต้นของราชบริพาร ได้รับพระราชทานเงินเดือนตั้งแต่ ๗๐ บาท
ถึง ๘๐ บาท

ถึง พ.ศ. ๒๔๔๖ ได้รับพระราชทานบรรดาศักดิ์เป็นนายพิจิตต์รพ
การหุ้มแพร เงินเดือนตั้งแต่ ๑๐๐ บาท ถึง ๑๖๐ บาท

ถึง พ.ศ. ๒๔๔๘ โปรดเกล้าฯ เดือนบรรดาศักดิ์ขึ้นเป็นนายจ่า
เวรศักดิ์ เพิ่มเงินเดือนขึ้นเป็นเดือนละ ๒๐๐ บาท จนถึง ๓๐๐ บาท

ถึง พ.ศ. ๒๔๕๔ ในรัชกาลที่ ๖ โปรดเกล้าฯ เดือนบรรดาศักดิ์
ขึ้นเป็นพระดรุณรักษา มียศเป็นหัวหน้ามหาดเล็ก เงินเดือนตั้งแต่ ๔๐๐
บาท ถึง ๗๐๐ บาท

วันที่ ๑๔ สิงหาคม พ.ศ. ๒๔๕๖ ทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ เลื่อน
บรรดาศักดิ์ชนเป็นพระยาชนรัตนมดี มยศเป็นจางวางตรี ได้รับพระราชทาน
เงินเดือน ตั้งแต่ ๗๕๐ บาท ถึง ๑๑๐๐ บาท

ถึง พ.ศ. ๒๔๖๔ โปรดเกล้าฯ เลื่อนยศชนเป็นจางวางโท พระ
ราชทานเงินเดือนเพิ่มขึ้นตั้งแต่ ๑๒๐๐ บาท ถึง ๑๖๐๐ บาท

ถึงวันที่ ๓ เมษายน พ.ศ. ๒๔๖๘ ในรัชกาลปัจจุบันทรงพระกรุณา
โปรดเกล้าฯ ให้เปลี่ยนแปลงและยุบเลิกตำแหน่งหน้าที่ราชการในกรมมหาด
เล็กหลวง ออกรับพระราชทานเบี้ยบำนาญ เดือนละ ๖๖๖ บาท ๖๖ ^๒/_๓ สตางค์
หรือปีละ ๘๐๐๐ บาท

ถึงวันที่ ๒๘ กรกฎาคม พ.ศ. ๒๔๖๘ โปรดเกล้าฯ ให้เข้ารับราชการ
กำกับการในหน้าที่ปลัดบัญชีกระทรวงวัง แล้วเปลี่ยนเป็นผู้กำกับการกรม
บัญชีพระราชสำนักกระทรวงวัง ได้รับพระราชทานเงินเดือนเดือนละ ๖๐๐
บาท และคงรับเบี้ยบำนาญด้วย

ถึงวันที่ ๓ เมษายน พ.ศ. ๒๔๗๐ โปรดเกล้าฯ เลื่อนตำแหน่งชนเป็น
อธิบดีกรมบัญชี พระราชสำนักกระทรวงวัง ได้รับพระราชทานเงินเดือน
เดือนละ ๑๓๐๐ บาท (งดเบี้ยบำนาญ)

วันที่ ๑๕ มีนาคม พ.ศ. ๒๔๗๓ บัวยอาเจียนเป็นโลหิตได้ ๓ วัน
ถึงอนิจกรรม อายุได้ ๕๕ ปี

เครื่องราชอิสริยาภรณ์และสิ่งของ ซึ่งมหาเสวกโทพระยาชนรัตนมดี
ได้รับพระราชทาน คือ

TUDC

୩.୩. ୧୯୧୩ - ୩.୩. ୧୯୧୯

22/04/2025

พ.ศ. ๒๔๓๗ เหยียบยวรัชฎาภิเศก

พ.ศ. ๒๔๔๐ เหยียบยวประภาดมาตา

พ.ศ. ๒๔๔๒ เหยียบยวราชรุจิทอง รัชชกาลที่ ๕ และได้รับพระบรม
ราชานุญาตประดับเหยียบยวนกอินทรีแดง (เยอรมัน)

พ.ศ. ๒๔๔๖ เบ็ญจมาภรณ์มงกุฎสยาม และเหยียบยวทวิธาภิเศกเงิน

พ.ศ. ๒๔๔๘ เบ็ญจมาภรณ์ข้างเผือก

พ.ศ. ๒๔๕๐ เหยียบยวรัชมงคดเงิน

พ.ศ. ๒๔๕๓ เหยียบยวรัชมงคธาภิเศกเงิน และเหยียบยวรัตนภรณ์
ชั้น ๔ จ.ป.ร.

พ.ศ. ๒๔๕๒ เพิ่มพระชนมายุชั้น ๓ และได้รับพระบรมราชานุญาต
ให้ประดับตราไม้กางเขนเงิน (บริติชวิก)

พ.ศ. ๒๔๕๓ เหยียบยวรัตนภรณ์ จ.ป.ร. ชั้น ๔

พ.ศ. ๒๔๕๔ เหยียบยวทองคำ จ.ป.ร. ที่ระดังกงานพระเมรุ พระบาท
สมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว เหยียบยวทองคำธาภิเศกครั้งที่ ๓
รัชชกาลที่ ๖ จ.ป.ร. ตราวชิรมาตารัชชกาลที่ ๖ เหยียบยวราชรุจิรัชชกาลที่ ๖
จักรุธาภรณ์มงกุฎสยาม และเหยียบยวบรมราชาภิเศกเงินรัชชกาลที่ ๖

พ.ศ. ๒๔๕๕ เพิ่ม จ.ป.ร. ชั้น ๒ จักรุธาภรณ์ข้างเผือก

พ.ศ. ๒๔๕๖ ดุมอก จ.ป.ร. และคริตาภรณ์ข้างเผือก

พ.ศ. ๒๔๕๗ แหนบ จ.ป.ร. ชั้น ๒ เล่มาททองคำ จ.ป.ร. ชั้น ๒
เพิ่มชาห์ดวงเคิม รัชชกาลที่ ๖ เพิ่ม จ.ป.ร. ชั้น ๓

๑

พ.ศ. ๒๔๕๘ ตถุขยจุตจอมเกด้าวเค็ช และทวคคยภกรณ่มงกุฏดยาม

พ.ศ. ๒๔๖๐ ทถุขยจุตจอมเกด้า

พ.ศ. ๒๔๖๓ ตราวัดภกรณ่มงกุฏดยาม และ
เหรียญจกรพคมาดาทอง

พ.ศ. ๒๔๖๔ เหรียญรัตนภกรณ่ม.ป.ร.ชนั ๓ และทถุขยจุตจอม
เกด้าวเค็ช

พ.ศ. ๒๔๖๘ เหรียญบรมราชภคเกกรชชกาดบัจจุบัน

พ.ศ. ๒๔๖๘ เหรียญรัตนภกรณ่ม.ป.ร.ชนั ๔

พ.ศ. ๒๔๗๓ เหรียญรัตนภกรณ่ม.ป.ร.ชนั ๓

พระยษนรัตนบดได้รบราชภกรณ่ม.ป.ร.ชนั ๓ ในตำแหน่งล้าคณุน้าทการบญช้เงิน
ตั้งแต่นั้นนอยจนถ้งเป็นอชบดด้ โดยความซ้อดด้คยด้จรวคไม่ม่การเดี่ยหาย
ท้ง ๓ รัชชกาด ช้ม่หลกฐานที่ด้รบพระราชทานเครองราชอด้สรียภกรณ่ม
และด้งทระล็ก แด่ดงความดคความซ้อบแทบทุกบมาจนคดอด้ถ้งอนจกรวม

พระยษนรัตนบด มีภรียาแต่คณุนึงซ้อ ชนรัตนบด ช้เป็นชคดา
คนใหญ่ซอของพระยษล้ากถกจประมวญญด้เดี่ยว มีบุคครชคดาทยงม่ควออยู่ใน
เวदान ๓ คน คอ

นางล้าวถดของ ด้งถดกะ ๑

นายระเบี่ยบ ด้งถดกะ ๑

นางล้าवल้ารวย ด้งถดกะ ๑

สารบัญ

บานแผนก	หน้า ๓
เรื่องพระยาจักร์ดำตังจุตศักราช	๑ ๓
เรื่องสร้างเมืองสุวรรณโคต	๑ ๔
เรื่องอรุณกุมารเมืองสุวรรณโคต	๑ ๘
เรื่องพระเจ้าศรีธรรมไตรปิฎก	๑ ๑๗
เรื่องสร้างเมืองพิษณุโลก	๑ ๑๘
เรื่องสร้างพระชินสีห์ พระชินราช	๑ ๒๓
เรื่องสร้างเสนาราชนคร	๑ ๒๔
เรื่องพระยาเทพวรดิศตังเมืองต่าง ๆ	๑ ๒๕
เรื่องทักตปนา	๑ ๒๖
ทำเนียบคณะสงฆ์	๑ ๒๖
เรื่องพระร่วงสุโขทัย	๑ ๒๗
เรื่องพระยาแกรก	๑ ๒๘
เรื่องพระนเรศวรหงษา	๑ ๓๗
เรื่องพระเจ้าอู่ทอง	๑ ๔๒
เรื่องพระมาตย์เจดีย์	๑ ๔๗
เรื่องพระยาแก	๑ ๕๕
เรื่องพระเจ้าอู่ทอง	๑ ๖๐
เรื่องพระบรมราชาเมืองสุวรรณโคต	๑ ๖๘
เรื่องขุนตั้งหว่าคร	๑ ๗๓

บานแผนกเดิม

๑ ศุภมัสดุ ฤกษ์กราช ๑๒๓๓ ไล่ปลั่งังวัจจรบุษยมาคักภาพักษ์
เอกาทศมีตลครุวารปริเฉทกาลกำหนด พระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหา
จุฬาลงกรณ์ บดินทรเทพยมหามงกุฏ บุษยรัตน์ราชวรงค์ วรรคตมพงศ์
บริพัตร วรรชัตยราชินิกโรดม จาตุรันตบรมมหาจักรพรรดิราชสังกาศ บรม
ธรรมิกมหาราชาธิบดีราช บรมนารถบพิตรพระเจ้าอยู่หัว อันเถลิงถวัลยราช
บรมราชาภิเษก ผ่านพิภพกรุงเทพมหานคร อมรัตน์โกสินทรมหินทรา
ยุชยา มหาตติลกภพพรัตนราชธานีบุรีรมย์ อุดมราชนิเวศน์มหาราชฐาน
เสด็จออกพระที่นั่งอมรินทรวินิจฉัยมโหฬารวิมาน โดยเสด็จานอุตราภิมุข
พร้อมด้วยพระบรมวงศานุวงศ์และข้าทูลละอองธุลีพระบาทผู้ใหญ่ผู้น้อยเฝ้า
เบื้องบาทบงกชมาศ จึงพระบาทสมเด็จพระบรมนารถบพิตรพระเจ้าอยู่หัว มี
พระบรมราชโองการมานพระบิณฑูร์สุรังสิงหนาท ดำรัสสั่งพระเจ้าราชว
รวงศ์เธอ กรมหมื่นอักษรสาดนโสภณ จางวางกรมพระอาดกษณ์และ
กรมอักษรมพิมพ์ ให้จัดหาหนังสือเรื่องพระราชพงศาวดารลำดับกษัตริย์ใน
ประเทศต่าง ๆ สร้างไว้สำหรับทรงทอดพระเนตรเป็นเครื่องประดับพระ
บัญญาและสำหรับแผ่นดินสืบไป จึงพระเจ้าราชวรวงศ์เธอ กรมหมื่น
อักษรสาดนโสภณ ได้จัดอาดกษณ์จำลองเรื่องพระราชพงศาวดารลำดับ
กษัตริย์ในประเทศต่าง ๆ ทูลเกล้าทูลกระหม่อมถวายหลายภาษา และ
เรื่องพระราชพงศาวดารฝ่ายประเทศสยามนี้ นักปราชญ์และผู้มบรรดาศักดิ์
ได้ฟังได้รู้เรื่องด้วยกันเป็นอันมาก ก็กล่าวตั้งแต่พระเจ้าอยู่หัวทรงเป็นปฐม

กษัตริย์สร้างกรุงศรีอยุธยา แล้วลำดับกษัตริย์เนื่องกันลงมาจนกรุงเสียแก่
 พม่า แล้วขุนหลวงตากมาสร้างกรุงธนบุรีคือกรุงอมรัตนโกสินทรในที่
 อยู่กันทุกวันนี้ ดับกษัตริย์กันลงมาจนถึงแผ่นดินพระบาทสมเด็จพระพุทธ
 ยอดฟ้าจุฬาโลก แต่พระราชพงศาวดารเห็นออกถ้าวความตั้งแต่สร้างเมือง
 ศรีสัตนาคยและเมืองสุโขทัย แล้วดับกษัตริย์กันลงมาเป็นอันมาก ก่อน
 แผ่นดินพระเจ้าอยู่หัวทรงขึ้นไปหลายสิบชั่วกษัตริย์ ยังหาใครจะมีผู้ใดได้พบ
 ได้อ่านรู้เรื่องทวักกันไปไม่ ข้าพเจ้าจึงเห็นว่าพระราชพงศาวดารเห็นอัน
 กัดตึงกษัตริย์ลำดับเนื่องกันลงมาเป็นอันมาก ควรที่นักปราชญ์และผู้มี
 บรรดาศักดิ์จะรู้ไว้พอเป็นเครื่องประดับปัญญา ให้รอบรู้ โดยธรรมเนียมที่
 ประพฤติการณ์และมีอุบายต่าง ๆ กัน ได้ตีพิมพ์ณโรงพิมพ์หลวงใน
 พระบรมมหาราชวัง ถ้าวความแต่ต้นดังนี้

พระราชพงศาวดารเหนือ

๑ ศุภมัตต พระพุทธศักราช จำเดิมแต่องค์สมเด็จพระบรมไตร
 โลกนาถเจ้า เสด็จดับชนธเข้าสู่พระนิพพาน พระองค์ประดิษฐานบวรพุทธ
 ศาสนา ๕,๐๐๐ พรรษา ผนวชองค์การเดือน ๖ ชน ๓๕ ค่ำมะเส็ง สัมฤทธิศก
 พระพุทธเจ้านิพพาน พระอาจารย์เจ้าตบมะเมียบเป็นเอกศก ถ่วงแล้ว ๕
 เดือน พระยาอชาตศัตรูให้ขุมนุมพระอรหันต์ยกปฐมสังคายนาครั้งที่ ๓ แล้ว
 ถ่วงไปได้ ๑๐๐ ปีระกาศัมฤทธิศก จุดศักราช ๑๓ ปี จึงพระเจ้ากาตาโลกราช
 ให้ตั้งทุติยสังคายนาครั้งหนึ่ง แล้วถ่วงไปได้ ๒๓๘ ปีมะแมรัฐศก จุด
 ศักราช ๓๘ ปี จึงพระเจ้าศรีธรรมมาโลกราชตั้งตติยสังคายนาครั้งหนึ่ง
 แล้วถ่วงไปได้ ๒๓๘ ปีมะเมยสัมฤทธิศก จุดศักราช ๑๓๓ ปี พระมหินท

เถรเจ้าตงจตุตถตั้งคายนายครึ่งหนึ่ง เมื่อพระพุทธศาสดาตวง ๔๓๓ ปี
 พระเจ้าวัฏฏคามินีอภัยในลังกาทวีป ชุมนุมพระอรหันต์มากกว่า ๑,๐๐๐
 ทำบุญจมนั่งคายนายยกขึ้นในโบสถานจารเป็นอักษรตั้งกาปี ๑ ดำเร็จ เมื่อ
 พระพุทธศักราชตวง ๘๕๖ ปี พระพุทธโฆษาจารย์ไปแปลธรรมในลังกา
 แล้วได้อารชนาพระแก้วมรกตซึ่งสถิตอยู่ในเมืองลังกาเข้ามา เรือซัดไปเข้า
 ปากน้ำันทายมาศ.

เรื่องพระยาจักร์ดำตั้งจุดศักราช

๑ ศุภมัตต พระพุทธศักราช ๓๐๖ ปีกุน สมเด็จพระเจ้าอยู่หัวกรุง
 กษัตริย์เมืองตักกติดตามหานคร ทรงพระนามชื่อพระยาจักร์ดำมหาราชาธิราช
 ทรงอาณาพมหิทธิฤทธอนตาเด็กรกว่ากษัตริย์ทั้งหลาย พระองค์เสวยราช
 สัมบัติ พระองค์เสด็จออกยังพระที่นั่งเย็นเป็นที่วิไลฐานพิมานจุกรมุข
 เบื้องอุดรทิศ จึงทรงพระดำริด้วยพระพุทธศาสดาเป็นฝ่ายข้างพระพุทธจักร
 นั้นฝ่ายหนึ่ง จึงมีพระราชโองการตั้งแก้อดีตพราหมณ์ปโรหิตว่า ตั้งแต่
 วนนไปจนถึงพระพุทธศาสดาของพระพุทธเจ้าอนุญาตไว้ ๕,๐๐๐ พรรษา
 ให้ตั้งจุดศักราชไว้สำหรับกรุงกษัตริย์สืบไปเมื่อนั้น จึงให้ตั้งณวัน
 พฤษหส์มาสเดือน ๕ แรมค่ำ ๑ จุดศักราชที่ชวดเอกศกเป็นมหาสงกรานต์
 ไปแล้ว จึงให้ยกขึ้นเป็นจุดศักราชวันเดือนปีใหม่ ถ้าแตะมหาสงกรานต์
 ยังมีไป ยังเอาเป็นปีใหม่ไม่ได้ ด้วยดิถีเดือนนั้นยังไม่ครบ ๓๖๐ วัน พระ
 องค์ให้ตั้งพระราชกำหนดจุดศักราชแล้วพระองค์สวรรคตในปีนั้น เสวยราช
 สัมบัติ ๗๒ ปี จุดศักราชได้ศก ๑.

สร้างเมืองสวรรค์โลก ยกบาตรมราชขึ้นเป็น พระยาธรรมราชา กรองเมืองสวรรค์โลก

๑) จึงเจ้าฤๅษีสัณนาดยและเจ้าฤๅษีสัทธิมงคลทั้งสองพี่น้อง มีอายุยืน
 ได้ ๓๐๐ ปี แต่พระชินสีห์ยังดำรงราชสมบัติจนได้ตรัสแก่สัพพัญญุตญาณ
 เป็นพระพุทธเจ้าโปรดสัตว์ทั้งหลาย ทศคามะ มีบ้านอันชนแก่นางด้าอัน
 เป็นมารดาพระดำริบุตรเถรเจ้า และพราหมณ์ทั้ง ๓๐ บ้านยอมเป็นลูกหลาน
 เจ้าฤๅษีทั้ง ๒ มีอายุยืนได้ ๓๐๐ ปี สูง ๓ วา อายุได้ ๒๐๐ ปี สูง ๘ ศอก
 หมูชะพอชพราหมณ์ กนบวชและทรงพรต บ่ห่อนจะฆ่าสัตว์ จึงมีอายุยืน
 ผู้มเวรจึงพด้นกาย ผู้หาเวรมได้อายุยืน เจ้าฤๅษีสัณนาดยจึงว่าแก่เจ้าฤๅษี
 สัทธิมงคลว่า เราจะเข้านฤพานแล้ว เอ็นดูแก่ลูกหลานแห่งเราอันจะดับไป
 ในอนาคตกาล แดวกให้โอวาทไว้ในพระพุทธศาสนา กำกับไลัยศาสตร์ให้
 ไว้ด้วยกัน และเจ้าฤๅษีสัณนาดยจึงให้หาลูกหลานอันเป็นผู้นิยมแก่กว่าชน
 ทั้งหลาย จึงสั่งสอนว่าสู่เจ้าทั้งหลายอันอยู่ทั้ง ๓๐ บ้านอย่าประมาทत्मตน
 ทงผ่นนำสมุทกัหมตไปแล้ว เขาจะสร้างบ้านสร้างเมือง จรมกยเป็นอนมาก
 คู่ท่านจงชวนกันทำกำแพงกันตัว อย่าได้เฝ้ามัวแก่คณหา ส้าตราเร่งตกแต่ง
 ไว้ ผู้ใดถ้าเป็นใหญ่ให้ครอบครองกัน ชะพอชพราหมณ์ภายนอกหน้าจะเป็น
 คฤหัสถ์ตจุกเกต้า ฆ่าสัตว์ นาน้ำพิษมูตหมพจะกลายเป็นเหต้า ชะพอ
 ชีพราหมณ์จะมาทุกคำบด จะดะคำพระทศพล จะเอาคำโทได้โตโก มัก
 ได้ให้ท่านนิบหาย บู่จะสั่งเจ้าไว้ สู่เจ้าจงเอาพนมเพลิงเข้าไว้ในเมือง
 เป็นที่สร้างพรตบูชาคุณท ผู้เฒ่าจะสั่งสอนจงทำตามคำ ครันเจ้าฤๅษี

ตั้งสอนลูกหลานแคว้นเหาะขึ้นไปถึงเขาใหญ่ซึ่งอยู่เขาหลวง สร้างสมณธรรม
ภavanaได้ บัญญัติมานต์มาบัตจากคณหาด้วยบัญญัติแห่งตน

๑ จึงบาธรรมราช ให้ห่าชะพอชัพรหมณทั้งหลาย นายบ้านมา
พร้อมกันแล้ว จึงบ้นหน้าทให้ชะพอชัพรหมณกำหนดกฎหมายเกณฑ์หน้าท
ให้ทำกำแพงหนา ๘ ศอก สูง ๔ วา กว้าง ๕๐ เส้น ยาว ๓๐๐ เส้น
จึงบาธรรมราชผู้รฤกษ์พานาท ได้ยินในสำนักเจ้าฤกษ์ผู้เป็นบู้ว่า ณวัน
พฤห์ดับเดือนอายุชน ๖ ค่ำ ปีมะโรงโทศก ภายหน้าจะได้ตูกนาคมาเป็น
พระยาตงแต่พระพุทธรเจ้าหนีพพานได้ ๕๐๐ ปี พระฤกษ์เจ้าท่านทำนายไว้ ถ้า
อัครสาวก และสมณพราหมณชิมเป็นธรรมเมื่อใด ออกเมืองจะหัก ๗ ภาค
หาผู้จะยามิได้ ฝ่ายคฤห์ดีธจะเป็นฝ่ายชั ๆ จะเป็นฝ่ายคฤห์ดีธ ฐนก็จะ
พลันตาย อย่าหมายใจต่างทาง บู้รำคาญแต่ท่านจะมีไปภายหน้า และมี
บาธรรมราชเป็นประธาน ให้ชะพอชัพรหมณตัดเอาแดงมาทำเป็นกำแพง
มีบาธรรมราชเป็นผู้ใหญ่ ว่าท่านทั้งหลายยอมบังคับบัญญัติกันให้เอาแดง
มาทำเป็นแผ่นก่อเป็นกำแพงถึง ๗ บั้งแล้ว บานประตูเป็นพนักงานเมืองใด
ทำประตูสกัด ๕๐ เส้น ยาว ๓๐๐ เส้น ทำด้วยปูน สร้างวัดวาอารามกุฎ
สถานให้เป็นทานแก่สังฆทั้งหลายอันได้บรรดุดโลกุตรธรรมเป็นพระโสดาบัน
และสักทาคามีนาคามิ แดวจึงชะพอชัพรหมณตงวิหารพระอิศวรรและ
พระนารายณเบเนทตงพิช ชวนกันอดอาหาร ๗ วันกินบวช ๗ วัน จึง
สระเกล้าจึงชนโตอัมพวายแก่พระอิศวรรเป็นเจ้าอยู่ท่าพระดาบส์อันจะมา

๑ แดะเจ้าฤกษ์ค่านั่งถึงตระกูล พอเข้ามานต์มาบัตอันเป็นบาทแห่ง
อภินญาแคว้นเหาะมาในอากาศเวหา ก็เขาดังพนมภุฆายังชะพอชัพรหมณ

ตัดเอาแดงมาทำเป็นแผ่นยาว ๓ ศอก กว้างศอก ๑ ยาว ๕ ศอก กว้าง ๒ ศอก ทำเป็นบัวหงาย และหน้ากระดานและชานทรงมนีโห่งาม จึงชุบเป็น ด้ระกรด้วยแดงทำด้วยปูน จึงตั้งฐานขึ้น ๓ และส้มเด็จพระเจ้าธรรมราชา ธิราชเสด็จไปด้วยชะพ่อช้พราหมณ์ทั้งหลาย ถึงต้นไม้รังซึ่งแรงทาร์งนั้นแดง จึงชุบเอาอะบแก้วใหญ่ ๕ กำไลพระราชานุชนมา จึงบูชานมัสการด้วย ดอกไม้ธูปเทียนแล้วเชิญพระธาตุมาตั้งเมืองแล้วพระธรรมราชาเจ้าเมืองบ่าวร้อง แก่คนทั้งหลายผู้ศรัทธา ก็เอาทองมาประมวดกันได้ ๒,๕๐๐ คำตั้งทอง ใให้ช่างตีเป็นลำภาเกศรา จึงได้พระธาตุพระพุทธเจ้าดอยอยู่ในน้ำบ่อ จึง ก่อเป็นพระธาตุเจดีย์ล้อมชนบทหนึ่งจึงแล้วแต่องค์ ยอดยังไม่มื และพระ ด้งฆเจ้าทั้งหลายจึงนมัสการ ยันว่าชะพ่อช้พราหมณ์ทั้งหลายอันอยู่ใน บัญจัมชฌคาม อันเป็นหลานเหตนแห่งนางโมคคัลลดี อันเป็นพระมารดา พระโมคคัลลทาน์ และนางสาว์เป็นพระมารดาพระสาว์บริบุตรอันอยู่ในบัญจ มชฌคามก็กถายมาเป็นเมืองสวรรค์โลก และพระธาตุพระสาว์บริบุตรเจ้าบรรจ ุไว้ในเจดีย์พระธาตุข้างเหนือ และธาตุพระโมคคัลลทาน์เจ้าก็บรรจไว้ในบ้าน นางโมคคัลลดี และนางทั้ง ๒ นี้ก็เป็นญาติแก่กัน และบ้านอุตรคามนี้เดิม แต่ด้วยชะพ่อช้พราหมณ์ไปค้าขายแก่กัน กินบวชถือศีลด้วยกัน และเจ้า ธรรมกุมารถูกพระธรรมราชา และเจ้าอุโลกกุมารเป็นเจ้าภิกษุทรงไตรปิฎก และออกจากพระค้ำสนา พระบิดามารดาและเฝ้าพันธุ้ให้เป็นพระยา จะได้ ้วยกันบ้องกันอันตรายศัตรูอันจะมาแต่ทิศต่างๆ ครั้นคิดแล้วจึงให้ พระค้ำสนันไปแก่ชาวบ้านบัญจัมชฌคาม ให้ ทำกำแพงล้อมบ้านให้

รอบคอบ แล้วให้ตั้งเรือนหลวงแล้วจึงให้มารับเอาเจ้าอุโตกกุมารราชาภิเษก
ให้เป็นพระยาศรีธรรมมาโลกราช ในเมืองหริภุญชัย ด้วยนางพราหมณ์
แล้วให้ชาวบ้านอุตรคามทำกำแพงล้อมบ้านใหม่มั่นคง แล้วจึงชะพอ
ซึ่งพราหมณ์ผู้ใหญ่มารับเอาธรรมกุมารไปราชาภิเษกด้วยนางพราหมณ์ ก็ได้
ชื่อว่ากัมโพชนครคือเมืองทุ่งยั้ง และให้คำสอนนั้นไปถึงบ้านบุรพคาม
ตกแต่งกำแพงและคู ให้ทำพระราชวังให้บริบูรณ์แล้วจึงให้ชะพอซึ่งพราหมณ์
ผู้ใหญ่มารับเอาเจ้าดีหกุมารไปราชาภิเษกด้วยนางพราหมณ์นั้น จึงให้ชื่อ
เมืองบริบูรณ์นคร อันว่าเมืองทั้ง ๔ เมืองนี้ก็เป็นกษัตริย์ชอตรงต่อกัน
แล้วจะได้มีใจโอบกักราชสมบัติหามิได้ ต่างกันต่างก็อยู่ ครั้นถึงเทศ
กาดก็ถวายเป็นกมตาแล้วก็ไป และจะได้มีใจซึ่งและมีจิตต์วิษยาแก่กันหา
มิได้ แต่กษัตริย์สืบ ๆ กันมาได้ ๓ ชั่วตระกูล

เรื่องพระร่วงอรุณกุมารเมืองสวรรค์โลก

๑ พระพุทธศักราชได้ ๕๐๐ ปีมะโรงสัมฤทธิศก จุลศักราช ๘๖ ปีกุน
พระยาอภัยคามินี่คืออาจารย์บริสุทธอยู่ในเมืองหริภุญชัยนคร ย่อมออกไปจำ
คิดอยู่ในเขาใหญ่ จึงร้อนถึงอาศัณนางนาคอยู่มิได้ ก็ขึ้นมาในภูเขา
ใหญ่นั้นก็มาพบพระยาอยู่จำคิด เธอก็มาเด่พเมถุนด้วยนางนาค ๆ
อยู่ได้ ๗ วันแล้วจะตาไป พระยาจึงให้สาวตักน้ำพุดและพระจำมรงค์ไป
แก่นางนาคให้ชมต่างพระองค์ นางนาคก็กตัญญูไป พระยาก็นำเข้าเมือง
ตั้งเก่า และนางนาคก็มีครรภ์แก่ และนางนาคก็ว่าลูกตนมิใช่เป็นไซ
และจะเป็นมนุษย์ทีเดียว และจะคลอดในเมืองนมไค แล้วจึงขึ้นมาถึง

ภูเขาคีอาคันแห่งพระยานนักรบระสูติกุมาร ผ่าและแหวนนั้นนางก็ไวแก่ลูก
คนแดงก็หนีลงไปเมืองนาค.

๑ และมีพรานพะเนจรคน ๑ ออกไปหาเนื้อในป่า ได้ยื่นเลี้ยงกุมาร
ร้องไห้และพรานเข้าไปก็เห็นกุมาร แล้วพรานก็สัญญาว่าดุกทั่วหุดาน
พระยาแต่เห็นตุ้มมากด้วยและชดด้วยเสีย พรานจึงเอากุมารนั้นไปให้ภรรยา
คนแดงไวเป็นบุตรบุญธรรม

๑ และสมเด็จพระเจ้าอภัยคามินีราช ไซ้ให้เสนาอำมาตย์สร้างพระ
มหาปราสาท จึงให้เกณฑ์เอาชาวบ้านมาถากไม้ตั้งเอาพระมหาปราสาท
และพรานนกกตองเกณฑ์มาถากไม้ จึงเอากุมารนั้นเข้ามาไว้ด้วย และวัน
ด้วยวัดมีพระอาทิตย์พรานนั้นจึงเอากุมารเข้ามาไว้ในพระมหาปราสาท ๆ
ก็โอนไปเป็นหลายที่ พระยาเห็นก็หุดากพระทัยจึงให้เอาพรานนั้นเข้ามา
ถามดู และพรานจะพรางมิได้ ก็บอกว่าดุกเขาชดด้วยในป่า และข้าพเจ้า
เอามาเลี้ยงไวเป็นลูก พระยาจึงถามว่ามีอันใดอยู่ด้วยกุมารนั้นบ้าง จึง
กราบทูลว่ามีแหวนและผ้าอยู่ด้วยกัน และพระยาจึงให้พรานเอามาตั้งว่า
เป็นราชบุตรแห่งตน พระองค์จึงให้รางวัลแก่พรานนั้น แล้วพระองค์
จึงให้หาชะแม่มารับเอากุมารนั้นมาเลี้ยงไว้แล้ว พระองค์ให้ชอกุมารนั้น
ว่าเจ้าอรุณราชกุมาร

แต่ยังมีกุมารผู้ ๑ อันเกิดร่วมชาติมนุษย์ด้วยนางอัครมเหษชือว่าเจ้า
ฤทธิกุมาร เป็นน้องเจ้าอรุณราชกุมาร และเจ้าพี่น้องทั้ง ๒ ร่วมใจ
กัน และเจ้าอรุณราชกุมารได้พุทธทำนายพระพุทธเจ้าเมื่อไปฉนเพนนอก
บ้านบุญจัมฉนคาม และพระยาอภัยคามินีมาคิดแต่ในพระทัยว่า เมืองใด

จะสมควรแก่ตักแห่งกษัตริย์ จึงเห็นแต่เมืองลัชนาดียังแต่พระราชธิดาและ
 พระราชบุตรหามีได้ และพระยาอภัยกามินจึงเอาเจ้าอรุณราชกุมารเป็น
 พระยาในเมืองลัชนาดีย ก็ได้นามชื่อ พระยาร่วง และพระองค์จึงให้สร้าง
 พระวิหารทั้ง ๕ ทิศ สร้างพระจำลองไว้แทนพระองค์ คิดพระมหาธาตุ
 และพระระเบียงสองชั้นแล้ว เอาแดงทำ เป็นค้ำย และเสา โคมรอบพระวิหาร
 และพระองค์ก็ให้หาช่างทองมาทุกบ้านทุกเมือง จึงให้เอาทองแดงมาทำเป็น
 ลำพระขรรค์ ยาว ๘๘ ศอกกึ่ง ต้น ๕ ศอกกึ่ง ปลาย ๓ ศอก และแก้ว
 ใล้อยอด ๑๕ ใบ และบัดดั่งกัแทนรองยอดใหญ่ ๘ กำ กระจุกทองดี ๑๐ ชั้น
 และหุ้มทองแดง ขลิบขนุนลงมาถึงต้นคู้หา และสร้างอุโบสถให้เป็น
 ทานแก่พระสงฆ์เจ้า และให้สร้างที่คั่นรังพระธาตุเป็นวิหารและพระเจดีย์
 จึงให้ ชื่อว่าวัดเขารังแรง และพระเจ้าอรุณราชคือพระยาร่วงนั้น และ
 ท้าวพระยาประเทศเมืองใด ๆ จะทนทานอานุภาพพระองค์ก็ห้ามได้ มา
 ถวายบังคมทูลสดกตขมพทวูป เพราะพระองค์ต้องพุทธทำนายพระพุทธรเจ้า
 และอายุพระองค์เจ้าได้ ๕๐ ปี พอคำรบพระพุทธรค์กราชได้ ๑๐๐๐ ปี
 จุดศักราช ๑๑๘ ปีมะโรงนพศก จึงคนอันเป็นใหญ่กว่าทั้งหลายนำเอา
 ช้างเผือกงาดำกับเขยวงมาถวายแก่พระองค์ ด้วยบุญที่พระองค์ทำหุ่นช้าง
 ใล้ดอกไม้ถวายแก่พระพุทธรเจ้าแต่ชาติก่อน และเมื่อพระองค์จะดับศักราช
 พระพุทธรเจ้า จึงให้นิมิตต์พระอชิตเถรและพระอุปคุตเถร และพระ
 มหาเถรโดยตายคือพราหมณ์ เป็นเชอมาแต่พระรามเทพ และพระ
 อรหันตเจ้าทั้ง ๕๐๐ พระองค์ ทั้งพระพุทธรโฆษาจารย์วัดรังแรง และ
 ชุมนุมพระสงฆ์เจ้าทั้งหลายณวัดโคกสังคารามกลางเมืองลัชนาดีย และ

ท้าวพระยาในชมพูทวีปคือไทยและลาวมอญจีน พระมำดั่งกาพราหมณ์เทศ
เพศต่าง พระองค์เจ้าให้ทาหนั่งสื่อไทยเฉียงมอญพระมาไทยและชอมเฉียง
ชอมมีมาแตนน.

๐ พระยาร่วงมีพระราชโองการตรัสแก่เจ้าฤทธิกุมารว่า พระยา
กรุงจีนเหตุใดจึงมีมาช่วยดบศึกกราช มาเราพี่น้องจะไปเอาพระยากรุงจีนมา
เป็นข้าเราให้ได้ ครั้นพระยาทั้ง ๒ พี่น้องคิดด้วยกันแล้วจึงบังคับอำมาตย์
ทั้งหลาย ให้แต่งเรือดำ ๑ ยาว ๘ วา ปากกว้าง ๔ ศอก ครั้นได้ฤกษ์วัน
อาทิตย์เสด็จออกไปด้วยกำลังน้ำ และอันเป็นชาติแห่งนางข้างวตาทกเทวมบุตร
และนอกนั้นเทวมบุตรไปด้วย พระองค์ทั้ง ๒ มีแต่พระขรรค์ชั้นศิลป์ ทั้ง
พระภุมและพระพายเจ้ากพตพาไป และนางเมฆดาเจ้าสมุทรกษัตริย์รักษา
มิให้เป็นอันตราย และไปได้เดือน ๑ จึงถึงกรุงจีน และวันเมื่อไปถึงนั้น
บังเกิดเป็นอัศจรรย์ ให้เป็นหมอกตกมิให้เห็นพระจันทร์พระอาทิตย์ และ
จีนทั้งหลายให้ชนดุ๊ก หนั่งหัวพอง ทงเมือง สะท้าน สะเทือน ห้วนไหว
นักรหนา และพระยากรุงจีนจึงให้หาเสนาอำมาตย์มาชุมนุมในท้องพระโรง
และพิพากษาดูด้วยกันแล้วจึงใช้ให้ขุนแก้วการจีนพิจารณาในท้องมหาสมุทร
และขุนแก้วการจีนไปข้างใดข้างเหนือมิได้เห็นลำเภอดำใดดำหนึ่งในท้องทะเล
มิได้ แต่เห็นแต่เรือน้อยดำ ๑ มีไทย ๒ คนขีดอยมา และขุนแก้วการจีน
ได้เห็นแล้วจึงกลับไปทูลพระเจ้ากรุงจีน ๆ ก็รู้ในพระทัยแห่งพระองค์ ด้วย
มีพระพุทธรูปทำนายไว้แต่ก่อนอยู่ในเมืองแห่งกู ว่ามีไทย ๒ คนพี่น้องจะข้าม
ทะเลมาแสวงหาเมษ และชายผู้ ๓ จะเป็นเจ้าแก่ชาวชมพูทวีป และจะดบ
ศึกกราชพระพุทธรูปเจ้าแล้วและมาถึงกุนเทียงแทแต่แล้ว ครั้นพระยากรุงจีนรู้ใน

พระทัยแฉ่งใจพิสดารออกมารับพระองค์ ชนมาถึงเรือนหลวงแฉ่งใจหนึ่ง
 บนแท่นแก้ว และพระยากรุงจึ่งจึงถวายบังคมแฉ่งใจช้วนเจรจา และ
 พระยาร่วงก็ทรงภาษาได้ทุกประการ และพระเจ้ากรุงจึ่งจึงนำเอาพระราชธิดา
 มาถวายให้เป็นพระอัครมเหสี ด้วยเหตุที่นางนั้นได้ทำบุญไว้มากด้วยพระองค์
 แต่ชาติก่อนมา ได้สร้างพระไตรปิฎกทั้ง ๓ ไว้ ในพระพุทธรูปศาลาพระพุทธร
 เจ้ากกุศลนี้ และเมื่อพระพุทธรเจ้าเราไปนั่งฉันฉันนั้นในบ้านปัญจมณฑลคาม
 เป็นนาคให้มาเป็นทานแก่พระพุทธรเจ้าเรา ๆ ก็ทำนายไว้ว่า นาคนี้จะได้
 ดบศักราชพระศกาศศเมื่อถวน ๑๐๐๐ ปี ได้แก่พระยาร่วงเจ้าน และพระยา
 กรุงจึ่งก็ทุกประการ จึ่งตามพระทัยพระยาร่วงทุกประการอันจะชดนั้น
 มิได้ จึ่งให้นางราชกัถยานีแก่พระองค์เจ้า และพระยากรุงจึ่งให้
 อำมาตย์แต่งตำราเกศราดำ ๑ กับเครื่องบรรณาการ และพระยากรุงจึ่ง
 จึ่งผ่าตำรามังกรออกเป็น ๒ ภาค และข้างหนึ่งให้มาแก่พระราชธิดา ถ้าและ
 เมื่อหน้าไปจะมีราชสำนักถึงกันแล้วให้เอาตราประทับกันดู ถ้าแต่เป็น
 ดวงเดียวกันจึ่งสันตว่าราชสำนักพระราชธิดา พระเจ้าร่วงจึ่งมาตั้งตำรากับ
 ด้วยนางพลุ้จเทวีและเจ้าฤทธิราชกุมาร และฝูงจึ่งทั้งหลาย ๕๐๐ เป็นบริวาร
 ใจดำเภาไปใต้เดือน ๑ จึ่งถึงด้วยยานุภาพแห่งเทพยดา ครั้นถึงเมืองลัษณา
 ดยแล้ว ขณะนั้นนำทะเลขนมาถึงเมืองลัษณาด้วย จึ่งใจดำเภาไปมาหากันได้
 พระองค์เสด็จจนถึงเรือนหลวงแห่งพระองค์เจ้าแล้วและท้าวพระยาทั้งหลาย
 กราบถวายบังคม และจึ่งทั้งหลายก็ทำถว้ยชามถวาย จึ่งเกิดมถว้ยชาม
 แค้นมา ท้าวไททั้งสองก็อยู่เย็นเป็นสุขดังแต่ทำบุญให้ทานรักษาคือดีและ

ถือความสัตย์อยู่มิให้พลาดพลั้ง จึงมีพระตะบะเตชะว่าตั้งใดก็เป็นตั้งนั้นทุก
อันแต่ พระองค์ก็จึงให้เอาพ่อสุกุมารผู้เป็นน้อง ตั้งพระราชวังอยู่นอกเมือง
และเจ้าพ่อสุกุมาร เจ้าฤทธิกุมาร เป็นอันรักใคร่กันเป็นนักหนามิได้นินทา
โทษาแก่กัน ไปมาด้วยกัน เข้าไปถวายบังคมด้วยกันมิได้ขาดในพระราชวัง

๑ และเมื่อพิชัยเชียงใหม่มีแต่พระราชธิดาและหาพระราชบุตรมิได้
แต่อำมาตย์เมืองพิชัยเชียงใหม่จึงกราบทูลขอพระราชทานเจ้าฤทธิกุมารจะ
ให้เสวยราชสมบัติสืบตระกูลมิให้ขาดเสียได้ และสมเด็จพระอรุณราชจึงพระ
ราชทานเจ้าฤทธิกุมารผู้เป็นน้องเสด็จขึ้นไปด้วยกัน และให้เจ้าพ่อสุกุมาร
อยู่รักษาเมืองกับนางพ่อสุเทวี พระองค์ทรงช้างเผือกงาดำมีฤทธิขึงนักหนา
กับด้วยอำมาตย์เสนาเสด็จประพาสคันทน์พนมใหญ่กิ่งกลางหน และจึงเจ้า
ฤทธิกุมารผู้น้องผ่นหน้าช้างเผือกออกกันแล้วพระองค์ จึงจับเอาคนที่ทองเต็มไป
ด้วยนำทรงอธิษฐานให้เป็นแดนแคว้นแคว้นแห่งเจ้าแคว้นนั้นไป พระองค์
จึงทรงเห็นว่าในคนที่ทองลงไปเป็นสำคัญ แล้วจึงเอาตะปูทองแดงใหญ่
๓ ก้า ๓ วา ๓ ตัวปักไว้เป็นประธาน ครั้นพระองค์ก็เดินไว้ให้เดินก็
เสด็จขึ้นถึงเมือง แล้วนางมลิกาตูกเจ้าเมืองเชียงใหม่มาต้อนรับเสด็จ
เข้าไปในเรือนหลวงแล้ว ท้าวพระยาอำมาตย์เสนาทั้งหลายก็กราบถวาย
บังคมแก่พระองค์เจ้าแล้ว

๑ และขณะนั้น พระอรหันต์เจ้านบได้เป็นหลายพระองค์ และพระ
มหากษัตริย์เจ้า จึงให้ไปว่านางมลิกาเทวีผู้เป็นไฉน อำมาตย์จึงให้
ไปถาม พระอรหันต์เจ้า ๆ จึงแดง ด้วยเทพจักขูรู้แล้ว จึงบอก แก่อำมาตย์ว่า

อุบาสิกาเขาได้ให้ท่านเจ้าบิณฑบาต อันรายไปด้วยดอกมะติและทานเขือ
 เองแล้ว อำมาตย์จึงไปทูลแก่พระองค์กษัตริย์ชินชมนันดินกหนา จึงราชา
 ภิเชกเจ้าฤทธิกุมารให้เป็นพระยาดอกกับด้วยนางมดิกาเทวี เมืองพิไชย
 เชียงใหม่จึงคิดกตัญญูแทนนมา และท้าวผู้หญิงจึงตั้งชื่อเอาผิวเป็นจารัต
 ดับมา และพระยาร่วงจึงกลับคนลงมาเมืองพระองค์ตั้งเก่า

๑) และพระยาร่วงขณะนั้นคนองนิก มักเด่นเบยและเด่นว่าไม่ถือ
 ความเป็นท้าวเป็นพระยา เด็ดใจไปไหนก็ไปคนหนึ่งคนเดียว และพระองค์เจ้า
 กฤษทองบงเหลื่อม รู้จักไตรเพททุกประการ ว่าให้ตายก็ตายเอง ว่าให้เป็น
 กเป็นเอง อันหนึ่งขอมผู้คนมาแล้วกกลายเป็นหินแดง และขอมกชน
 ไม่ได้ด้วยวาจาตั้งแห่งพระองค์ ๆ ได้ทำบุญแต่ชาติก่อนมา และเคชะแก้ว
 อุทกประสาท พระยากรุงจันหากให้มาแก่พระองค์ ๆ จะไปได้ ๗ วันน้ำ
 มีเสวยก็ได้

๑) ในกาดวันหนึ่ง พระองค์กทรงว่าควาหงชาดลอยไปถึงเมือง
 ของอุและพระยาของอุนั้นเป็นข้าพระร่วงเจ้า แต่ก่อนชื่อนายอู ไปคล้องถึง
 ฝือกให้แล้วจึงเอาบ้านเมือง ด้วยเคชะคดองถึงฝือกอันเป็นที่พยจึงได้เป็น
 พระยานัน และว่าพระยาร่วงเจ้าชาดลอยไปตกอยู่บนปราสาท พระยาร่วง
 เจ้าตามไปถึงเมืองของอุ และพระยาร่วงเจ้านั่งอยู่ในบรรณศาลานอกเมือง
 ครนค้ำพระองค์กลอบเขาไปทำชด้วยธิดาพระยาของอุอยู่ในปราสาทอันแล้ว
 ไปด้วยเหตุกตัญญูลงมาทุกชน แต่เมื่อพระร่วงเจ้าจะชนเอาว่าวนน พระองค์
 เจ้าให้พระยาของอุยชนพระองค์กเหยยบบำพระยาของอุชนเอาว่าว ครน
 เอมหยบบมถึงพระหัตถ์ พระองค์กเหยยบบคัระชนเอาว่าว ด้วยพระองค์

คิดว่าเขามาได้ด้วยความ และพระองค์เฝ้าว่าได้อีกพระองค์หนึ่งมา และ
 ดูก้าวจึงบอกแก่พระยาของอุบลาคา ๆ จึงรู้ จึงให้ไปตามเอาตัวพระองค์
 คืบมาและสาวได้พระองค์ออกไล่พานทองไว้ จึงส่งตัวพระองค์มาจากเมือง
 และพระองค์ก็รู้ว่าเขาเอาได้ไว้ ด้วยกรรมที่พระองค์เป็นกา และพระยา
 ของอุบลาคาและกาตากไล่ออกไว้จะกินกับมิกิน แต่ขึ้นมาตามมักเป็นผ
 กินได้ กินพุงคนทงหลาย ครั้นพระร่วงเจ้ามาถึงเมืองดันทันและมายัง
 พระอัครมเหสีและพระสนมทงหลายถวายบังคมแล้วก็เปิดองอาภรณ์ออกจาก
 พระองค์ไว้แล้ว และเจ้าพสุจกุมารก็เข้าไปถวายบังคม จึงมีพระราชโองการ
 ตรัสสั่งเจ้าพสุจกุมารว่า กูจะไปอาบน้ำมเห็นกูมา เจ้าเป็นพระยาแทนพี่เกิด
 และเจ้าพสุจกุมารก็ไม่ว่าและสำคัญว่า ๆ เดี๋ยว ครั้นพระองค์ลงไปอาบน้ำ
 ที่กลางแก่งเมือง ก็อันตรายหายไปไม่ปรากฏในพุทธศักราช ๑๒๐๐ พระยา
 ร่วงสิ้นทิวศตจตุศักราช ๑๕๗ ปีชวดดับศก

๑ เสด็จอำมาตยท้าวพระยาทงหลายกรอให้รำไรไปมา ทงพระสนม
 ชาวแม่ทงหลายเป็นทุกชนกหนา และเจ้าพสุจกุมารจึงให้ราชทูตถือข่าว
 ดำเนินขึ้นไปทูลพระยาดีอกุมารราชนครเมืองพิไชยเชียงใหม่ผู้เป็นน้องพระองค์
 พระยาดีอูแล้วจึงลงมาราชาภิเษกเจ้าพสุจกุมารให้เป็นพระยาในเมืองดันทัน
 ดยแล้ว ครั้นพระร่วงเจ้าทวงศตจตุศกหนึ่งแล้วข้างอนเกิดร่วมชาติกันก็ตาย
 คนละวัน และพระยาดีอกุมารขึ้นไปเมืองพิไชยเชียงใหม่ตั้งเก่า

๑ และมีเสนาคน ๑ ชื่อไตรภพนารถ คิดอ่านราชการณรงค์สงคราม
 รอบคอบนัก จึงทูลแก่พระยาพสุจราชว่า เมืองเวียงพระเจ้าชาหาญมบุญ
 มีได้แล้ว และอันตรายจะบังเกิดมีไปเมื่อภายหลัง ขอพระองค์ให้แต่งตั้ง

กำแพงและหอรบไว้ใหม่คง แล้วจึงมีพระราชโองการตรัสตั้งขุนไทรภพ
 นารักษ์พระราชโองการตรัสตั้งแล้วจึงให้หาเสนาอำมาตย์ชายชวา และ
 ดำรงนอกในไพร่พลโยธาทั้งหลาย ให้ยกกำแพงเข้าไปเป็นบ่อสำหรับรอบเมือง
 และให้ย้อชาตถมไว้ และที่ถมนั้นให้ไว้บนใหญ่ทุกแห่งทุกตำบล และ
 ค่ายชั้นในและค่ายชั้นนอก และตั้งค่ายเชิงเวียงพนมแห่งหนึ่ง พนมหัวช้าง
 แห่งหนึ่ง พนมบ่อนเบี้ยแห่งหนึ่ง และให้แต่งพระนครราชธานี แล้วตั้ง
 บ่อและช่องบนใหญ่ แล้วให้ตกแต่งหัวเมืองเอก & หัวเมือง เมือง
 โท ๘ หัวเมือง แต่งสรรพยุทธทั้งปวงไว้สำหรับต่อสู้ข้าศึก แล้วให้
 แต่งคนเร็วมาใช้เดินหากันจนถึงบัพพัตนทุกหน้าด่าน.

๑) แล้วให้กำหนดกฎหมายไว้ทุกหน้าด่าน แล้วให้กำหนดกฎหมาย
 ไปถึงเมืองกัมโพชนคร ให้กำหนดกฎหมายสืบ ๆ กันไปถึงเมืองศรี เมือง
 สว่างบุรี เมืองยางศรี นครศรี เมืองขอนแก่น และเมืองเหล็กเมืองสิงเท
 เมืองทงชนแกเมืองกัมโพชนคร ท้าวพระยาตกแต่งบ้านเมืองทุกแห่ง
 และเมืองพิบูลย์นครอนชนแกเมืองหรือภูษัยคือเมืองดำพนทุกวนน และ
 เมือง ๘ หัวเมืองนั้นให้แต่งเครื่องดำตราดูและตรวจด้านทาง ให้แต่ง
 คนเร็วมาใช้ ไปฟังข่าวแก่กันให้เบื่อนั้นหนึ่งอันเดียวทุกเมือง และเจ้า
 พสุภราชให้พาพาณิชพ่อค้าดำเถาดำ ๑ ให้ถวราชดำสันไปถึงเมืองกรุงจัน ถึง
 พระเจ้ากรุงจันผู้เป็นตา (๑) ทูลขอช่างหล่อปืน ๑๐ คน และพระเจ้าตากให้
 มาตามพระเจ้าหลานทูลขอ มาได้ ๗ เดือนถกลงเมืองสังขนาตย์ เจ้าพสุภ

(๑) เจ้าพสุภราชของคั้น ความตอนต้นว่าเป็นน้องพระร่วง แต่ตรง
 นว่าพระเจ้ากรุงจันเป็นตา โดยไม่มีเค้าเงื่อนว่าเกี่ยวแก่ลูกสาวเจ้ากรุงจันโดย
 สอดบระบบโรงพิมพ์วชิรชนก้อย่างนี้ จึงต้องปล่อยไป

ราชจึงให้ช่างหล่อบันใหญ่ ๑๒๐ บอก บันนกลับ ๕๐๐ บอก จึงมีช่าง
 หล่อสัมฤทธิ์ถมขัดเด่นมา พระองค์จึงให้ตั้งคนทั้งหลายรักษาไว้ตาม
 ช่องทั้งคืนและดูเป็นอันมาก และดูนั้นให้เอาดินบนเผาเป็นเม็ดยงให้
 เป็นลูกบน .

เรื่องพระเจ้าศรีธรรมไตรปิฎก

๑ ครั้นถึงเดือนอายุชนคำ ๑ พระเจ้าศรีธรรมไตรปิฎก พระเจ้าเชียงใหม่
 แล่นให้เสนาอำมาตย์และมหาอุปราชตรวจจัดรพด โยธาช่างม้าเครื่องศาสตรา
 วุธทุกท้าวพระยา บินหอกดาบได้หั้นหน้าไม้ เกราะเหล็กเกราะเขา แด้ว
 จึงตั้งพระยาเชียงใหม่ พระยาเชียงใหม่เป็นแม่ทัพหน้า ตั้งพระยาเชียงใหม่
 พระยาเชียงใหม่เป็นปีกขวา ตั้งพระยาเชียงใหม่ พระยาเชียงใหม่เป็นปีกซ้าย .

๑ เจ้าพสุจราชจึงให้อุปทูตขึ้นไปฟังข่าว ได้รู้อาการทั้งปวงแล้ว จึง
 กลับมาทูลแก่พระยาพสุจราช ๆ จึงให้กฎหมายไปแก่พระยาพิไชยเชียงใหม่
 อันเป็นพระญาติแห่งพระองค์แล้ว พระยาลือรราชถึงทวงคต ยังแต่บุตรชาย
 ผู้เป็นหลานแห่งพระองค์ชื่อพระพรหมวิช จึงให้ขับพลเมืองนคร เมืองแพร่
 เมืองน่าน เข้าเมืองเชียงใหม่สิ้นเชิง ท้าวพรหมวิชจึงให้ทหารอาสาตั้งด่าน
 ทางให้รู้ว่าถึงตำบลใด พระยาพสุจราชจึงให้ขับครัวเข้าเมืองล้านนาลัย
 เชียง แต่ครัวชายฉกรรจ์นั้นให้อยู่ตงรบ ถอยหลังเข้ามาหาค่าย พระยา
 ศรีธรรมไตรปิฎกจึงให้ขับพลเข้าในเมืองล้านนาลัย ให้ตั้งค่ายหลวงใกล้เมือง
 ล้านนาลัย ทาง ๕๐ เส้น จึงให้พลทหารโยธาล้อมเมืองล้านนาลัยเข้าไว้
 จะเข้ามิดด้วยช่างในบันใหญ่บันน้อยมาก จะเข้าช่างหัวเมือง พลโยธา
 อาสาสู้ตายลงเป็นอันมาก พระยาพสุจราชจึงให้พลโยธาให้ร้องคักคองใหญ่
 ทุกประตู ซากัดสะท้านสะเทือนด้วยเสียงคักคองและบันใหญ่ อาสาข้างนอก
 ตายเป็ดอง

๑ พระพุทธโฆษาจารย์ เจ้าวัดเขารังแร้งรู้ อากาการแต่จึ่ง ชุมนุมพระ
 ดั่งฆทงหลาย ว่าเราทงหลายอย่าให้เขาทงหลายรบกัน ไพร่พลทงปวงจะตาย
 เป็นอนันมาก ครันคิดด้วยกันแล้ว พระพุทธโฆษาจารย์เจ้าจึ่งไปถวาย
 พระพรแก่สมเด็จพระเจ้าศรีธรรมไตรปิฎก พระเจ้าศรีธรรมไตรปิฎกก็ฟัง
 อำนางพระอรหันต์เจ้า แล้วพระพุทธโฆษาจารย์เจ้าจึ่งเข้าไปห้ามพระยาพสุ
 ราช พระยาพสุราชก็ฟังคำพระอรหันต์เจ้า ด้วยพระยาศรีธรรมไตรปิฎกเป็น
 คู่กันกับนางประทุมเทวี แต่ชาติก่อนให้ทานมีร่วมใจกัน จึงมาเกิดใกล้กัน
 จึ่งให้มารบกัน พระยาพสุราชรู้แจ้งเพราะพระอรหันต์เจ้าแต่จึ่งมายังชาว
 เจ้าชาวมแม่ นางเมื่อนางแก่ทงหลายให้ประดับประดานางประทุมเทวีแล้ว
 พระยาพสุราชจึ่งไปถวายบังคม แล้วก็เวนพระราชธิดาให้แก่พระยาศรีธรรม
 ไตรปิฎก พระยาศรีธรรมไตรปิฎกก็ยินดีนักหนา แล้วอนุญาตแก่กันแล้ว
 พระยาศรีธรรมไตรปิฎกก็ให้ยกทัพถึงเมืองเชียงใหม่ แล้วท้าวพระยา
 ต่างคนต่างไปบ้านเมืองตน .

๑ พระยาศรีธรรมไตรปิฎกก็ได้พระราชกุมารในสำนักนางประทุมเทวี
 ๒ คน ผู้ ๑ ชื่อเจ้าไกรสรราช ผู้ ๑ ชื่อเจ้าชาติสาคร เจ้ากุมารทง ๒ ประกอบ
 ด้วยอานุภาพ ทงรูปทรงงาม ทงใจเป็นกุศล .

๑ แต่ชาติก่อนพระเจ้าศรีธรรมไตรปิฎกเป็นภิกษุ ได้สร้างพระไตร
 ปิฎกเมื่อค้ำนาพระกฤษณ์เจ้า ครันพระองค์เกิดมาตรัสรู้ในไตรปิฎกทง
 ตามพระองค์จึ่งรู้ในพระทัยว่า พระพุทธเจ้าเสด็จไปบิณฑบาตทางตะวันตก
 ตะวันออก แล้วเสด็จไปอาศัยณินจันหันใต้ตนส้มอ และควรจะไปสร้าง
 เมืองไว้ ในสถานที่นั้น พระเจ้าศรีธรรมไตรปิฎกคิดแล้วจึ่งมีพระราชโองการ

ครัดตั้งจำนวนร้อย จ่าการบูรณ ให้ทำเป็นพ่อค้าเกวียนไปด้วยคนละ ๕๐๐
เต็มเต็มไปด้วยทนต์พี่ยทงหลาย

๑ จำนวนร้อย จ่าการบูรณ รับพระราชโองการแล้วทูลตา พวก
พานิชพ่อค้าคามส่งแล้ว จำนวนร้อย จ่าการบูรณ จึงมาจากเมืองเชียงแสน
มาถึงเมืองน่านแล้วกลับมาเมืองดิหัดม พักพลไหว้พระบาทธาตุพระพุทธเจ้า
แล้วจึงข้ามแม่น้ำครอมตนิม แล้วจึงข้ามแม่น้ำแควน้อย แล้วจึงถึงบ้าน
พราหมณ์ที่พระพุทธเจ้าไปบิณฑบาต บ้านพราหมณ์ข้างตะวันออก ๑๕๐
เรือน ข้างตะวันตก ๓๐๐ เรือนมีเค็ช

เรื่องสร้างเมืองพิษณุโลก

๑ จำนวนร้อย จ่าการบูรณ คิดอ่านกันว่า พระเจ้าศรีธรรมไตรปิฎก
เจ้าเราใช้เรามาทนิ ชะรอยจะเป็นปฤษณามาแก่เราทง ๒ นแล้วมอาชญา
ฐานทนกเป็นอนรภาพคาบนักหนาทง ๒ ฟาก มีบ้านพราหมณ์กอยู่ทง ๒ ฟาก
มาเราจะสร้างเมืองถวายเป็นเจ้าเราเถิด ครั้นเจ้าทง ๒ คิดกันแล้ว จำนวน
ร้อยจึงให้พ่อค้าเกวียน ๕๐๐ เต็มข้ามไปข้างตะวันตกกตั้งทบประกบเกวียน
ไว้แล้วจึงทำสารบาญชีชะพ่อพราหมณ์แต่ละไพร่ของตนรวมกันเป็นคน
๓,๐๐๐ ทำอิฐ จ่าการบูรณทำบาญชีชะพ่อพราหมณ์แต่ละไพร่ของตน รวมกัน
เป็นคน ๓,๐๐๐ เท่ากัน ทำอิฐได้เป็นอนมาก แล้วจึงให้หาชะพ่อพราหมณ์
อันเป็นผู้เฒ่าผู้แก่ตามไล่ยศาสตร์ จึงให้ชะพ่อพราหมณ์กินบวชถือ
ศีลเชนง ๗ วัน แล้วดระเกตา แล้วชน โดถบอัมพวายเป็นพระอิศวร
เป็นเจ้า จึงเอาพระอิศวรออกไปเดียบทตั้งเมือง จึงให้พราหมณ์
ชักรอบทิศตั้งเมืองแล้วจึงบนหน้าทยาว ๕๐ เส้น ดักต ๓๐ เส้น ๓๐ วา

ไปก่อนเป็นที่พหุหน้า ท้าวพระยาทั้งหลายเป็นบักซ้ายขวา เจ้าไกรสรราช
 เจ้าชาติศาคกร พระราชโอรสทั้ง ๒ เป็นกองวังหลังตามเดด็จพระราชบิดา
 พระมารดาออกจากพระนคร ณวันอาทิตย์เดือนอายุแรม ๖ ค่ำเพลาเช้า
 ไปได้ ๒ เดือนจึงถึง พระองค์ให้ตั้งพลับพลาทองรมน้ำ โกลเมืองประมาณ
 ๓๐๐ เส้น ดมเด็จพระเจ้าศรีธรรมไตรปิฎกจึงให้ท้าวพระยาทั้งหลายและ
 เจ้าไกรสรราช เจ้าชาติศาคกร ตามเดด็จเข้าไปในเมือง แล้วจึงให้ชื่อ
 เมือง จึงมีพระราชโองการตรัสถามชะเพื่อพราหมณ์ว่าเราจะให้ชื่อเมือง
 อันใดดี พราหมณ์จารย์จึงกราบทูลตอบพระราชโองการว่า พระองค์
 เจ้ามายังวันนี้โดยยามพิษณุ พระองค์ได้ชื่อเมืองตามคำพราหมณ์ว่าเมือง
 พิษณุโลก ถ้าจะว่าตามพระพุทธเจ้ามาบิณฑบาตก็ชื่อว่า โอฆบุรีตะวันออก
 ตะวันตกชื่อจันทบูรณ พระเจ้าศรีธรรมไตรปิฎกจึงมีพระราชโองการ
 ตรัสตั้งท้าวพระยาทั้งหลายว่า เราชวนกันสร้างพระธาตุและพระวิหารใหญ่
 ตั้งพระวิหารทั้ง ๕ ทิศ ครั้นสร้างของพระยาแล้วต่างคนต่างก็สร้างคน
 ละองค์

เรื่องสร้างพระชินสีห์พระชินราช

๐ พระเจ้าศรีธรรมไตรปิฎกจึงรำพึงในพระทัย จะใคร่สร้างพระพุทธรูปให้
 ให้ด้วยดีด้วยสมฤทธิ ครั้นพระองค์รำพึงแล้ว จึงให้หาช่างได้บาพิศณ
 คน ๑ บาพรหมคน ๑ บาธรรมราชคน ๑ บาราชกุดคน ๑ ได้ช่างมา
 แต่เมืองฉันทบุรี ๕ คน มาแต่เมืองหริภุญชัยคน ๑ เป็นช่าง ๖ คน
 จึงมีพระราชโองการตรัสตั้งช่างทั้งหลายว่า ท่านทั้งหลายให้ชวนกันรักษา

คิด ๕ ประการอย่าได้ขาด ครั้นตั้งข้างแล้วจึงพระราชทานรางวัลแก่ไพร่ทั้ง
หลาย ให้ชนดินและเกลบให้แก่ช่าง ๆ จึงประสมดินนั้นเป็นรูปพระพุทธร
เจ้า ๓ รูปตามมีพระราชโองการครั้งตั้งนั้น ให้เหมือนพิมพ์เดี่ยวและใหญ่
น้อยเท่ากัน ครั้นบนเบ้าพิมพ์แล้วท้าวพระยาทั้งหลายก็นำเอาทองสัม
ฤทธิ์มาถวายเป็นพระองค์เจ้า ชนวนกันหล่อพระพุทธรูปเป็นอันมาก และ
ช่างหล่อชนวนกันกินบวช ๗ วัน ก็ทำปลุกกรรมแก่เทวดาทั้ง ๗ ทิศ ครั้น
ได้ฤกษ์จึงเอาพิมพ์เข้าเตา วันเชือด่อนวันพฤษภหัตถ์เดือน ๔
ปีจอ ชุมนุมพระสงฆ์ทั้งหลายมีพระอุบาฬและพระคิริมานนท์เป็นประธาน
และพระสงฆ์เจ้าทั้งหลายหล่อให้พร้อมกันทั้ง ๓ รูป และรูปพระศรีศาสดา
พระชินสีห์ทั้ง ๒ พระองค์นั้นของเล่นเล่นมอกันบริบูรณ์ ยิ่งแต่พระชินราช
เจ้านนมได้เป็นองค์เป็นรูปหามิได้ แต่ช่างหล่อถึง ๓ ทักษิณได้เป็นองค์
และพระเจ้าศรีธรรมไตรปิฎกก็เกิดเป็นทุกข์ ยิงนกหนา และพระองค์ก็ตั้ง
ตั้งจาริชฐานว่า ด้วยบุญเคชะอันกุได้เรียนพระไตรปิฎกและได้ทำพิช
กรรมฐานอันสงฆ์ทั้งหลายให้อยู่ในทางมรรคผลแก่พระสงฆ์เจ้า อนึ่ง
จะปรารถนาเป็นพระพุทธรเจ้าองค์ ๑ ในอนาคตภพชาตินี้มีได้ แต่พระองค์
เจ้ารักษาศีลและถือความสัตย์มิได้ขาด และมีใจกรุณาแก่คนและสัตว์
ทั้งหลาย ครั้นพระองค์ตั้งตั้งขจรฐานแล้วจึงมีพระราชโองการว่าแก่เจ้า
ประทุมเทวให้ตั้งตั้งขจรฐานบ้างเถิด ครั้นนางตั้งตั้งขจรฐานแล้วก็
ร้อนถึงฮาคันพระอินทร์เจ้า ๆ จึงนฤมิตเป็นตาปะขาวลงมาช่วยทำรูปพระ
พิมพ์บนเบ้า ถ้าจะนฤมิตเป็นไปก็เดี๋ยวก็จะได้ แต่ว่าจะให้ปรากฏ
แก่ตาคนทั้งหลายช่วยทำเป็นช่าง นกมกน เขากมกน ตากมกน ใจก็แข็ง

หน้าที่จะกตเวทิต์ และมूर्ปอันแก่กว่าคนทั้งหลาย แต่เที่ยวไปมาช่วย
 สองวันหนึ่งตามวันหนึ่ง จึงทำตรีศูตไว้ ในพระพักตร์ให้เป็นสำคัญ
 ให้รู้ว่าพระอินทรเจ้าผู้ราดยดงมาช่วย ครั้นถึงเดือน ๓ พิมพ์พระพุทธรูป
 แห่งแควจิ่งให้ช่างทงหลายตงเตาจะหล่อพระชินราช แต่ณวันพฤหัสบดีเดือน
 ๖ ขึ้น ๘ ค่ำ ปีกุนตรีศก เพลาเช้า พุทธศักราช ๑๕๐๐ ปีกุนล้มฤทธิศก
 ด้วยอานุภาพพระอินทราธิราชเจ้า ทองก็เล่นรอบคอบบริบูรณ์ทุกประการ
 หน้าที่กตเวทิต์ ครั้นบริบูรณ์แล้วพระอินทรเจ้าได้จ้อออกจากเมือง อำมาตย์
 จึงเข้าไปกราบทูลแก่พระเจ้าศรีธรรมไตรปิฎกให้รู้ว่าการว่าตาปะขาวที่มาช่วย
 กันนั้นไปแล้ว พระองค์เจ้าจึงให้ไปตามและดูให้รู้เหตุ อำมาตย์ตาม
 ไปถึงกลางหนทางก็อันตรายหายไปในที่นั้น อำมาตย์จึงเอาไม้ไปปักไว้
 เป็นสำคัญ จึงเข้ามาทูลให้พระองค์เจ้ารู้เป็นอันแน่นอนว่าพระอินทรเจ้า
 มาช่วย พระองค์เจ้าจึงให้คัดคนนั้นออกจึ่งเห็นตรีศูตในพระพักตร์แห่ง
 พระพุทธรูปนั้น พระองค์เจ้าจึงให้ช่างทงนั้นช่วยกันขุดเกษาพระพุทธรูป
 นั้นเป็นรูปอันงามบริบูรณ์แล้วทง ๓ พระองค์ ๆ หนึ่งชื่อพระชินราช องค์
 หนึ่งชื่อพระชินดีห์ องค์หนึ่งชื่อพระศรีคำสัตตา พระองค์ฝากชื่อไว้วาราชด้วย
 ชื่อพระเจ้าพระองค์หนึ่ง ให้เขาไปตั้งไว้ ในสถาน ๓ แห่งไว้เป็นที่เลี้ยงทาย
 ไว้ตามกลางเมืองพิษณุโลก แล้วพระองค์เจ้าจึงให้ตงพระราชวังฝ่ายตะวันตก
 ตกบริบูรณ์แล้ว จึงให้เขาเจ้าผู้ตงเทวี่ตุงพระยาดีชันาดียมา แล้วพระองค์
 จึ่งให้ราชภิกษุกับด้วยเจ้าไกรสรราชณเมืองตะโว และพระองค์เจ้ากับ
 ท้าวพระยาทงหลายช่วยกันฉลองวัดวาอารามและพระพุทธรูป ๗ วัน แล้ว
 พระองค์ ให้ตงบ้านด้วยดีดพระพุทธรูป ๓ พระองค์นั้นบริบูรณ์ แล้วพระ

องค์จึงตั้งจ่านกรองและจ่าการบูรณ ให้เป็นมหาเสนาซ้ายขวา คนทั้ง ๒
 ครั้นได้ฤกษ์วันดีเป็นวันอาทิตย์ พระองค์เจ้าได้ยกพลเสนาทั่วพระยาตามดำ
 คับมาจากวังทงนั้นหาภัยอันตรายมิได้ พระองค์เจ้าได้ตั้งไปเสนาที่โดย้อม
 มีเงินและทองเกิดทุกราวทาง ครั้นว่าอันใดก็เป็นเงินเป็นทองทุกแห่งทุกหน
 ทุกตำบล ได้ตั้งขึ้นไปได้เดือน ๓ จึงถึงนครบุรีรัมย์ และเจ้าชาติ
 ศาสตร์แห่งทั่วพระยาทั้งหลายมิได้ให้ยิ่งกว่าคนได้ ย่อมรักษาตระกูล
 แห่งคนอยู่ด้วย.

สร้างเมืองเสนาราชนคร

๑ ส้มเต๋จ พระเจ้าไกรสรราช จึงตั้งอำมาตย์เสนาใน ให้สร้างเมือง ๓
 โกลดเมืองตะโง้วทาง ๕๐๐ เส้น จึงแต่งพระราชวังและคูหอรบเสนาได้เชิงเรียง
 บริบูรณ์แล้ว จึงให้ อำมาตย์ รมเอาดวงเกรียงกฤษณราช กับพระราชเทวี ไป
 ราชภิษกร่วม เมืองนั้นชื่อว่าเสนาราชนครแต่นั้นมา แต่พุทธศัคนาดวง
 แล้วได้ ๑๕๐๐ ปี พงศ์าวดารนมแต่เมืองสี่ขนาดัยมาเป็นโบราณมายังไม่สิ้น
 ทั่วพระยาจะมีมาหนานกยงมาก และพระเจ้าศรีธรรมไตรปิฎกให้แต่งเจ้า
 ชาติศาครไปกินเมืองเชียงราย และพระองค์มีพระชนม์ได้ ๑๕๐ ปี (ก็ดวง
 คต) พระพุทธศักราช ๑๕๐๐ และอำมาตย์ทั้งหลายจึงให้ดำสนั้นไปบอกแก่
 เจ้าชาติศาครผู้เป็นลูกพระองค์นั้น ก็ตั้งใจลงมาจากเมืองเชียงรายแห่งตน
 ก็ตั้งการศพระบิดาแล้ว และจะได้บอกไปมาหากันญาติผู้เป็นพี่น้องให้ ร
 มิได้ แต่มานั้นเมืองใคร ๆ อยู่มิได้ ไปมาหากันก็เป็นอันไกลกันแล้ว เจ้า
 ชาติศาครก็ได้เสวยราชสมบัติ แทน ส้มเต๋จพระราชบิดา เมืองพิไชยเชียงแสน
 แต่ตระกูลกษัตริย์ ทวงศ์ มาได้ ๗ ชั่วกษัตริย์ไปแล้ว พุทธศักราช
 ๑๕๐๓ ปี.

เรื่องพระยาภาววรรณดิศตั้งเมืองต่าง ๆ

๑ (อนึ่งเมื่อ) พระพุทธศักราช ๑๐๐๒ ปี จุติศักราช ๑๐ ปี ระกาศัมฤทธิศก จึงพระยาภาววรรณดิศราชบุตรของพระยาภาวพัศ ได้เสด็จราชสมบัติเมืองตักกสิลามหานคร จึงให้พราหมณ์ทั้งหลายยกพลลงไปสร้างเมืองตะโว ได้ ๑๙ ปี เมื่อพุทธศักราชล่วงได้ ๑๐๓๓ พรรษา จุติศักราชได้ ๑๐ ปี ระกาศัมฤทธิศก แล้วพระยาภาววรรณดิศราชให้พระยาทั้งหลายไปตั้งเมืองอยู่ทุกแห่ง และขุนนางขึ้นไปตั้งเมืองทวารบุรี เมืองสันตนาหะและเมืองอเลเมืองโกสัมพี แล้วมานมัสการที่พระพุทธเจ้าตงบาตรคาบตบ้านแม่ช่องแม่วนน พระยาภาววรรณดิศราชก็ถอยลงมาเมืองสว่างคบุรีที่บรรจุพระรากขวัญของพระพุทธเจ้าไว้แต่ก่อนนั้น แล้วพระยาภาววรรณดิศราชจึงอาราธนาพระรากขวัญกับพระบรมธาตุของพระพุทธเจ้ามา ที่จะบรรจุไว้เมืองตะโว จึงพระบรมธาตุของพระพุทธเจ้ามาทำพระอริยปาฏิหาริย์ถอยกลับขึ้นไปเห็นอนาถถึงเมืองสว่างคบุรี แล้วก็อาราธนาลงมาแต่กลับขึ้นไปถึง ๗ ครั้ง พระรากขวัญกับพระบรมธาตุของพระพุทธเจ้าไม่อยู่ได้ในเมืองตะโว จนพระพุทธศักราชล่วงได้ ๑๐๓๕ พรรษา จุติศักราชได้ ๑๗ ปี มะโรงศกปีศก แล้วพระยาภาววรรณดิศราชกลับไปทำนุบำรุงเมืองนาเคนทรแล้วกลับมาเมืองสว่างคบุรี จึงอาราธนาพระรากขวัญกับพระบรมธาตุกับขอพระกรของพระพุทธเจ้าที่บรรจุไว้ในพระเจดีย์แต่ครั้งพระอานนท์และพระอนุรุธเถรเจ้า กับพระยาศรีธรรมมาโลกราชท่านชุมนุมกันบรรจุไว้แต่ครั้งก่อนนั้นลงมาบรรจุไว้ในพระเจดีย์เมืองตะโว ตั้ง ๒ ปี พระองค์สวรรคต เมื่อพระพุทธศักราชล่วงได้ ๑๐๔๓ พรรษา จุติศักราชได้ ๔๐ ปี เถาะศัมฤทธิศก ถ้าตบนั้นพระยาภาวดิศราชได้ครองเมืองสุโขทัยสืบมา.

เรื่องทักปลนา

๐ อนึ่ง พระยาร่วงพระราชทานที่ไร่และนาสดัดวัดวาอารามไว้เป็นพระ
 กัลปนาคือไร่สำหรับวัดโคกสิงคารามตำบลนา ๕๐๐ ไร่ ตำบลโพนน้ำ ๒๕๐
 ไร่ ตำบลคลองวัดกูปไปถึงป่าปน ๑๕๐ ไร่ ตำบลนาคนใต้ ๔๖๐ ไร่
 อินนชนแก้ววัดโคกสิงคาราม และที่ไร่และนาสดัดชนแก้ววัดแก้วราชประดิษฐาน
 ตำบลนาตะเคิงใต้ ๒๕ ไร่ ตำบลทุ่งซาตาใต้ ๑๖๐ ไร่ ตำบลศรีษะกระบือ
 ใต้ ๑๕๐ ไร่ อินนชนแก้ววัดแก้วราชประดิษฐาน และที่ไร่และนาสดัดชนแก้ว
 วัดอุทยานใหญ่ ตำบลบ้านป่าอ้อยเหลืองใต้ ๑,๒๕๐ ไร่ ตำบลม่วงถวาย
 ตำบลระกาเป็นแดนไปถึงบู่เจ้าศาลตลุงใต้ ๕๒๐ ไร่ ชนแก้ววัดเขาหลวง แต่
 นาวัดเจ้าจันทร์มาถึงบ่อหิน มีคันทนาใหญ่กลางทุ่งเป็นแดนใต้ ๑๕๐ ไร่
 ตำบลนาไม้ไร่และนา ๓๕๐ ตำบลบ้านหนองจรเข้ใต้ ไร่และนา ๕๖๐ ไร่
 อินนชนแก้ววัดเขาหลวง ที่ไร่และนาสดัดชนแก้ววัดเขาอินทร์อรุณวดี จันหัน
 พระธรรมไตรโลก แต่โพธิ์เถานอกวัดป่าแก้วมาถึงถนนหลวงใต้ ไร่และ
 นา ๕๐๐ ไร่ แต่เชิงพนมน้อยมาถึงบ่อแก้วใต้ไร่และนา ๔๐ ไร่ ตำบลนา
 มะกอกปมใต้ไร่และนา ๕๖๐ ไร่ ตำบลศาลต้นเดี่ยวทุ่งยั้งใต้ไร่และนา ๒๕๐
 ไร่ อินนชนแก้ววัดเขาอินทร์ และที่ไร่และนาสดัดไร่สำหรับวัดไตรภูมิป่าแก้ว
 ตำบลบ้านเขียงขวางคชใต้ไร่และนา ๒๔๐ ไร่ ตำบลบ้านหนองอินทร์ใต้ไร่
 และนา ๕๗ ไร่ ตำบลบ้านพระยานนทภักดีใต้ไร่และนา ๖๐๐ ไร่ ตำบลบ้าน
 ผายต้นใต้ไร่และนา ๑๗๐ ไร่ มีเขาเตอนเป็นแดน

ทำเนียบคณะสงฆ์

๐ อินนชนแก้ววัดไตรภูมิป่าแก้ว และอินนคณะวัดพระมหาธาตุ
 หนขวา ถ้าหาพระครูธรรมไตรโลกวัดเขาอินทร์แก้วมิได้ ให้พระครูยาโชด

วัดอุททยานใหญ่ขึ้นเป็นพระครูธรรมไตรโลกวัดเขาคินทร์แก้ว ถ้าหาพระครู
 ธรรมเด่นมาได้ ให้เอาพระครูธรรมไตรโลกเป็นพระครูธรรมเด่นา ถ้าหา
 พระสังฆราชามีได้ ให้เอาพระครูธรรมเด่นาเป็นพระสังฆราชาวัดพระมหาธาตุ
 แต่คณะคามวาสี คณะฝ่ายซ้ายวัดไตรภูมิป่าแก้ว ถ้าหาพระครูญาณ
 ไตรโลกมิได้ ให้เอาพระครูญาณสิทธิ์เป็นพระครูญาณไตรโลก ถ้าหา
 พระครูธรรมราชามีได้ ให้เอาพระครูญาณไตรโลกเป็นพระครูธรรมราชา
 ถ้าหาพระสังฆราชามีได้ ให้เอาพระครูธรรมราชาเป็นพระสังฆราชาวัดไตรภูมิ
 ป่าแก้ว อนันฝ่ายซ้ายเป็นประเวณีแต่โบราณมา

เรื่องพระร่วงเมืองสุโขทัย

๑) ขณะนั้นบุตรพระยาร้อยเอ็ดเป็นนายด่าน้ำถึงแก่พิราลัย ขณะนั้น
 นายคงเคราเป็นด่าน้ำด้วยเมืองตะไคว้ ไปส่งเมืองกัมพูชาสิบตี ๓ ปีส่งที่
 หนึ่ง แต่นั้นมานายคงเคราคุมไพร่ ๓๐๐ คนรักษาน้ำด้วยอยู่ในทุ่งทะเล
 ชุบศรี มีเรือเตกร้อยหนึ่ง นายคงเครามื่บุตรคน ๑ อายุ ๑๑ ขวบชื่อนายร่วง
 แต่ชาติก่อนเขาสมมตมาร่างทำน้ำอัฐิบานถวายพระโกนาคนพุทธเจ้า จึงว่าไร
 เป็นนั้น ครันอยู่มานานมากเอาเรือพายเดินในท้องพรหมมาค้เห็นอยแถวชน
 มา จึงว่าน้ำดังเขี้ยวหนัก ให้ไหลกลับไปถึงเรือนเราเถิด พอดตกคำดังน้ำก็
 ไหลกลับม้างถึงบ้าน นายร่วงเห็นดังนั้นกนงอยู่ ครันอยู่มานายคงคุมไพร่
 เป็นนายกองนั้นตาย ไพร่ทั้งปวงจึงยกนายร่วงบุตรนายกองเป็นนายกอง
 บังคับไพร่ต่อมา

๒) ครันอยู่มาครบคำรบ นักคุมกุมเกวียน ๕๐ เต็มกับไพร่ ๑,๐๐๐
 มาบรรทุกน้ำด้วยพระเจ้าพันชุ่มสุริยวงศ์ ดับมา ดุงน้ำเต็มตะ ๒๕ ใบ

ครั้นมาถึงที่ระหานนักจอตถเวศพร้อมกัน จึงให้หานายกองให้เบ็ดประตู
 จะตักน้ำ หาพบนายกองไม่ ถามไพร่ ๆ บอกว่านายร่วงบุตรนายคงเป็น
 นายไทรักษา จึงบอกนาย ๆ ก็มาพูดจากับนักคุ่มว่า ดั่งนำเอามาหนัก
 เลี้ยเปล่า ครึ่งนี้ไซ้ชระดอมได้ไปเถิด จะได้มากได้พอนานจึงมาตัก นักคุ่ม
 ก็ตอบว่าตาท่างจะช้งน้ำได้หรือ นายร่วงว่ากตวจะไม่มีที่ได้อีก นักคุ่มกตว
 ก็รับ จึงเกณฑ์ถ่านชระดอมเต็มตะ ๒๕ ใบ ให้นักคุ่มนำกราบทูลพระเจ้า
 ดเวกเถิด ครั้นกำหนดจะกตบจึงเบ็ดประตูเอาชระดอมตงจุ่มน้ำยกขึ้นได้
 เกวียนบรรทุกตงแตรนักคุ่มกตวก็ยกไปจากที่นั้น ครั้นแรมร้อนมาถึง
 แตนด่าน คนคุ่มนำมาสั่งสัยในใจอยู่ว่าชระดอมจะช้งน้ำได้หรือ บันดาลให้
 น้ำในเต็มเกวียนนั้นไหลตงเห็นทั่วกันจึงสรรเสริญ ฉะนั้นจึงจารึกตงไว้ที่นั้น
 จึงเรียกว่าด่านพระจารึก จึงยกไปทางคักไซ ครั้นถึงเมืองเขาแตรผู้คน
 เล่าตอกันว่าเอาชระดอมบรรทุกมาไม่มีน้ำ พระเจ้ากัมพูชาจึงเอานักคุ่ม
 นายกองคุ่มเกวียนไปถามที่ตูดทุกประการ ยกชระดอมนำแกตงเทตงใน
 พระเนียงจนไม่มีที่ได้อี เด่นาอำมาตย์จึงกราบทูลพระเจ้ากัมพูชา พระเจ้า
 กัมพูชาตกพระทัยว่าผู้มีบุญเกิดแล้ว เราคิดว่าจะจับตัวฆ่าเสียให้ได้ เด่นา
 พฤตมาตย์ราชปโรหิตพระยาพระเชมรก็เห็นด้วย จึงเกณฑ์ทัพเมืองขอม
 ไปตามจับ ขอรับอาดำตามจับ นายร่วงรู้ชาวดงหนักหนีไปถึงแดนเมือง
 พิจิตร ไปอาศัยเขาอยู่ริมวัดขอเช่าชาวดงบ้านกิน ชาวดงบ้านเขาเข้ามาให้แก่
 นายร่วงกับปลาหมอตบหนึ่ง นายร่วงอดอาหารมากกิน หยิบปลาข้างตะ
 แลบแล้วโยนตงไปในสระให้ปลาเป็นว้ายไป จนคุ่มเท่าบดิน นายร่วงก็หนี

ไปจากที่นั่น ไปอาศัยอยู่วัดเมืองสุโขทัย พอได้อุปถัมภ์มณฑลภารจึงเรียกราย
 ชาวบ้าน เอนายวรวงอุปถัมภ์เป็นภิกขุ จึงเรียกพระวรวง ขอมคำดินมา
 ถึงเมืองตะโว ทศระนาด้วยนั้น ถ้ามชาวบ้านว่านายวรวงนายกองด้วยนั้น
 อยู่หรือ ชาวบ้านบอกว่าชนไปเมืองเหนือ ขอมรู้ดังนั้นก็ยกแยกกันไป
 ครั้นไปถึงเมืองสวรรคโลกถ้ามชาวบ้านว่านายวรวงมาแต่เมืองโตมาอยู่ที่นี่หรือ
 ชาวบ้านบอกว่าเขาเต่าลือกนั้นไปอยู่เมืองสุโขทัยบวชเป็นภิกขุอยู่ ขอมได้
 ความดังนั้นก็ไปเมืองสุโขทัย ผู้คนกต่างวัด พอพระวรวงมากวัดวัดอยู่
 ขอมจึงถามว่าพระวรวงอยู่ไหน พระวรวงบอกว่าอยู่นี่เถิดจะบอกให้ ขอมก็
 อยู่ถนนเบนหันอยู่คุ้มเทาบดิน

๑ พระพุทธศักราช ๓๕๐๒ ปี เจ้าเมืองสุโขทัยทวงคดี เสนาบดี
 ประชุมกันว่า วงศ์วงศ์ไม่มิดแล้วเราจะเห็นผู้ใดเต่า เห็นแต่พระวรวงบวช
 อยู่วัดก็เห็นด้วยอยู่พร้อมกัน จึงเสนากรมการพร้อมกันไปวัดอัญเชิญ
 พระวรวงเจ้าสถานวชแล้วรับพระวรวงเข้ามาครองกรุงสุโขทัย พระยาศรีจันทรา
 ธิบติจึงยกพลชนไปเมืองลำพอง จึงเอาช่างแก้วที่วัดสวรรคตทวรามไปดู ๑
 กับพระไตรปิฎก ครั้นไปถึงเมืองตะเขียงหลวงจึงให้ช่างช่างเลือกงาตำ
 มาแกะเป็นรูปพระวรวงกับเชยวญใหญ่ ทั้งพระไตรปิฎกกับพระบรมธาตุของ
 พระพุทธเจ้าทางช่างแก้วมาบรรจุไว้ที่หินปูนใต้ ๓๐๒ ปี พระองค์สวรรคต

เรื่องพระยาเกรก

๑ พระมหาพุทธศาครเป็นเชอมา ได้ด้วยราชสมบัติอยู่ริมเกาะ
 หนองโล่น จึงเรียกวัดเดิมกัน จึงมีมหาเถรโดยตายองค์ ๑ เป็นเชอมาแต่

พระรามเทพมาแต่ก่อน ได้พระบรมธาตุของพระพุทธเจ้า ๖๕๐ พระองค์ กับ
 ทรงพระศรัทธาโพธิ์ ๒ ต้นมาแต่เมืองลังกาดีหพ เธอจึงพาพระมหาสาครไป
 เมืองสาวัตถี จึงถ่ายเขาอย่างวัดเชตุพนารามมาสร้างไว้ต่อเมืองรอ แขวง
 บางทานนอกเมืองกำแพงเพชร ชื่อวัดสังฆคณาวาส ๑ แต่จึงเอาพระศรั
 ทธาโพธิ์ใส่อ่างทองคำมาปลูกไว้ที่ริมหนองนาคะเต นอกวัดเสมาปากน้ำ
 จึงเชิญพระบรมธาตุบรรจุไว้ด้วย ๓๖ พระองค์ จึงให้ชื่อวัดพระศรัทธาโพธิ์
 ดังกา แต่จึงบรรจุไว้ในพระเจดีย์บ้าง ในพระพุทธรูปใหญ่บ้าง ในพระ
 ปรางค์บ้าง เป็นพระบรมธาตุ ๓๖ พระองค์ด้วยกัน แต่บรรจุไว้ในพระพุท
 ธิ์ยาสันต์วัดป่าโมกนั้น ๓๖ พระองค์ ในพระป่าเตโดยนอกเมืองพนัชนบุรณัน
 ๓๖ พระองค์ ในพระปรางค์วัดเดิมกับเมืองหนองไถ่นั้น ๓๖ พระองค์
 ที่พระพุทธรูปบาท ๓๖ พระองค์ ในถ้ำเขานครสวรรค์ ๓๖ พระองค์ ในถ้ำ
 ชุกคระสวรรค์ ๓๖ พระองค์ ในเขาหินตั้งเมืองสุโขทัย ๓๖ พระองค์ ในเขา
 ตุ่มแก้ว ๓๖ พระองค์ ในเมืองช่องแก้ว ๓๖ พระองค์ ในพระเจดีย์
 วัดเสนาสน์ ๓๖ พระองค์ ในพระเจดีย์วัดคณะทาราม ๓๐ พระองค์ ในพระ
 มหาธาตุ ๓๐ พระองค์ ๓ วัดนี้อยู่ในเมืองพิษณุโลก ตั้งแต่ ๕๗ ปีล่วง
 ศักราชได้ ๓๓๖ ปี พระยาโคตรมโหตรองราชสมบัติอยู่นวัดเดิม ๓๐ ปี
 ล่วงรอด มีพระราชโอรสองค์ ๑ ทรงพระนามชื่อพระยาโคตรตะบอง ได้
 ครองราชสมบัติแทนพระราชบิดา ทรงอานภาพยั้งนัก

๑ อยู่มาไหราท้าฎีกาถวายทำนายว่า ผู้มีบุญจะเกิดในเมืองนี้ พระ
 ยาโคตรตะบองจึงสั่งให้จับหญิงมีครรภ์มาฆ่าเสียทั่วขอบเขตต์ทุกแห่ง ครั้น
 มานานไหรากลับทูลว่า ผู้มีบุญเกิดแล้ว พระยาโคตรตะบองสั่งให้ร้องข่าว

เอาทารกมาคลอดเสียให้สิ้น แต่ทารกผู้นั้นไฟคลอดไม่พอง ด้วยเหตุคา
รักษาอยู่จึงมีตาย ครั้นเพลาเช้าได้มีคณะไปบิณฑบาตพบทารกเอามาเลี้ยงไว้

๑) ครั้นอยู่นานมาราชกุมารมาว่าร้องกันว่า โหรทูลว่าผู้มบุญจะมา
กตกกนเป็นโกดาหฺลจะไปดผู้มบุญ พระยาโคตรตะบองจึงตรัสแก่เสนาบดี
ว่า ถ้าเคิรมาจะสู้ ถ้าเหาะมาจะหนี ชาวเมืองชวนกันไปดผู้มบุญ ทารกที่
เพลิงคลอดกนนั้นอยู่วัดโพธิ์ธิ์ให้อายุได้ ๑๗ ปี ก็ถดไปดผู้มบุญ ด่มเค็จ
อมรินทราแปลงตัวดงมาเป็นคนชราจูงมมาถึงที่ทารกผู้น้อย จึงถาม
ทารกว่าจะไปไหน ทารกตอบว่า จะไปดผู้มบุญ เจ้าของมำจึงว่าจะถดไป
เมื่อไรจะถถึง ฝากมำไวด้วยเถิดจะมำเดำให้ฟัง ทารกก็รับเอมำไว้
เจ้าของมำจึงว่า ถำอยากเขำเอำเขำของเรำในแพ่มกนเถิด อนุญาตให้
ถแ้วเจ้าของมำก็ไป แต่ทารกคอยน่านอยู่ถแ้วหารูว่าตัวเป็นผูมบุญไม่
จึงเบ็ดแพ่มดูเห็นของกนถแ้วก็หยิบกนเขำไป ด้วยเป็นเครื่องทพยมกาดัง
ชน จึงเห็นน่ำมนในชวดกเอำมำทาคัวเขำ แชนชาทไฟคลอดกนอยู่น
ก็เหยียดออกได้หมดหายบาดแผลถั้น จึงถแ้วเห็นเครื่องกกุฎภณชกคค
ในใจว่า กุณผูมบุญหรือ เอำเครื่องกกุฎภณชได้เขำเผ่นชนถดงมำ มำก
เหาะมำพอดถึงที่พระค้ำหนัก พระยาโคตรตะบองถแ้วเห็นกัหวาดหวั้นไหว
ตกใจ จึงหยิบตะบองชว้างไปหาถุกพระองค์ไม่ ไปตกถงเมืองถำนช้ำง
พระยาโคตรตะบองก็หนีไป พระยาแกรกครองราชถ่มบคิ ชะพ้อพราหมณ
ถวายพระน่ำชื่อพระเจ้ำดินชพอมรินทร ราชกุมารเป็นดุษยิงนัก

๑) พระยาโคตรตะบองตามตะบองไปเมืองถำนช้ำง เจำเมืองถ้ำจนาหะ
กถัมบุญญาชการพระยาโคตรตะบอง จึงยกพระราชบุตรให้เป็นอัครมเหษ

เจ้าเมืองสัจจนาหะรำพึงคิดแต่ในพระทัยว่า ที่ไหนคงจะคิดขบถต่อกับเป็น
 มั่นคง จะจับฆ่าเสีย มารำพึงคิดแต่ในใจว่า ทำใฉนจะรู้แยบคาย จึงให้
 ไปหาลูกสาวมา ให้ลอบถามดูว่าจะทำอย่างไรจึงจะตาย นางก็รับคำพระราช
 บิคา แล้วก็กลับมาอ้อนวอนพระราชล่ำมื่อว่า พระองค์ทรงมหิทธิฤทธิ์
 ต่ำเตี้ยไม่มีผู้ใดจะเสมอ ทำไมพระองค์จึงจะตาย แต่นางรำไรอ้อนวอน
 เป็นหลายครั้ง พระยาโคตรตะบองจึงบอกว่า อันตัวเรานี้กำลัง ห้าม
 ผู้ใดจะอาจเข้ามาทำร้ายเราได้ จะฆ่าด้วยอาวุธอันใดมิได้ตาย ถ้าเอาไม้
 เลียบทวารหนักจึงจะตาย นางปลอบประโลมถามไ้ความดั่งนั้นแล้วจึงบอก
 แก่พระราชบิคา ๆ ไ้ฟังดั่งนั้นดพระทัยนัก จึงคิดแ่เด่นาบตีทากาจับหัดัก
 ไ้ที่พระบั้งคน เอาหอกซัดเข้าไว้ทำร้ายโย ครั้นพระยาโคตรตะบองเข้าที่
 พระบั้งคน อุจจาระตกลงไปถูกสายโยเข้าหอกกัดจนขนมาส่วนทวารเข้าไป
 พระยาโคตรตะบองมานึกแต่ในใจว่าเสียรูตด้วยสัตว์ จะอยู่ทำไมในเมืองนี้
 จะกลับไปในแดนเมืองเราเถิด พระองค์ดำริดั่งนั้นหนีไป พอเข้าแดน
 กรุงพระนครแล้วก็ข้ามไปถึงที่หนักัดสนพระชนม์ดง แ่เด่นาบตีกราบทูลพระเจ้า
 ดินธพอมรินทร์ว่า พระยาโคตรตะบองมาดั้นพระชนม์ดงที่หัดังวัด

๑) ฝ่ายพระเจ้าดินธพอมรินทร์สั่งให้ทาการค์พระราชทานเพลิงเสีย
 ที่พระราชทานเพลิงนั้นสถาปนาเป็นพระอารามชน ให้นามชื่อวัดศพัธ์วรรค
 จนทุกวันนี้

๑) พระพุทธศักราช ๑๘๕๐ ปีมะโรงสัปดาห์ก พระเจ้าดินธพอมรินทร์
 เสวยราชสมบัติได้ ๓ ปี เสด็จออกยังพระที่นั่งดั่งเขตรปราสาทจักรมุขของ
 บุรพทิศ ณวันอาทิตย์ เดือน ๕ ขึ้น ๓ ค่ำ เป็นวันประชุมเจ้าพระยาและ

พระยา พระหลวงขุนหมื่น ข้าราชการผู้ใหญ่ผู้น้อย มารับพระราชทาน
น้ำพระพิพัฒน์ดีจากแต่วันพุธแรม ๑๓ ค่ำ ตามเมืองใกล้ไกล

๑ ยังมีพระไทยเถรองค์ ๑ เป็นเข็มาแต่พระนาคเด็น เอาเดชกะหิ
ปายามาถวาย จึงลบพระพุทศคักราช ๑๘๕๗ เป็นจุดศักราช ๓๐๖ ปีมะโรง
ฉศก เป็นจุดศักราชใหม่สำหรับอาณาจักร จะได้ใช้สืบไปกว่าจะสิ้น
พระพุทศคัสนาพระพุทศเจ้า ๕๐๐๐ พรรษา แล้วพระองค์สร้างวัดวิหาร
แถบไวเป็นหลักพระพุทศคัสนา พระเจ้าดิษฐพอมรินทร์เสวยราชสมบัติ
๕๕ ปีพระองค์สวรรคต

(ต่อนี้กล่าวถึงบุพกรรมแห่งพระยาสุทัศน์ ซึ่งครองเมืองอินทปัต
แต่มิเรื่องพระยาเกรกความซำกนกับทักถำมาแล้ว)

๑ ยังมีบุรุษผู้ ๑ ทำบุญให้ทานและรักษาศีล และได้สร้างพระเชตุพน
ถวายแก่พระพุทศเจ้า ทงนาอาบและนาฉน ไม่ดีพนและนาบวนพระโอบสุ
ทั้งดอกไม้และเข้ากระยาคุ เข้าบณฑบาตเป็นอาหาร และใจบุรุษผู้นั้น
ไม่รู้จักฉนทาโทษาแก่ท่านผู้อื่น ตั้งแต่ให้ทานรักษาศีลมิให้ขาด แต่ใน
คัสนาพระพุทศกัสนปทศพลเป็นเจ้า และบุรุษผู้นั้นครันตายได้ ไปเกิดใน
สวรรค์ แล้วก็มีมาเกิดในคัสนาพระพุทศเจ้าเรือน ในตระกูลเศรษฐิม
ในบ้านอโรชคาม มีเศรษฐิม ๕๐๐ เป็นบริวาร ชื่อเจ้าสุทัศน์กุมาร จำเวญ
ใหญ่ขึ้นมา และเศรษฐิมผู้บิดาให้มเรือน จึงรอนถึงอาศ่นพระอินทรา
ธิราช และพระอินทราเจ้าจึงให้พระวิศุกรรมมานฤมิตเป็นปราสาททองมี
พนได้ ๗ ชั้น ประดับด้วยแก้ว ๗ ประการ ทั้งโรงช้างโรงม้าและเรือน

หลวง กำแพงแก้ว ๗ ชั้น ส่วนอุทยานและสระโบกขรณีเต็มไปด้วยบัว
 & ประการ และกำแพงเมืองย่อมแล้วด้วยทอง ชื่อว่าเมืองอินทปัตถนคร
 และเศรษฐีทั้งหลายจึงราชาภิเษกเจ้าสุทนต์เป็นกษัตริย์ แต่พระพุทธเจ้า
 ยังทรงมานอยู่โปรดสัตว์ทั้งหลาย และเที่ยวมาบิณฑบาตณเมืองนั้น และ
 ยังมีพรรณิกพิการผู้ ๑ ถือกะลาขอทานเขากินในกลางถนนกตางตลาด ก็
 มาพบพระพุทธเจ้าในหนทาง จึงเอาเขากะลาในกระถานนั้นได้บาตรด้วยมืออัน
 เน่าห้อยอยู่ แลชวนมอญนั้นมาตบในบาตรพระพุทธเจ้า ครั้นพระพุทธเจ้า
 มาถึงทณินจนเห็น พระพุทธเจ้ายกเอาชวนมอญนั้นออกเสีย จึงฉน
 จันเห็น ครั้นนั้นแล้วพระพุทธเจ้าจึงเยี่ยมพระโอรสและพระอานนทที่ทูลถาม
 พระพุทธเจ้าตรัสว่า คุณอรานนท พรรณิกพิการอันให้บิณฑบาตเป็น
 ทานแก่ตถาคตแล้ว จะได้เป็นพระยาในเมืองนี้ จะได้ตบคักราชตั้งได้ย
 ศาสตร์ ครั้นพระพุทธเจ้าทำนายแล้วเท่านั้น และพระยาสุทนต์ได้เป็น
 พระยาในเมืองอินทปัตถนครและมีพระชนมายุได้ ๑๕๐ ปี ก็ทวงคตเดือน ๖
 แรม ๖ ค่ำวัน ๕ ปีมะเส็ง พุทธศักราชได้ ๑๖๐๐ ปี ยังแต่บุตรหลาน
 ดับ ๆ กันมา ปรางค์ปราสาทอันแล้วไปด้วยทองก็หายสิ้นทุกสิ่งทุกอันก็
 อันตรธานเป็นศิลาทุกประการ และจำเดิมแต่นั้นมา พระยาโคตมเทวราช
 ผู้หลานได้เป็นพระยาในเมืองนั้น และชาวบ้านเล่าต่อกันว่าผู้มีบุญมา
 เกิดแล้ว และบ้านเมืองเราล้วนสุขสบายยิ่งนัก

ยังมีบุตรพรรณิกผู้ ๑ เกิดมามีรูปอันงามก หลังขด เขวคด แข็ง
 โกง เป็นคนน่าทงตัว เหตุมิได้รักษาคัดและให้ทานคุณอรานนทเศรษฐี
 และบุตรพรรณิกผู้นั้นกลานเข้าไปจะดูผู้มีบุญ และสมเด็จเจ้าพระอินทเจ้า

๑ และพระยาโคตมเทวราชเสด็จมาถึงบ้านโกณฑัญญคาม พราหมณ์ชื่อโกณฑัญญพราหมณ์เป็นใหญ่กว่าพราหมณ์ทั้งหลายได้ ๕๐๐ คน เห็นพระยาโคตมเทวราช โกณฑัญญพราหมณ์ทั้งหลายก็ไปต้อนรับพระมหากษัตริย์ ๆ จึงมีพระราชโองการตรัสถามว่า คราวนี้พราหมณ์ทั้งหลาย บ้านท่านชื่อใด ชื่อพราหมณ์ชื่อว่า บ้านชื่อโกณฑัญญคาม แต่ผู้ชายเป็นชื่อพราหมณ์ได้ ๕๐๐ คน จึงมีพระราชโองการว่า เราจะสร้างเมืองในสถานที่นี้ ท่านทั้งหลายจะยินดีหรือไม่ พราหมณ์ทั้งหลายก็ยินดีด้วยกันทั้งสิ้น พระเจ้าโคตมเทวราชจึงถามพราหมณ์และเศรษฐีทั้งหลายว่าบ้านนี้เป็นโบราณมาหรือสร้างขึ้นใหม่ เศรษฐีทั้งหลายว่าบ้านนี้เป็นบ้านโบราณมาได้สองสามชั่วผู้เฒ่าผู้แก่ พระพุทธเจ้าก็ได้เสด็จเข้ามาบิณฑบาตในบ้านนี้ พระยาโคตมเทวราชจึงให้เสนาอำมาตย์ตงพตบพลาทองแล้วให้ชื่อพราหมณ์ผู้เฒ่าผู้แก่กับเศรษฐีประชุมพร้อมกัน จึงให้ชื่อพราหมณ์ตงพชกนบวชสิ้น และรำเชนง ๗ วันแล้วสระเกลาชนโดมมพวายถวายแก่พระอิศวรพระนารายณ์ แล้วไปเดียบที่เจตังพระราชวัง ให้พราหมณ์บ้างเทวดา เบ้าตั้งทั้งสามรอบ และปักไม้ตะเคียนตั้งวงให้พราหมณ์เดี่ยวจัญไร และจ่ายหน้าที่ไว้อำมาตย์เสนาและคนทั้งหลายชุกคุดและพูนกำแพงถึง ๗ เดือน ทั้งพระราชวังและเมือง ทั้งบ้านเศรษฐีและบ้านพราหมณ์เข้าอยู่ในเมืองสิ้น ไฟร์พตอยู่ช่นนอกสามชั้นรอบเมือง พระเจ้าโคตมเทวราชก็เอาบ้านพราหมณ์เป็นเมือง และโกณฑัญญพราหมณ์มีบริวาร ๕๐๐ โกณฑัญญเศรษฐีมีบริวาร ๕๐๐ ส้มเค็จ

พระเจ้าโคตมเทวราชเสด็จอยู่สำราญเป็นสุข พุทธศาสนาได้ ๓๖๐๐ ปี
 จึงมีพระราชโองการตรัสสั่งอำมาตย์ผู้ ๓ ว่า ท่านจงเคารพผู้เฒ่าผู้แก่
 ทั้งหลาย และอำมาตย์นั้นหุนหันไม่ได้ ยินยอม ได้ยินไปว่าพระมหากษัตริย์
 สั่งว่า ท่านทั้งหลายสร้างพลาโองจงทุกคน ๆ เกิด เสนาบดีจึงทูลว่า
 พระองค์เจ้าสั่งให้ผู้ชายพเจ้าสร้างพลาโองทุกคน พระองค์เจ้าจะต้อง
 พระราชประสงค์อันใด จึงมีพระราชโองการว่า เราสั่งให้ท่านทั้งหลาย
 เคารพผู้เฒ่าผู้แก่ สั่งสอนท่านนั้นดีว่าให้สร้างพลาโองเถ่า และมีพระราช
 โองการตรัสห้ามมิให้เอาเป็นอำมาตย์แต่นั้นมา และพระยาโคตมเทวราช
 มีพระราชบุตรองค์ ๓ ชื่อเจ้ากาญจนกุมาร เป็นพระยาแทนพระบิดา นาน
 มาจึงชื่อเจ้าไวยยักษา ครั้นใหญ่มา ชื่อเจ้าโคตรตะบอง ไปสร้างเมือง
 พิจิตร จึงมีชื่อพระยาโคตรตะบอง เจ้าไวยยักษาไปสร้างเมืองพิไชย จึง
 ได้ชื่อพระยามือเหล็ก

เรื่องพระนเรศวรหงษา

๑ จุดศักราช ๒๓๕ ปีเถาะเบ็ญจศก พระเจ้าจันทโชติกับเจ้าฟ้าปิฎมา
 สู่ลาดวงจันทร์ ขึ้นไปครองเมืองตะโว้ ทั้งพระพี่น้องทรงพระนามชื่อเจ้าฟ้า
 แก้วประพาพชนไปด้วย พระยาจันทโชติเสวยราชสมบัติได้ ๕ ปี สร้าง
 วัดกุฎีทองถวายพระอาจารย์ พระอัครมเหสีสร้างวัดคงคาวิหาร

๒ ศักราช ๒๒๐ ปีมะแมสัมฤทธิศก พระเจ้าอโนรชามังน่อ เจ้าเมือง
 สะเทิม บริกษาเสนาบดีว่าเราจะยกไปตีเมืองตะโว้ เดือน ๑๒ ให้เกณฑ์
 ช้าง ๓,๐๐๐ ม้า ๕,๐๐๐ พลแสนหนึ่ง สรรพไปด้วยเครื่องสรรพคดีศตรา

เล่าให้พระยาเวียงจิตรตองเป็นทพหน้า ช่างเครื่องร้อยหนึ่ง มา ๓๕๐
 พดหมื่นหนึ่ง นันทะกะยอชูเบ็นบักขวา ช่างร้อยหนึ่ง มา ๓๕๐ พด
 หมื่นหนึ่ง นันทะกะยอทางปักซ้าย ช่างร้อยหนึ่ง มา ๓๕๐ พดหมื่นหนึ่ง
 ไปวิจารณ์ทัพหลัง ช่าง ๗๐๐ พดสองหมื่น ครั้นได้พชัยฤกษ์วันอังคาร
 เดือน ๑๒ ขึ้น ๑๓ ค่ำ ยกทัพหลวงออกจากพระนคร มาทางกลาง
 ๓๙ วันถึงเมืองตะโพนนี้ ณวันเดือนอ้ายแรม ๑๓ ค่ำ พระเจ้าอโนรธา
 มิ่งนอ สั่งให้นายทัพนายกองเข้าล้อมเมืองไว้ ทางสี่ด้านถึง ๗ วัน ห้ามผู้ใด
 ออกมารับทัพไม่ พระเจ้าจันทโชติจึงปรึกษาเสนาบดีว่า ทัพมาล้อมครึ่ง
 นี้ใหญ่หลวงนัก เสนาบดีจะคิดประการใดดี เสนาบดีคนหนึ่งอยู่ หมิ่นจะดู
 กราบทูลว่า คึกครองนี้ใหญ่หลวงนัก คิดจะใคร่เป็นไมตรี ด้วยทหารเรา
 ยังมีชำนาญศึก พระเจ้าจันทโชติก็เห็นด้วย จึงเข้าไปปรึกษาเจ้าฟ้าปฏิมา
 ลุฑดาตวงจันทร ว่าคึกครองนยยกมามิรู้ตัว ไพร่บ้านพดเมืองสะท้านสะเทือน
 อยู่ เราจะถวายพระพี่น้องไปเป็นทางพระราชไมตรี เห็นคึกจะอ่อนลง
 เจ้าฟ้าปฏิมาลุฑดาตวงจันทรก็เห็นด้วย เสด็จออกสั่งให้เสนาบดีแต่งวอกกับ
 นางกำนัลร้อยหนึ่ง วันศุกร์มงคลฤกษ์ จึงเชิญเจ้าฟ้าแก้วประพาพ ขึ้นดู
 ลี้วีกาถาญจนอลงกฎ กับข้าหลวงออกไปกับพระราชดำล้น ถวายพระพี่น้อง
 เป็นทางพระราชไมตรี จึงให้เสนาบดีมนตรีนำเอาพระเจ้าพี่น้องมาถวาย
 ครั้นถึงค่ายพระเจ้าอโนรธา มิ่งนอ เสนาอำมาตย์นำชนเผ่าถวายพระราช
 ดำล้นทราบแล้วก็ดีพระทัย สั่งให้รับนางมาทำหน้าที่ ทอดพระเนตร
 ศิริวิธาค่างมิ่งนอ มีความประติพิศในนางยิ่งนัก จึงให้จัดทองสิบชั่ง

ข้างร้อย ม้าร้อย ให้เสนาบดีนำกลบฝังไปถวายพระเจ้าจันทโชติ แต่ขึ้นมาเมืองตะโวกับเมืองสะเทิมเป็นสุวรรณพลพีเดียวกัน พระราชดำเนินไปมาหากัน

๑) ครั้นณวันพุธเดือน ๓ แรม ๓ ค่ำ ยกทัพกลับไปถึงพระนคร จึงแต่งการพิธี จึงอภิเษกเจ้าฟ้าแก้วประพาพเป็นพระอัครมเหสีเอก ทั้ง ๒ พระนครไพศาลย์สมบูรณ์ทั่วทุกหญิงชาย เจ้าฟ้าแก้วประพาพทรงพระครรภ์ถ้วนคำรบประสูติพระราชกุมาร พระราชบิดาเล่นหาหยิ่งนัก ครั้นจำเจริญใหญ่ขึ้นพระราชบิดาให้เอาช่างมาทำตุ๊กตุดูให้พระวรราชกุมารเล่นเป็นนิตย์จนใหญ่ห้ากำ พระราชบิดาถวายพระนามพระราชกุมารชื่อพระนเรศวร ทุกประเทศธานีเกรงบุญล้นมหารัษฎ์ยิ่งนัก

๑) เจ้าฟ้าปฐมมาตุลาดวงจันทร์ มีพระราชกุมารองค์ ๑ ครั้นพระชนม์ได้ ๑๔ ปี ลาพระราชบิดาจะขึ้นไปเยี่ยมพระเจ้าบ้านเมืองสะเทิม พระราชบิดาจัดแจงพดทหารให้แล้วตายกลับไปถึง พระเจ้าอโนรชามังฉ่อให้รับพระราชนัดดาเข้ามา ก็ชื่นชมโลมมนต์ พระกุมารทั้ง ๒ ก็รักใคร่กัน

๑) ครั้นอยู่มาวันหนึ่งพากันขึ้นไปเล่นบนปราสาท พระเจ้าอโนรชามังฉ่อเสด็จออกอยู่ที่พระเกตุ ทอดพระเนตรเห็นเจ้ากุมารทั้ง ๒ ขึ้นไปบนปราสาทเห็นพระราชนัดดาเป็นเด็กกร จึงคิดแต่ในพระทัยว่า อ้ายลูกคนนั้นมันจะเอามอญเป็นขามันเสียหมด คำว่าฉะนั้นแดงกึ่งอยู่ ครั้นอยู่มาพี่น้องวิวาทกันด้วยขมาตคตที่เล่นมการเล่น พระนเรศวรแพ้พระราชกุมารเป็นหลายครั้ง คิดแก่นจะใคร่ฆ่าพระราชกุมารนั้นเสีย พระราชกุมารรู้จึงคิดกันกับพี่เลี้ยงจะหนีไป ให้เกิดยกด้อมมอญจะพามาด้วย ครั้นพี่เลี้ยงไปเกิดยกด้อม

พวกพดกัเข้ามา ครั้นพร้อมเสร็จให้ผูกพดายทองแดงออกเดินทุกวัน ได้ที่
 เพดาค่าประมาณยามเศษยกหนึ่ง พวกพดนั้นยกไปก่อนห้าวันหกวันแล้วทำ
 ที่เบินเทียวหากิน เพดารุ่งเช้าชาวพระนครพุดจากนั้นแซ่ไปว่าพระราชกุมาร
 หนีไป พาชาวเมืองไปด้วยเบินอันมาก ทราบถึงพระนเรศวร ๆ เหากิจการ
 กราบทูลพระราชบิดาว่า พระราชกุมารพาพดชาวเมืองไป จะขออาสา
 ออกไปจับ พระราชบิดาห้ามว่าอย่าไปเดยสู้เขาไม่ได้ พระนเรศวรก็มีพง
 ให้เกณฑ์ทัพ พระนเรศวรทรงช้างต้นพดายคุ่นสูง ๖ ศอกยกตามมาแดน
 ไทยทัน ศักราช ๔๓๑ ปี จะเข้าชนพดายทองแดง ๆ เด็กทานมิได้ถอยมา
 พระนเรศวรได้ ที่จับเขาถูกขลุบเงอชน จะทิ้งเขาพระราชกุมาร ๆ ร้องว่า
 เจ้าพี่เดินเบินทารถหากควรไม่ พระนเรศวรได้ ยินดะอวยพระทัยก็วางขลุบ
 ดงเดี่ยว พอพดายทองแดงได้ตนพดราที่มันย่นถนัด หันรับช้างพระนเรศวร
 เปรไป พระราชกุมารมายของ้าวจวงพันเห็นเบินดีกร พระนเรศวรตกพระทัย
 พระพักตร์เผือดไปเกี่ยวข้างพระที่นั่ง พระราชกุมารพาพวกพดมาพระนคร
 (พา) ครอบคร้วมาถวายพระราชบิดา แล้วกราบทูลกิจจานุกิจทุกประการ
 ให้แต่งการส้มโภชพระราชกุมาร ชานานามพระนารายณ์ แต่นั้นมาเมือง
 สระเทิมกับเมืองดะโว้ขาดทางพระราชไมตรีกันแต่นั้นมา มอญนเรศวรซึ่ง
 ได้มาน้อยที่เมืองบาง อยู่บางขามโพชายบาง คุ่มเท่าบดิน

๑ จุดศักราช ๒๔๒ ปีระกาโทศก มหาอำมาตย์ได้ครองราชสมบัติ
 ๑๒ ปีสัวรรคต พระนารายณ์สร้างวัดบหนึ่ง ศักราช ๒๔๙ ปีมะเมีย
 นพศก พระนเรศวรยกพด ๔๐ แล่นมาด้อมกรุง ตั้งค่ายอยู่ตำบล
 นนตรี ทราบว่าพระนารายณ์ได้ครองราชสมบัติ เกรงพระเดชเดชาานุภาพ

เป็นอันมาก จึงให้แต่งหนังสือเป็นใจความว่าเรายกพยุหเสนาขากร จะใคร่
สร้างวัดพระนันทนครวัด พระน้องเราจะเห็นประการใด ถ้าเราแพ้จะยกกตัญ
ถ้าพระน้องแพ้เราจะครองเมือง ครั้นแต่งเสร็จแล้วให้ส่งมัจฉาไปถือเข้าไป
ถวาย เสนานำแขกเมืองเข้าเฝ้ากราบทูลทุกประการ จึงตรัสว่าพระเจ้าพิ
จะสร้างก็สร้างเถิดคนตะมูเมืองข้างทิศพายัพ เราอยู่ข้างทิศหริดี ไปทูล
พระนเรศวร ๆ ก็สั่งนายทัพนายกองจัดการทำอิฐเป็นอันมาก ก่อพระเจดีย์
กว้าง ๕ เส้น สูง ๘ เส้น ๑๐ วา พระนารายณ์ก่อก่อพระเจดีย์กว้าง ๓ เส้น
สูง ๗ เส้น ๔ วา ๒ คอก พระนเรศวรก่อ ๑๕ วันถึงบัวกลุ่ม ให้นำมวัด
ภูเขาทอง พระนารายณ์จะแพ้ คิดเป็นกลอุบายทำโครงเอาผ้าขาวด้าย พระ
นเรศวรเห็นดังนั้นคิดกลัวเด็กที่พกเข้าไป พระนารายณ์ให้ก่อกจนแล้วให้
นามวัดใหญ่ไชยมงคล

๑ แล้วพระนารายณ์ไปสร้างพระปรางค์เมืองตะไคว้ ชนนานนามเมือง
ใหม่ชื่อว่าเมืองตพบุรี แต่นั้นมาเป็นเมืองตพุดอง พระนารายณ์ทรงประชวร
ตงมาครั้นถึงพระราชวัง ๓ วันสวรรคต ถวายพระเพลิงที่วัดพระองค์สร้าง
ให้ชื่อวัดนารายณ์ อิศรา แต่นั้นมาเมืองว่างเปล่าอยู่ อำมาตย์ ๘ คน
รบฆ่าฟันชิงราชสมบัติกันโลหิตในเมื่อนั้นประจักษ์หนึ่งท่วมท้องข้าง แต่ทำ
ศึกสิ้น ๒ ปี ศักราชได้ ๓๑๓ ปีมะเส็งเอกศก พระเจ้าหงวได้ราชสมบัติ
๘ ปี จึงกำหนดให้ตั้งพิภคอากาศขนอนตลาดไว้ทุกตำบล จึงตั้งให้ยกวง
เป็นวัด เรียกว่าวัดเดิมแต่นั้นมา ศักราช ๓๒๐ ปีมะแมสัมฤทธิ์ศก ตง
มาสร้างเมืองใหม่ สร้างตำหนักวงอยู่ท้ายเมือง ไปสร้างวัดโปรดสัตว์ยัง

หาแล้วไม่ สวรรคตลงที่นั่น ศักราช ๒๗๓ ปีมะแมโทศก ครนต้นกษัตริย์
 หามี่ผู้ใดจะบำรุงพระพุทธศาสนาและอาณาประชาราษฎร์ไม่ พราหมณ์
 ปโรหิตคิดกันว่า จะเลี้ยงเรือสุพรรณหงส์เอกไชยกับเครื่องกกุฎภัณฑ์ไป
 เรื่องพระเจ้าสายน้ำผึ้ง

๐ ขณะนั้นหมู่เด็กเดียงโคอยู่ณทุ่งนา ๔๗ คน เดียงโคตำบลมีปดวก
 อันใหญ่สูงคอกเศษ ตั้งตัวเป็นคน ๑ ชนว่าราชการบนจอมปดวกนั้น
 หมู่เด็กทั้งปวงหมอบกราบอยู่เป็นนคย จึงตั้งเป็นขุนอินทรเทพ ขุนพิเรนทรเทพ
 เป็นที่ขุนนางผู้ใหญ่ ว่าราชการบนปราสาทปดวก โกรธข้าราชการสั่งให้
 เพื่อชมเขาไปฆ่าด้วยไม้ชคอก ไปคตคัระชะ ๆ นกชาติ เรียกว่าบ้าน
 หัวปดวกแต่นั้นมา ครั้นนพราหมณ์ปโรหิตโหราสโมสร์ เลี้ยงเครื่อง
 กกุฎภัณฑ์กับเรือเอกไชยสุพรรณหงส์ไปตามชลมารค ไปถึงบ้านเด็กเด่น
 เรือสุพรรณหงส์ก็หยุดอยู่ พดพายเรือมิได้ไป พราหมณ์เม้าสังข์ตรงอน
 แตรฝรั่งชนพร้อมกัน รับเอานายหมู่เด็กมาครองราชสมบัติ จึงเรียกว่า
 บ้านเด็กเด่นแต่นั้นมา จึงเชิญชนเสวยราชสมบัติให้เอาพวกเด็กเด็กเพื่อน
 กันลงมาตั้งให้เป็นข้าราชการ อยู่มาวันหนึ่งตงไปส่งรนำเห็นตุกมอญมา
 ชายผ้า พ่อตุกได้เบญจตักษณ จึงให้มหาดเล็กไปตามดูให้รู้ว่านางจะอยู่
 ที่ไหน มหาดเล็กก็ไปดูเห็นที่อยู่แล้วก็กลับมาทูลประพฤติเหตุทุกประการ อยู่
 มากาลวันหนึ่งนางนั้นมีฤดูโหดคิดฆ่า เอาผ้าไปตากฝั่งจับเห็นเป็นอศักรรย์
 คนก็เห็นมาก ครนถึงวันศุกร์ชน ๑๑ คำเวลาเช้า จึงแต่งเรือตงไปรับกับ
 คานหามถึงแล้วชาวบ้านคกใจเป็นอนมาก ก็รับนางชนคานหามมาพระราชวัง

แทนมาจึงเรียกว่าบ้านคานหามมาจนบัดนี้ ครั้นถึงพระราชวังจึงรับนาง
ชนราชภิเษกเป็นเอกอัครมเหสี ไพร่บ้านพดเมืองอยู่เย็นเป็นสุขทั่วไป

๑) ขณะนั้นพระเจ้ากรุงจีนได้บุศุกรรมในจีนหมาก เขามาได้ถึง
ไว้ให้นามชื่อว่า นางสร้อยดอกหมาก ครั้นวัฒนธรรมเจริญขึ้น จึงให้หา
โหรมาให้ทำนายว่า ตกูกุคนนี้จะควรคู่ด้วยกษัตริย์เมืองใด โหรพิเคราะห์
ดูหาเห็นว่า จะอยู่แห่งใดไม่ เห็นอยู่แต่ทิศตะวันตกกรุงไทย มีบุญญา
ภีดั่งขารมากนัก เห็นจะควรกับพระราชธิดา จึงกราบทูลว่า จะได้กับพระเจ้า
กรุงไทยเป็นแน่ พระเจ้ากรุงจีนให้แต่งพระราชสาส์นเข้ามา ให้ขุนแก้ว
การเวทถือเข้ามา ขุนนางผู้ใหญ่ นำเข้าเฝ้าถวายพระราชสาส์น จึงสั่ง
ให้แยกทูตานุทูตเข้าไปเฝ้า ในพระราชสาส์นนั้นว่า พระเจ้ากรุงจีนให้มา
เป็นทางพระราชไมตรีถึงพระเจ้ากรุงศรีอยุธยา ด้วยเราจะยกพระราชธิดา
ให้เป็นพระอัครมเหสี ให้เสด็จออกมารับโดยเร็ว ครั้นได้แจ้งในพระราช
สาส์นดังนั้นก็ดีพระทัย จึงตรัสว่า เดือน ๑๒ จะยกออกไป ให้คอบแทน
เข้าชองไปเป็นอันมาก ทูตทูลลากลับไป จึงสั่งให้จัดเรือเอกไชยเป็นกระ
บวณพยุห

๑) จุดศักราช ๓๘๕ ปีมะเมียเบญจศก ครั้นณวันเดือน ๒ แรม ๑๓
ค่ำ ได้ศุภวารฤกษ์ดี จึงยกพยุหไปทางชลมารคพร้อมด้วยเสนาบดี เสด็จ
มาถึงแหลมวัดปากคลองพอนาชน จึงประทับพระที่นั่งอยู่หน้าวัด จึงทอด
พระเนตรเห็นมัจฉายักษ์อยู่ที่อกไก่โตช่อฟ้าหน้าบัน จึงทรงพระดำริว่า จะขอ
นมัสการพระพุทธปฏิมากร เศษบุญญาภีดั่งขารของเรา ๆ จะได้ครอง
ไพร่ฟ้าอาณาประชาราษฎร์ด้วยกันเดรัจฉาน ขอให้นางย้อยหยดตลงมากถว

เอาเรือรับขึ้นไปประทับแทบเท้าแพงแกว่นเกิด พอดกพระโสมมรูถงตั้งนั้น
 นามกยอยดงมากถวเอาเรือพระที่นั่งเรือขึ้นไปถึงที่ ข้าราชการผู้ใหญ่ผู้น้อย
 เห็นประจักษ์แก่ตาแล้วเด็ค้จนมัสการ จึงเปิดองเอาพระภูษาทรงดักการบูชา
 พระพุทธปฏิมากรนั้นเสร็จแล้ว เด็ค้จถงเรือพระที่นั่งก็ถอยดงมาตามเดิม
 พระสงฆ์สมภารดงมาถวายชัยมงคลว่า มหาบพิตรพระราชสมภารจะสำเร็จ
 ความปรารถนา จะครองไฟฟ้าอยู่เย็นเป็นสุขทั่วทิศ จึงถวายพระนาม
 ว่าพระเจ้าสยามนาถ ครั้นนาจะหยดถง พระองค์ก็ตั้งให้ท้าวพระยาพฤตมา
 มาคยทงหลายเดะเด้นามนครถกถบขึ้นไปรักษาพระนคร แต่พระองค์เด็ค้จ
 ไปทรงเรือพระที่นั่งเอกไชยดำเด็ค้ว ด้วยอำนาจพระราชกุศตที่ได้สร้างมา
 แต่ปางหลัง ก็เด็ค้จไปโดยสะดวกจนถึงเขาไฟ พอจันทงหลายเท็ค้ว
 อยู่ในท้องทะเลนั้นเห็นเป็นอกัจจรยนัก จึงนำเอาเนอคความกราบทูลพระเจ้า
 กรุงจัน ๆ ก็เด็ค้จตงใจนัก จึงตั้งให้เสนาผู้ใหญ่ไปคู้ว่าจะมีบุญจริง
 หรือ ๆ ประการใด ให้ประทับสองแห่ง ที่อ่าวนาคคั้น ๓ ครันเพดาค่า
 จันใช้คนสอดแนมคู้ว่าจะเป็นประการใด ครันไปฟังคู้ได้ ยินเด็ค้ยงคิริยาค
 คนครีครีครันไป จึงเอาเนอคความดงนกราทูล จึงตั้งให้เชิญมาอยู่อ่าวเด็ค้อ
 คั้น ๓ จึงแต่งการรับ ครันเพดาราตรีกาด เทพยดาบันดาดคิริยาคคนครี
 ครันรุ่งจันจึงพระเจ้ากรุงจันแต่งการกระบวนแห่รับพระเจ้าสยามนาถเข้ามา
 พระราชวัง จันท่วประเทศสรรเสริญบุญท่วไป พระเจ้ากรุงจันให้ราชากิเชก
 นางสร้อยดอกหมากเป็นพระอัครมเหสีพระเจ้าสยามนาถ พระเจ้ากรุงจัน
 แต่งสำเภา ๕ ลำ กับเครื่องอุปโภคบริโภคเป็นอันมาก ให้จันมีชื่อ ๕๐๐ คน
 เข้ามาด้วย จึงพระเจ้ากรุงจันให้เชิญพระเจ้าสยามนาถไปเฝ้า ครันว่า

บ้านเมืองห้ามผู้ใดรักษาไม่ และเกลือกจะมีศึกมาย้าย ให้พากันกลับ
ไปพระนครเถิด พระเจ้าล้านช้างก็ถวายบังคมลาพานางตั้งลำภา ๓๕ วัน
มาถึงแดนพระนคร ชุนนางผู้ใหญ่ผู้น้อยกับพระราชคณะ ราษฎรเทพนิกร
ก็โสมนัสยินดีทั่วไป จึงแต่งการรับเสด็จ พระราชคณะถานานุกรม ๓๕๐
ไปรับที่เกาะ จึงเรียกเกาะพระแต่นั้นมา แล้วยกเชิญเสด็จมาท่ายเมือง
ที่ปากน้ำแม่เบย และเส่นาบตั้งราชคณะจึงเชิญเสด็จเข้าพระราชวัง ตั้งให้จัด
ที่ตำหนักซ้ายขวาสำเร็จแล้ว จึงให้เฝ้าแก่บเรื่อพระที่นั่งลงมารับนาง ๆ จึง
ตอบว่า มาด้วยพระองค์ โดยยาก มาถึงพระราชวังแล้วเป็นไฉนจึงไม่มารับ
ถ้าพระองค์ไม่ลงมารับแล้วไม่ไป เฝ้าแก่เอาเนื้อความกราบทูลทุกประการ
พระองค์แจ้งดังนั้นเห็นว่า เป็นหยอกเล่น มาถึงนี้แล้วจะอยู่ที่นั่นก็ตามเถิด
นางรู้ความดังนั้นสำคัญว่าจริงยิ่งเกรงว่าพระทัยนัก ครั้นรุ่งเช้าแต่งกระบวน
แห่มารับ จึงเสด็จพระราชดำเนินมาด้วย ครั้นถึงเสด็จไปบนลำภา
รับนาง ๆ คัดพร้อมไม่ไป พระเจ้าล้านช้างจึงส่งพยานว่า ไม่ไปแล้วก็อยู่ที่
พอดกพระ โอบอุ้มดูนางก็กอดน้ำใจตาย พวกจีนไทยร่ำรักแซ่ไป จุดศักราช
๔๐๖ ปีมะโรงฉศก จึงเชิญศพมาพระราชทานพระเพลิงที่แหลมบางกะจะ
สถาปนาเป็นพระอาราม ให้นามชื่อวัดพระเจ้าพระนางเชิงแต่นั้นมา

๐ พระเจ้าล้านช้างจึงยกพลลงไปชดบางเตยจะสร้างเมืองใหม่ พระ
อาจารย์ห้ามว่าน่าเค็มนัก ยังไม่ถึงพุทธทำนายสร้างไม่ได้ จึงสร้างวัด
หน้าพระธาตุถวายพระอาจารย์ แล้วยกสร้างวัดมงคลบพิตร พระเจ้าล้าน
ช้างอยู่ในราชสมบัติได้ ๔๖ ปี สวรรคต จุดศักราช ๔๒๗ ปีมะเส็งสัปดาห์

๑ พระยาธรรมิกราชา พระราชบุตร พระเจ้า ด้ยนำ ผงใต้ ด้วยราช
 ส้มบัตม์ข้างเผือก ๒ ข้าง สรงวัดมุนราช ประชาราษฎร์ สมนะซีพรหมณ์
 เกษมสุขทุกชายหญิง เด่นเด่นรำ มีได้ มีวิวาทถกกัน ทรงทศพิชราช
 ธรรมบำรุงพระพุทธศาสนา ประเทศราชเกรงพระเดชานุภาพยิ่งนัก แต่
 ดอกไม้ทองเงินชนเป็นอันมาก ขนอนอากรบ่อนเบี้ยช่วงเรือดำละ ๓๐ เบี้ย
 ๔๐ เบี้ยมิให้เรียกแก่ราษฎรตาเหตอ ฝนตกตามฤดู ด้วยราชย์ ๕๒ ปี
 จุดศักราช ๔๕๘ ปีมะเมียอีฐัก ให้ชุดคลองบางตะเคียนออกไปบางยี่หน.

๑ จุดศักราช ๖๖๘ ปีชวดเบญจศก เมืองหงษาวดีไซ ให้ผีเป็นพระ
 ดอยลงมาทางเมืองเงิน ลงมาตามลำน้ำ คนทั้งปวงเห็นเป็นอัศจรรย์ จึง
 อาราธนาไว้บูชา พระดอยลงมามีได้อยู่เมืองโต แต่ทำปาฏิหาริย์สมาธิแก่
 ราษฎรบุชามาทุกเมือง จนเอาเนือความกราบทูลพระเจ้าอยู่หัว ครันดอย
 ลงมาถึงหน้าตำหนักดอยอยู่นั้น น้ำก็ไหลลงเขี้ยวทวนน้ำอยู่ สั่งให้ตงฉัตร
 ราชวงศ์สมโภช ชาวพระนครชื่นชมทุกคน เป็นโกลาหลทั่วทิศได้ ๗ วัน
 พระเจ้าอยู่หัวเสด็จลงไป เสิญขึ้นมาประดิษฐานไว้ในกรุง กระจายจชรา
 ผู้ ๑ แอบอยู่ที่ทางเสด็จรองชนว่า อย่าเสด็จลงไปเดยมิใช่พระเจ้าไซ้ทำมา
 ดอก เสิญเสด็จกลับเสี้ยเกิด ก็เสด็จกลับขึ้นไป จึงให้หาตัวชายชราผู้นั้น
 หาพบไม่ ก็ตงพระทัยจึงสั่งให้ บ่าวร้องให้หาคนชรา.

๑ ครันอยู่มาบุตรชาวบ้านบางนาง ผบให้ตาพาไปไหว้พระดอยที่
 เขาตอกนนั้น จะใคร่ได้เห็น ตาพาตูกหลานมา ครันถึงกตางนำตาผู้นั้นทำให้
 เหมือนพระดอย ครันแฉวกกลับมา ตูกหลานก็ว่าตาแก่ทำพระดอยได้
 ชำรู่ ไปถึงกรุงกราบทูลพระเจ้าอยู่หัว พระเจ้าอยู่หัวให้เอาตัวตาผู้นั้นมา ๆ

กราบทูลว่ามิใช่พระ เป็นผีเขาใช้มาตุบ้านเมือง จะขอทำถวาย พระเจ้า
 อยู่หัวก็ทรงยอม จึงให้ทำสายสิญจน์มงคล เครื่องเส้นเขาเปลือกเขาตำ
 เสร็จแล้ว ก็ลงไปริมหน้าอ่างการ ชัดเขาเปลือกเขาตำ สายสิญจน์
 วงพระนั้น ๆ ก็จมน้ำไป วุ่นวายเป็นอดหนำหนักคิดว่าจะเข้าคลองในเมือง
 จึงสั่งให้สวดพระพุทธรูป สายสิญจน์กันไว้ทุกคลอง พระนั้นเข้ามิได้
 ไปอยู่บางกระจะ ตาแก่นั้นตามไปได้กลิ่น บอกแก่ผู้กำกับว่าอยู่นี้ แต่จะ
 ขึ้นไปเมืองเหนือ จึงสั่งให้ทำจันตักไว้คลองสระแก แต่เที่ยวหากันอยู่นั้น
 ถึง ๓ วัน ทนกันเข้าที่ปากน้ำประสพจับได้มัดด้วยสายสิญจน์ ลงไป
 กราบทูลว่าได้แล้ว จะจัดแจงฆ่าถ่วงเผาไหม้พระเกียรติยศไม่ จะได้
 กذبคนขึ้นไปหาเจ้าของ พระเจ้าอยู่หัวก็โปรดบัญชาตาม จึงสั่งให้ต๋อโถง
 ตอกหมันยาชันให้มันคงแล้วเอาผีได้ลงในโถง ผนึกยาชันมิให้น้ำเข้าได้
 แล้วเอาสายสิญจน์วงพันเส้นไว้แล้วก็อ่านโองการกำชับว่า ใครจะมาทบตี
 อย่าให้ออก ลงไปถึงเจ้าของ ก็ยกโถงลงน้ำดอยทวอนน้ำขึ้นไปถึงเมือง
 หงสาวดี พระเจ้าอยู่หัวให้หาตาผู้ขึ้นมาจะบ่นบ่าเห็นจกหาพบไม่ จุดกั
 ราช ๖๗๑ ปีเถาะเอกศก พระองค์ทรงสร้างวัดกุฎีดาววัด ๑ พระอัครมเหสี
 ทรงสร้างวัดมะเหยงค์วัด ๑ พระองค์อยู่ในราชสมบัติ ๘๗ ปี พระองค์
 สวรรคต ศักราช ๖๗๒ ปีมะโรงโทศก.

เรื่องพระมาลีเจดีย์

๐ พระยาเซียงทองเข้าเฝ้าสมเด็จพระเจ้าปราสาททอง ว่ายังมีพระ
 อาจารย์พระองค์ ๑ มาถวายพระพรว่า ส้มเด็จพระพุทธเจ้ายังทรงพระทรมาน
 อยู่นั้น เสด็จพระราชดำเนินไปสู่ดังกาทวิป เป็นเหตุด้วยพระภิกษุ ๒ องค์
 วิวาทกัน ส้มเด็จพระพุทธเจ้าเสด็จออกจากเมืองดังกาทวิป มาสู่พระเชตุพน

เมืองดาวัดดี จึงครัดธรรมเนียมแก่พระอนันทว่า ดับไปเมื่อหน้าเมือง ดาวัดดีจะกลายเป็นเมืองหงสาวดี เหตุว่าจะมีกษัตริย์องค์ ๑ ทรงพระนาม ชื่อว่าพระเจ้าศรีธรรมมาโลกราช จะสร้างพระมาตเจดีย์องค์ ๑ ในกลาง พระนคร และพระมหากษัตริย์นั้นมั่งคั่งร่ำรวยนัก ให้เปิดประตูเมืองทั้ง ๔ ทิศ ให้คนเข้า ๒ ประตูออก ๒ ประตู จึงพระเจ้าศรีธรรมมาโลกราชครัดตั้ง ชาวพระคลังให้เอาทองคำมากองไว้ในพระนคร ถ้าคนเข้าไปช่วยทำพระ มาตเจดีย์นั้นให้รับเอาทองคำค่าตั้ง ๑ ก้อนจึงให้ช่วยทำการ และทุกวันนี้ ยังปรากฏมีอยู่ และพระมาตเจดีย์นั้นอยู่ที่ทิศอุดร พระเจ้ากรุงศรีอยุธยาครั้น แจ่งประพาศเหตุเหตุแถวกรมพระที่ยยคนนัก จุดศักราช ๕๓๓ ปีชวดตรีศก จึง มีพระราชโองการครัดตั้งขุนการเวกและพระยาศรีธรรมราชา ภูตราชราชวัตร เมืองอินทร์ ภูตราชกินเมืองพรหม ยกรบัตร์นายเพดิงกำจาย นายจ่านอง องครักษ์ นายหาญใจเพ็ชร นายเตจสงคราม ข้าหลวง ๘ นายกับไพร่ ๕๐๐ คนเอาเครื่องบูชาขึ้นไปถวายพระมาตเจดีย์ และข้าหลวงขุนการเวกยกออก จากกรุงแต่ณวันพฤหัสบดีเดือนอายุชน ๑๑ ค่ำไปทางสุพรรณบุรีไปตั้งบ้าน ชะบา ยกแต่บ้านชะบาไปถึงเมืองพระยาเจ็ดตน ยกจากเมืองพระยาเจ็ดตน ไปตั้งบ้านวังงาม ยกจากบ้านวังงามไปด่านทราย ยกจากด่านทรายไปถึงเจ้า บูนหัน ยกแต่เจ้าบูนหันไปจากแม่น้ำชุมเกษียวนั้น มีพระพุทธรูปได้ยาคันองค์ ๑ ทองสัมฤทธิ์พระองค์ยาว ๕ เส้น ขุนการเวกและข้าหลวงทั้งปวงก็ชวนกันเข้าไปนมัสการ จึงตั้งตั้งจักษุฐานว่า ขอเดชะพระบารมีพระพุทธรูปได้ยาคันให้ ข้าพเจ้าทั้งปวงนี้ไปถึงได้นมัสการพระมาตเจดีย์ ในเมืองหงสาวดีสำเร็จ ความปรารถนานั้นเกิด ข้าหลวงทั้งปวงกราบถวายบังคมนมัสการก็ได้ออก

จากแม่น้ำชุมภรียกไปถึงเขาฝรั่งยางหิน ไปถึงตำบลเขาหลวง พอสิ้นแดน
กรุงศรีอยุธยาไปถึงด่านทุ่งเขาหลวงสิ้นเขตต์แดนนับได้ ๓๘ วัน ครั้นแล้ว
จึงตั้งสำจจาริฐานอีกครั้งหนึ่งยกออกจากที่ ชุนการเวกกับข้าหลวงทั้งปวง
จึงตั้งนมัสการพระศรีรัตนตรัยแล้วก็ยกไปหาตระยะบ้าน ไม่มีผู้คนเค็รเลย
บ่ายหน้าต่อทิศอุดร เป็นป่าใหญ่เค็รไปมาไม่เค็องแตก เป็นทุ่งอยู่กลาง
เป็นป่าตะเมาะ คนทั้งปวงสิ้นอาหาร กินแต่ผลไม้เป็นอาหาร สิ้นหนทาง ๓๐
วันจึงเข้าเมืองหงษาวดี มีด่านบ้านพรหมณรายไปบ้าง ชุนการเวกกับ
ข้าหลวงทั้งปวงเค็รต่อ ๆ กันไป สิ้นหนทาง ๓๐ วันจึงถึงเมืองหงษาวดีนั้น
คิดเขากันสิ้นทาง ๒ เดือนกับ ๒๓ วันจึงเข้าเมืองหงษาวดี ชุนการเวกกับ
พระยาศรีธรรมราชาข้าหลวงทั้งปวงพากันเข้าไปในพระอาราม พบปะชาว
รูป ๑ ชุนการเวกจึงถามปะชาว่า อารามนี้ท่านผู้ใดเป็นใหญ่ ปะชาบอก
ว่าพระสังฆราชา ชุนการเวกและข้าหลวงทั้งปวงจึงเข้าไปนมัสการพระสังฆ
ราชา พระสังฆราชาจึงซักไซ้ไต่ถามว่าอุปาสกทั้งปวงนี้มาแต่สถานทีใดหรือ
ชุนการเวกกราบทูลพระสังฆราชาว่าข้าพระพุทธเจ้าทั้งปวงนี้ เป็นข้าทูล
ตะอองส้มเค็รพระพุทธเจ้าอยู่หัวกรุงศรีอยุธยา พระเจ้าอยู่หัวกรุงศรีอยุธยา
มีพระกมลเหตุทยเค็รมิได้ศรัทธาในพระมาตเจดีย์ยังนัก จึงตรัสไซ้ให้
ข้าพระพุทธเจ้าทั้งปวงนี้คุมเอาเค็รเครื่องสักการบูชาพอด้มควรร ชนมานมัสการ
พระมาตเจดีย์นั้น พระสังฆราชาปราศรัยว่า อาตมภาพขออนุโมทนาด้วย
พระราชทรัพย์แห่งพระองค์นั้นเกิด วันนั้นท่านไปอยู่ด่านก็ให้ดบายก่อนเกิด
ต่อพว่งนี้จะให้ปะชานำไปนมัสการตามความปรารถนา

๑ ครั้นรุ่งเช้าพระสังฆราชาให้ประชาชนนำข้าหดวงทั้งปวงเข้าไปใน
 อารามทำประทักษิณพระระเบียงนั้นได้รอบหนึ่ง และพระระเบียงนั้นเป็น
 ๔ เหลี่ยมจัตุรัส ขุนการเวกจึงให้นายน้อยหาญาใจเพ็ชรวัดพระระเบียงข้าง
 หนึ่งแต่ยาวได้ ๒๐ เส้น ชื่อพระระเบียงยาว ๒ เส้น ๓๐ วา มีพระพุทธรูป
 รายรอบหล่อด้วยทองสัมฤทธิ์ทั้งสิ้น เป็นพระพุทธรูปสูง ๓๐ วา ได้
 พระระเบียง ๘ เหลี่ยม แต่ละเหลี่ยมนั้นวัดได้ ๘ คอก สูงถึงท้องช่อวัด
 ได้ ๒๐ วา ก่ออิฐกระชับรักแล้วถ่อปูน หุ้มด้วยทองแดงหนา ๓ นิ้ว และ
 ที่แปลกลอนระเนงระเบียงทำด้วยไม้แก่น พื้นพระระเบียงดาษด้วยดีบุกหนา
 ๑๒ นิ้ว ขุนการเวกและข้าหดวงทั้งปวงก็เข้านมัสการในพระระเบียง พอ
 เพลาพลบค่ำก็ชวนกันกลับมากินที่อยู่ที่

๑ ครั้นเพลารุ่งเช้าพระสังฆราชาให้ประชาชนนำขุนการเวกและข้าหดวง
 ทั้งปวงเข้าไปนมัสการพระมาตเจดีย์ คือองค์พระมาตเจดีย์ธาตุ ขุนการเวก
 และข้าหดวงทั้งปวงก็เข้าไปถึงคันทันใต้พระมหาธาตุ นายหาญาใจเพ็ชร
 วัดฐานพระมาตเจดีย์นั้น ด้านหนึ่งยาว ๓๕ เส้น ๕ วา ทั้ง ๔ ด้านยาว
 ๑๔๑ เส้น บันไดชั้นพระมาตเจดีย์นั้นทำด้วยทองแดงตั้งตงกับอิฐ แม่บันได
 รอบใหญ่ ๔ กำกึ่ง ตูบบันไดใหญ่รอบ ๓ กำ ประชาชน ขุนการเวก ข้าหดวง
 ทั้งปวงเข้าไปดูประตูพระมหาธาตุนั้นกว้าง ๒ เส้น สูงได้ ๕ เส้น มีหงส์
 ทองคำ ๔ ตัวเข้าประชิดกันเป็นแท่นรอง พระพุทธรูปบนหลังหงส์ ๒๐๐ องค์
 แต่ละต้นทองคำทั้งแท่ง สูง ๒ คอก และช่อเท้าหงส์นั้นใหญ่รอบ ๑๑ กำ
 ตัวหงส์นั้นสูง ๑๖ คอกทำด้วยทองคำทั้งแท่ง และองค์พระมหาธาตุแผ่

ทองคำเป็นแผ่นอิฐหนานี้ ๓ นิ้ว กว้าง ๓ ศอก ยาว ๕ ศอก ทองคำหุ้ม
องค์พระมหาธาตุขึ้นไปจนถึงยอด แล้วเอาตูดทองแดงร้อยหูกนั้นเข้า
เอาสายโซ่คล้องเข้าเป็นตาข่าย หุ้มรัดข้างหนึ่งขึ้นไปอีกชั้นหนึ่ง และ
ยอดพระมาตเจดีย์มีตุ๊กแก้วใหญ่ได้ ๕ อ้อมมีฉนิมบุรุษ ชุนการเวกและ
ข้าหลวงทงปวงชั้นแต่เชิงบันไดนั้นแต่เข้า ขึ้นไปถึงประตูพระมาตเจดีย์
พอเพลาเที่ยงก็ไดนมัสการ แล้วกลับลงมาถึงเชิงบันไดก็พอกำ ฟัน
พระมาตเจดีย์ซึ่งรองหงส์เหยียบอยู่นั้น ด้วยแผ่นเงินหนา ๓ นิ้ว กว้าง
๓ ศอกเป็น ๔ เหลี่ยม ประชาชนบอกข้าหลวงว่า เหล็กกระดูกพระมาต
เจดีย์ที่ร้อยตุ๊กแก้วนั้นใหญ่รอบ ๓๓ กำ ชุนการเวกจึงถามว่า พระมาต
เจดีย์ใหญ่นักหนาจะหนักของท่านผู้ใดสร้าง ประชาชนจึงบอกว่า พระพุทธ
ศักราช ๒๓๓ ปี ยังมีพระมหากษัตริย์ของ ๓ ทรงพระนามชื่อพระเจ้าศรี
ธรรมโศกราช สร้างพระมาตเจดีย์ไว้นั้น ให้เปิดประตูเมืองทั้ง ๔ ทิศ
ให้คนเข้า ๒ ประตู ให้ออก ๒ ประตู เอาทองกองไว้ ถ้าผู้ใดรับเอาทอง
คำคำตั้ง ๑ แล้วจึงให้ผู้นั้นเข้าไปทำการ ถ้าผู้ใดมีรับเอาทองคำคำตั้ง ๑
นั้นก็มีได้ให้เขาไปทำการเลย การทำพระมาตเจดีย์นั้นแต่คนตกตายทำบุญ
ไว้ได้ถึง ๙ โภคิ และคนตายครั้งนั้นพระอรรถกถาจารย์เจ้ามร วิเศษชานาว่า
ได้ไปสำรวจวัดทั้งสี่ และชุนการเวกจึงถามประชาชนว่า เมื่อก่อนนั้นออก
ด้วยอิฐหรือศิลา ประชาชนบอกว่าก่อด้วยอิฐ จึงนำชุนการเวกไปดูอิฐ
ที่เหลือนั้นสัก ๑๐๐ แผ่น ชุนการเวกก็ให้วัดแผ่นอิฐนั้นหน้า ๕ ศอก
๖ นิ้ว โดยกว้าง ๕ ศอก โดยยาว ๕ วา ๒ ศอก ชุนการเวกจึงถาม

ประชากรว่า ในเมืองหงษาวดียังมีสิ่งใดประหลาดอยู่บ้าง ประชากรจึง
 นำขุนการเวกกับข้าหลวงทั้งปวงไปดูบ่อน้ำมันดินน้ำมันงา ขุนการเวกจึง
 ให้นำบ่อน้ำมันดินนั้นโดยยาวเส้น ๑ กับ ๕ วา ๑ ศอก ๒ บ่อ ขุนการเวก
 จึงถามว่าผู้ใดทำได้ ประชากรบอกน้ำมันดินนั้น ทำมหาพรหมประดิษฐาน
 ไว้สำหรับพระภิกษุสามเณรประชานางชีทั้งปวง ให้เป็นยาทาแก้เมื่อยขบ
 แก้เจ็บหลัง แก้แก้ ถนะมิทชะเงียบเหงาหาวนอน แดงกให้ทานสัตว์ทั้ง
 หลายนกแก้ว โรคต่าง ๆ มีเรี่ยวแรงทำการได้สะดวก และบ่อน้ำมันงานั้น
 พระอินทราชาใช้ให้พระเวศุกรรมเทวบุตรลงมาประดิษฐานไว้ ให้พระสงฆ์
 ตามตุน้ำดื่มและบูชาพระศรีรัตนตรัยเจ้า และให้ทานสัตว์ทั้งหลายตาม
 แต่ผู้ใดจะปรารถนา ขุนการเวกและข้าหลวงทั้งปวงก็กลับมาหาพระสังฆ
 ราช ๆ ว่าพรุ่งนี้จะให้ประชานำไปนมัสการพระเชตุพนมหาวิหาร ข้าหลวง
 ทั้งปวงก็กลับมาที่อยู่ ครั้นเพ็ญรุ่งเช้าประชาก็นำขุนการเวกและข้าหลวง
 ทั้งปวงไปที่พระเชตุพนมหาวิหาร และบันไดนั้นขุนการเวกให้วัดบันไดก่ออิฐ
 โดยกว้างได้ ๑๗ เส้นกับ ๑๐ วา แต่เชิงบันไดขึ้นไปบนถนน ๑๕ เส้น
 ถนนยาวได้ ๑๗ เส้นกับ ๑๐ วา ประชากรพาเข้าไปในพระเชตุพนชั้นในกว้าง
 ๓๐ เส้นกับ ๑๐ วา เสาก่อด้วยอิฐเป็น ๘ เหลี่ยม วัดแต่เหลี่ยมหนึ่ง
 ได้ ๗ วา แต่ประตูพระเชตุพนเข้าไปจนถึงพระอาคันบัตตงกทศรัยพระ
 ธรรมเทศนา วัดได้ ๓๗ เส้นกับ ๑๐ วา ด้านแปพระเชตุพนยาวได้ ๗๕ เส้น
 เสาตั้งถึงท้องช่อวัดได้ ๓ เส้น ๑๐ วา พระรัตนบัตตงกอยู่หว่างกลางห้อง
 หนึ่งชั้น ชั้นบนนคาชด้วยทองคำหนา ๓ นิ้ว มีพนดตลงมาอีกห้อง ๑

ได้มานมัสการบูชาเกิดความยินดีหาที่สุดมิได้ พระสังฆราชาจึงสั่งให้ปะชาว
 นำไปตระมึงทองหล่อหนา ๑๑ นิ้ว ปากกว้าง ๕ วา ๒ ศอก สูง ๑๓ วา
 ไม้ตระมึงใหญ่รอบ ๓ กายาว ๓ วา โรงระมึงสูง ๑๕ วา เถ้านั้นไม้แก่น
 ข้ำหลวงทั้งปวงก็กลับมานมัสการพระสังฆราชา ชุนการเวกจึงถามว่า
 พระสังฆเจ้ามีสักการะอาราม เป็นพระสังฆเจ้ามากน้อยสักเท่าใด พระสังฆราชา
 จึงบอกว่า พระสังฆเจ้ามีแต่อารามเดียวเท่านั้น มีบุญชมพระวรราชาเป็น
 พระสังฆเจ้า ๒๐๐,๐๐๐ กับ ๓ พระองค์ พระสังฆราชาจึงถามชุนการเวกว่า
 พระสังฆเจ้ากรุงศรีอยุธยาเป็นเจ้าอินโตเป็นเจ้าพระสัมนะตำรวจม ชุนการเวก
 กราบทูลว่า พระสังฆเจ้าในกรุงศรีอยุธยาฝ่ายคณฤชระทรงสร้างวัดศกัมพตแดง
 ฝ่ายวัดนาย่อมทรงเหลือง พระสังฆราชาว่า ทรงสร้างวัดศกัมพตแดง
 นั้นได้ ชื่อว่าพระพุทธชินนโรดมแท้จริง และพระสังฆราชาว่าในเมืองหงสาวดี
 นั้นทรงสร้างแต่หงตั้งน พระสังฆราชาจึงเขียนอักษรสั่งให้ชุนการเวกนั้นตัว ๑
 ถ่าจะว่าเป็นอักษรขอมเรียกว่าดี ว่าตามอักษรไทยเรียกตามตัวเดชะว่าเจ็ด
 กพิเคราะห์ โดยชงชยักไตทง ๓ ตัวนั้นแต่ เดชะเจ็ดตัวนั้นได้แก่เมืองหงสาวดี
 ศนั้นได้แก่เมืองดงกาทวิป ศนั้นได้แก่กรุงศรีอยุธยา เหตุว่าเป็นเมือง
 ทานา ต่ำกว่าเมืองเชียงใหม่ ๑๕๐ เส้น พระสังฆราชาจึงเขียนเป็นบาติ
 แปลคตบพิเคราะห์เป็นคำไทยสั่งให้ชุนการเวก ให้เอาตงไปถวายสมเด็จพระ
 พระเจ้ากรุงศรีอยุธยาโพ้นเถิด ชุนการเวกกับข้าหลวงทั้งปวงอยู่ได้ประมาณ
 ๒๕ วัน และคนซึ่งไปด้วย ๕๐๐ นั้น ที่ประมาณไม่คงอยู่ในคี่ลกถ้าวมุด่า
 ทำปาณาติบาต ตายเสียที่ตามระยะทาง ๓๐๐ คน ที่เห็นสบายนั้น

ก็ดาบวชอยู่ณเมืองหงสาวดี ๕๐ คน ชุนการเวก พระยาธรรมราชา
 ข้าหลวง ๘ นายกับไพร่ ๑๕๐ ก็กราบทูลพระสั่งขมาสาเกตบคนมายังกรุง
 ศรีอยุธยา ครั้นถึงแล้วก็เข้าไปเฝ้าสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว แล้วกราบทูลแจ้ง
 ประพฤติเหตุซึ่งพระสั่งขมาสาเกตบมานั้น ทูลเกล้าทูลกระหม่อม
 ถวายหนังสือพระสั่งขมานั้น พระเจ้าอยู่หัวมีพระทัยปรีดาภิรมย์หรรษา
 ยิ่งนัก ทรงพระกรุณาตรัสถามข้าหลวงทั้งปวงต่าง ๆ แล้วพระราชทานรางวัล
 ต่าง ๆ ตามควร ชุนการเวก พระยาธรรมราชา ภูคาศัดเมืองอินทร์
 ภูคาศัดเมืองพรหม นายเพด็จำจาย นายชำนององครักษ์ นายหาญ
 ใจเพชร นายเต็จสงคราม กับไพร่ ๑๕๐ คน บรรดามาด้วยกันทั้งสิ้น
 นั้นก็กราบทูลบังคมดาบวช ทรงพระกรุณาโปรดให้บรรพชาตามเดือมได้
 ศรัทธา

เรื่องพระยาแก

๐ ขณะนั้นพระยาแกได้ครองเมืองกาญจนบุรี พระอัครมเหสีทรง
 พระครรภ์ ให้หาโหรมาทำนายว่าจะเป็นหญิงหรือชาย โหรพิเคราะห์ดู
 ก็รู้ว่าเป็นพระราชกุมาร โหรจึงกราบทูลว่าพระราชกุมารนั้นมีบุญมากนัก
 ใจก็ฉกรรจ์ จะฆ่าพระราชบิดาเดือมมั่นคง ครั้นทรงพระครรภ์แก่
 กำหนดจะประสูติพระราชกุมาร พระราชบิดาเอาพานรับพระราชกุมาร พระ
 นลาตกระทบขอบพานเป็นรอยบุ๋มอยู่เป็นสำคัญ พระยาแกมาคิดแต่ในพระทัย
 ว่าจะเอากุมารนั้นไว้มิได้ พระยาแกให้เอาพระราชกุมารไปฆ่าเดือม มารดา
 รู้ว่าพระราชบิดาจะเอาบุตรไปฆ่าเดือม นางคิดกรุณาแก่บุตรยิ่งนัก จึงทำ

อุบายถ่ายเทปกบมืดเสียให้กลบเกลื่อนสูญไปด้วยความคิดของนาง จึงดอบ
 เอกุมารราชบุตรอายุ ๑๓ เดือนไปให้ยายหอมเลี้ยงไว้ ครั้นจำเริญวัยใหญ่
 ขึ้น ยายหอมจึงเอากุมารไปให้พระยาราชบุรีเลี้ยงเป็นบุตรบุญธรรม พระ
 ยาราชบุรีให้ดูแลการงานเบ็ดเสร็จทุกสิ่ง ครั้นถึงเทศกาลเอาดอกไม้ทอง
 เงินไปถวายพระยาทุกบิมีได้ขาด บุตรบุญธรรมจึงถามว่า ทำไมเอา
 ดอกไม้ทองเงินไปให้พระยากาญจนบุรีด้วยเหตุอันใด พระยาราชบุรีบิดา
 เดียงจึงว่าเราเป็นเมืองชนแก่เขา พระราชบุตรตอบว่า ไม่เอาไปให้นั้น
 จะเป็นประการใด พระยาราชบุรีว่าไม่ได้ เขาจะว่าเราคิดขบถ จะยกทัพ
 ลงมาจับเราฆ่าเสีย พระราชบุตรว่าจะกลัวอะไร พระยาราชบุรีก็นิ่งอยู่
 ถึงบิแล้วหาเอาดอกไม้ทองเงินไปไม่ พระยาแกเมืองกาญจนบุรีเห็นว่า
 พระยาราชบุรีเป็นขบถ เกณฑ์พลลงมาจะจับพระยาราชบุรีฆ่าเสีย ครั้น
 พระยาราชบุรีรู้งดังนั้น จึงเกณฑ์คนประจำหน้าที่ ให้บุตรบุญธรรมเป็น
 แม่ทัพยกออกรบทัพพระยากาญจนบุรี ๆ ครั้นมาใกล้ประมาณ ๓๐ เส้น
 ให้ตั้งค่ายมั่นลงไว้แล้วให้มหนึ่งล่อให้คนถือเข้าไปถึงพระยาราชบุรี เป็นใจ
 ความว่า ให้พระยาราชบุรีออกมาหาเรา แม้นมีออกมาหาเราจะปล้นเอา
 เมือง พระยาราชบุรีทราบดังนั้นปรึกษากับบุตรบุญธรรมว่าจะคิดประการ
 ใดดี ราชบุตรจึงว่าจะขออาสาชนช้าง พระราชบิดาก็จัดช้างพลายงามอน
 ดู่ ๖ ศอกผูกเครื่องมัน ให้บุตรบุญธรรมเป็นนายทัพ ครั้นได้ฤกษ์ก็
 ยกออกไป พระยาแกเห็นดังนั้นก็ผูกช้างพลายมงคลออกมาท่ามกลางพล
 เข้าโจมตีช้างพระราชกุมาร ๆ รับช้างพระยาแก ๆ เสียที่ขวางตัวทวนบิอยู่
 พระราชกุมารจ้วงฟันพระยาแกตายกับคอช้าง ไพร่พลนายทัพนายกองแตก

ระดำระดำหารับไม้ หนีไปเมือง พระราชกุมารขับพลได้รุกขึ้นไปถึงเมือง
 กาญจนบุรีเข้าล้อมเมืองไว้แล้วเข้าปล้นเอาเมืองได้ โหราปโรหิตจึงยก
 พระราชกุมารขึ้นครองราชสมบัติ ทรงพระนามชื่อพระยาพาน ครั้นเข้า
 ปฐมยามพระยาพานก็เข้าไปข้างใน ตั้งใจหมายจะสังวาศด้วยมารดาที่เข้า
 ไปในค้ำหนัก วิพาร์แม่ตก ๆ ร้องจะกินนม แม่ห้ามดูไว้ว่าอย่าร้องไป
 ดูถูกเขาจะเข้าหาแม่ พระยาพานก็สะดุ้งตกใจ ในวิพาร์มาร้องดังนั้นก็
 ถอยออกมา ครั้นถึงคตियยามก็กลับเข้าไปอีก แม่แม่ดูอยู่ที่ใดถูก
 ดูจนร้องจะกินนม แม่จึงว่าอย่าเพ้อกินก่อน ดูถูกเขาจะเข้าไปหาแม่
 พระยาพานตกใจ เหตุไฉนแม่จึงว่าดังนี้ ก็ถอยออกมา ครั้นถึงคตियยาม
 ก็กลับเข้าไปอีกถึงมารดา ๆ จึงถามว่าท่านเป็นบุตรผู้ใด พระยาพานบอก
 ว่าเป็นบุตรพระยาราชนบุรี มารดาจึงถามว่า พระยาราชนบุรีได้มาแต่ไหน
 เจ้านเบนดูของข้า เมื่อประสูติบิดาเอาพานทองรับพระภักตรกระทบพาน
 เป็นรอยบู้อยู่ ถ้ามีเชื้อสองพระนายดูเกิด พระองค์คือดูถูกของข้า โหร
 ทำนายว่ามีบุญนัก บิดาจึงให้เขาเจ้าไปฆ่าเดี่ย แม่จึงเอาไปฝากยายหอมไว้
 พระยาพานได้คำคัญเป็นแน่ ก็ทรงพระกรรแสงว่าได้ ผิดแล้วฆ่าบิดาเดี่ย
 ดั่งนี้แล้วพระทัยนัก จึงตรัสว่ายายหอมหาบอกให้รู้ไม่ ก็ให้เอายายหอม
 ไปฆ่าเดี่ย แร้งดงกิน จึงเรียกว่าทำแรงแรงมาจนคุ้มเท่าบดิน

๑) ขณะเมื่อพระยาพานฆ่าบิดากับยายเดี่ยคิดเป็นแวง ตั้งแต่ทำบุญ
 ให้ทานแก่ยากจกวรรณพกมิได้ขาดเป็นนิตย์ พระอัครมเหษณ์ครรถ์แก่
 ประสูติพระราชกุมารพระองค์ ๑ พระองค์เส่นหาในพระราชบุตรเป็นก่าดัง
 จึงทรงพระราชดำริว่าบิดารักเราบุตรเหมือนหนึ่งเรารักพระราชโอรสเราฉะนั้น

มีควรวที่เภาจะกระทำเคย เพราะว่าเราเป็นคนโมหจริต มิได้คิดให้ผิด
 ด้วยเราหาไม่รู้ไม่ฉะนี้ ก็เลยพระทัยดัดตง จึงปรึกษากันว่าทำไฉนจึงจะต่าง
 กรรมเวรอันนี้ได้ ทรงพระดำริว่ายังเห็นอยู่แต่องค์พระศรีนิมานนท์พอจะ
 ล่องสว่างได้ จึงให้อำมาตย์ราชเสวกาไปอาราธนาพระศรีนิมานนท์และ
 พระองค์คูมาตมาฉนในพระมนเทียรสถานให้ได้โดยเร็ว อำมาตย์ก็ชวนกัน
 ไปเที่ยวอาราธนาพระศรีนิมานนท์ พระองค์คูมาต ซึ่งได้พระอรหัตตรัฐธรรม
 พิเศษเข้ามารับบิณฑบาตฉนในพระราชวัง ครั้นเพลาเช้าก็เข้าไปในพระราช
 วัง พระยาพานกราบนมัสการ ถวายเครื่องคู่ปะพัญชนะแก้วเดรัจฉก
 พระหัตถ์ ขนนมัสการตรัสถามพระผู้เป็นเจ้าของว่า โยมนี้เป็นคนมีคมนา
 ฐจักคุณและโทษไม่ ข้าบิดาเลี้ยงฉนฉนนักหนาแล้ว โยมนี้ทำผิดจะคิดหา
 ความชอบฉนเห็นจะเป็นประการใด พระมหาเถรทั้ง ๒ ถวายพระพรว่า
 มหาบพิตรทำให้ผิดประเพณีให้เป็นกรรมถึงบิตุฆาฏ จะไปสู่่มหาอเวจี
 ช้านานนัก นี้หากว่าพระองค์รู้สึกตัวว่าทำผิดคิดจะใคร่หาความชอบจะให้
 ตอดไปนมีได้ แต่ว่าจะบำบัติเบาตง ๓๐ ส่วนเท่า คงอยู่สักเท่าส่วน ๓
 ให้กขอพระเจดีย์สูงชันกเขาเหิรจะค่อยคลายโทษตง พระยาพานได้ฟัง
 ตงนนักเดอมได้ศรัทธา พระมหาเถรทั้ง ๒ ก็ตาไปอาราม ครั้นพระมหาเถร
 ไปแล้วจึงดำรัสสั่งให้เสนาบดีคิดการสร้างพระเจดีย์ใหญ่สูงชันกเขาเหิร
 สร้างวัดเบองสูงทำประชม ทำพระวิหาร & ทิศ ใ่วพระจงกรมองค์ ๓
 พระสมาธิทง ๓ ด้าน ประตุแขวนหม่องใหญ่ปากกว้าง ๓ ศอกทง & ประตุ
 ทำพระระเบียงรอบพระวิหาร แล้วบรรจุพระบรมธาตุ พระเชยวแก้วในพระ

เจตีย์ใหญ่เสร็จแล้วฉลองเดือนมโหรีศกครบ ๗ วัน ๗ คืน ให้ท่านยาจก
วรรณิกพกแก้วให้บูรณพระแท่นประสูติพระพุทธเจ้าณเมืองโกธินาราย

๑ จุดศักราช ๕๕๒ ปีเถาะโทศก พระยาพานยกทัพขึ้นไปเมืองดำพูน
ไปนมัสการพระบรมธาตุพระพุทธเจ้า ถึง ๓ ปีแล้วยกทัพกลับลงมาเมืองใต้
จึงปรายเงินทองต่างเข้าออกดอกไม้ ถวายพระบรมธาตุมาทุก ๆ ตำบล
มาแต่เมืองดำพูนดำปางลงมาทางเดิมบางนางบวช จนถึงเมืองนครไชยศรี
สิ้น ๙ ปี รู้กันว่าพระยาราชนบุเป็นบิดาเดียงจะมาจับ ก็ยกทัพขึ้นไป
ยังประเทศราช เสด็จมาตั้งเขมรนครองราชสมบัติ ๔๙ ปี สวรรคต
จุดศักราช ๖๖๙

๑ มีพระราชบุตรองค์ ๓ เสด็จมาตั้งมณฑลที่ท่งหาดายยกพระราชกุมาร
ขึ้นเสวยราชย์สวรรคต ถวายพระนามพระพรราชา ราชกุมารเป็นลุ่มยังนัก
ตั้งแต่นั้นมาได้ ๙๐ ปี สว่างวัดศรีรัตนเพ็ชร์ วัดสวนหลวง พระองค์
เสด็จสวรรคต จุดศักราช ๙๐๖ ปีวอกนศก พระรามบัณฑิตยได้เสวย
ราชสมบัติ ถวายพระนามสมเด็จพระรามพงศ์ บัณฑิตยอุตมราชabinเกล้า
พระเจ้าอยู่หัว เสด็จยังพระที่นั่งจตุรมุขเบ้องบุพผา จึงมีพระราชโองการตรัส
แก่นุวิชาชาंनाณธรรมเป็นนักปราชญ์ ผู้ใหญ่ว่า ด้วยจุดศักราชนั้นมา
กักข้อมอยู่ด้วยพระพุทศักราชนั้นหาควรไม่ ไปภายหน้ากุดบุตรจะเกิดมาเมื่อ
ภายหลัง น่าใจก็จะกระตางทงบัญญัติจะน้อย ทงมีจิตปฏิฐิก็จะมากกว่า
ด้มีมาปฏิฐิ ครั้นจะไว้จุดศักราชต่อไปบัดนี้พระพุทศักราชจะพันเพื่อนไป
ด้วยมีจิตปฏิฐิจะยกย่องแต่ฝ่ายจุดศักราช พระพุทศักราชก็จะอยู่ในอำนาจ
อาณาจักร ทงอายุสัตว์ก็จะถอยจากเดือนนี้ ประเพณีจะแปรปรวนไปทุกที่

จึงมีพระราชโองการดำรัสแก่มหาโชติปราหมณ์กับขุนวิชาชำนาญธรรม
ให้ยกจุดศักราชออกเสีย ให้ตั้งพระพุทธศักราชไว้เป็นกำหนดสืบไป พระ
พุทธศักราชล่วงได้ ๙๕๕ พรรษานักขัตฤกษ์กุกกุลงวัจจรศรีธัญไชยสร้างวัด
โลกสุภาพระไกรร้าย พระพุทธศักราชได้ ๙๕๗ พรรษานักขัตฤกษ์วัจจร
พระสังฆราชลงมาแต่เมืองหงสาวดี จะลงมาถามถึงอรรถกถาจะเลื่อมสุญ
หรือยัง ผู้ใดจะทรงไว้ได้ทั้งพระไตรปิฎก อยู่วัดโพธิ์หอม

๑๐ ขณะนั้นองค์อินทร์เป็นเชลมาแต่พระยาภาพักษ์ มาได้ราช
สมบัติได้ ๓๕ ปี สร้างวัดหน้าพระเมรุไว้เป็นหลักพระพุทธศาสนา จุด
ศักราช ๙๐๐ ปีชวดสัมฤทธิศก เล็ดจตุรศก

เรื่องพระเจ้าอู่ทอง

๑๑ ขณะนั้นพระเจ้ากาแต เป็นเชลมาแต่นครเวียงหงสาวดี ได้มา
เสวยราชสมบัติ แล้วมาบูรณวัดโปรดสัตว์วัด ๑ วัดกุฎีเขาทองวัด ๑ วัด
ใหญ่วัด ๑ ตามวัดนั้นแล้ว จึงให้มอญน้อยเป็นเชลมาแต่พระองค์ออกไป
สร้างวัดสนามไชย แล้วมาบูรณวัดพระป่าเถโดย ในวัดตานมะขวิด แขวง
เมืองพันธุมบุรีนั้น ข้าราชการบูรณวัดแล้วก็ชวนกันบวชเสียสิ้นสองพันคน
จึงขนานนามเมืองใหม่ชื่อว่าเมืองสองพันบุรี แล้วพระองค์จึงยกนาเป็นสวน
สัตว์ไว้ พระองค์อยู่ในศิริราชสมบัติ ๔๐ ปีจึงสวรรคต จุดศักราช ๕๖๕
ปีชวดเบญจศก

๑๒ พระยาอู่ทองกับพระเชษฐาและราชบุตรกับครอบครัวอพยพลงมา
แต่เมืองนครเข็ญหลวง มาณเมืองสุวรรณเขตโลกดงมายังกรุง ครั้นลงมา
ถึงทอนหนึ่ง ครั้นเห็นสงบเงียบอยู่ ก็ยกไปท่ายเมืองฝงไต จึงตั้งที่ประทับ

พลับพลาอยู่ที่นั่น ราษฎรนั้นนับถือว่าเป็นผู้มีบุญก็เข้าประชุมสโมสร
 ร่วมกัน จึงยกให้เป็นเจ้าแผ่นดิน บังคับบัญชาราชการตามประเพณีอย่าง
 ขรรมเนียมมาแต่ก่อน ครั้นเรียบราบดีแล้วจึงยกพระเชษฐาธิราชให้
 ครองเมืองสุโขทัย พระเจ้าทองพันชั่งเป็นปฐมกษัตริย์สืบมา พระยา
 สุโขทัยเจ้าเมืองเชียงใหม่จะใคร่หาภรรยาให้แก่บุตรเป็นอัครมเหสี พระยา
 สุโขทัยให้หาโหรมาพิเคราะห์ดูจะอยู่ที่ใด โหรกราบทูลว่าอยู่ต่างเมือง
 มีผู้มาบอกข่าวว่าบุตรพระยาอยู่ของคน ๑ นางคังนางสุวรรณเจ้าไชยทัต
 จะใคร่ได้เป็นพระอัครมเหสี จึงเอาเพศเป็นเถร เจ้าไชยทัตผู้หนึ่งเป็น
 ภิกษุไปเพื่อนพากันมา ๒ คน ครั้นมาถึงราชธานีเจ้าแก้วก้ออาศัยอยู่ริม
 พระราชวังฟังดูคนทั้งหลายในเมืองจะพูดจากันเป็นประการใด ก็ตาเพศเป็น
 เถรแล้วก็ปลอมเข้าไปในวัง จะเข้แว้งนั้นมิได้เห็นแต่ตนพิกุลอยู่ริมกำแพงวัง
 กับนงนันทกำแพงวังเข้าไป กำบังกายมิให้คนเห็น เจ้าจึงเข้าไปหานาง ๆ จึง
 ถามว่าท่านเป็นบุตรผู้ใด พระองค์จึงบอกว่าเราเป็นบุตรพระเจ้าเชียงใหม่
 พี่จะใคร่ได้นางเป็นอัครมเหสี แต่ไปมาหากันจนมีกรรมแก่ พระยา
 อยู่ทองทรงพิจารณาเห็นผิดประหลาดอยู่ ครั้นจะว่ากล่าวตักเตือนจะน้อยใจ
 พระทวารถึง ๗ ชั้นยังเข้มาได้ ผิดประหลาดนัก เห็นอยู่แต่ที่หน้า ทรงพระ
 ดำริระนั้นแล้วก็สั่งให้ทาดอบเหล็กใบ ๑ ตักไว้ที่หน้า เจ้าไชยทัตหาทรรู้ไม่
 เคยประดาน้ำเข้าไปก็ติดดอบตาย พระยาอยู่ทองไซ้คนไปก็เห็นเจ้าไชยทัต
 ตายอยู่ จึงว่าทำผิดคิดมิชอบเข้ดอบตายเอง จึงให้เอาศพนั้นมาเห็น
 รูปงามนักหนา จะเป็นเชือกษัตริย์องค์ใดได้เสียตายนัก จึงทรงดำริว่าจะ
 มาแต่ผู้เดียวหรือ ก็ให้เที่ยวหาดู ครั้นมาพบน้องชายเข้ทวดรามวงศ์

เขาควมมาถึงวงกรว่า เป็นบุตรพระเจ้าเชียงใหม่ จึงให้ตามนอชออกแล้ว
ก็ราชภิเชกกับพระราชบุตร.

๑ พระยาอุทองศรีดั่งแก่เสนาบดีว่า พระตำหนักเวียงเหล็กให้หาที่
ไชยภูมิจะสร้างเมืองใหม่ จึงให้อำมาตย์สามไปฝั่ง ที่ฝั่งเกาะตรงวงข้าม
เกณฑ์ไฟรัถางแล้ว พอพบพระฤษีองค์ ๑ อยู่ในดงโต้นริมหนองน้ำ ทรง
นามชื่อสักขรรณโคตม ๆ จึงถามคนถางว่าจะทำเป็นประการใดในแคว้น
ของเราละนี้ คนแฉ้วถางจึงบอกว่า พระมหากษัตริย์จะสร้างเมืองใหม่
พระฤษีจึงว่าเรามาอยู่สถานทนกันมานานมาแล้ว แต่พระพุทธเจ้ายังสร้างพระ
บารมีอยู่จนได้ศรีได้ ๙๓๗ ปีแล้ว จะมาสร้างเมืองด้อยแล้ว เราก็จะดา
ไปอยู่เขาแก้วบรรพต แต่ก่อนนี้เป็นทงของกษัตริย์คือคหาคหาเป็นที่ไชยภูมิไม่
ให้ไปทางทิศหัดเป็นที่ไชยภูมิ มีคนหมั้นเป็นลำคณอยู่ต้น ๑ จึงให้
อำมาตย์ไปเที่ยวดูโคเห็นเป็นแน่ ก็นำเอาเหตุทงนมากกราบบังคมทูลทรง
ทราบ จึงให้หาเสนาพฤตมาตย์มาดโมลรพากันไปหาพระดาบด ว่า
มหากษัตริย์ราชเจ้าให้อาราธนาเข้าไปในพระราชวัง พระดาบดเชอจึง
ตอบว่าเรายังหาเข้าไปไม่ ท่านจงจัดให้คนไปตัดไม้มากองกษัตริย์คือค
ให้รู้เหตุ จึงให้อำมาตย์เสนาบดีทงหลายทงปวงก็ให้คนไปตัดไม้มาตาม
คำพระดาบดสั่งทุกประการ แล้วพระดาบดจึงให้จุดเพลิงเผาไม้ พนซึ่งกอง
ไว้นรูงโรจน์ เปลวเพลิงสูงเท่าต้นตาล รัศมีสว่างรุ่งเรืองไปทวงประเทศ
ครันเพลิงสงบเป็นปกติคือยบรรพตาดงแล้ว พระดาบดก็เอาน้ำพระวิคณ
มนตร์มาประพรมกองกษัตริย์คือค แล้วพระดาบดจึงว่าแก่เสนาบดีผู้ใหญ่ผู้น้อย
ทงปวงว่า จะมีกษัตริย์ไปภายหนานเป็นอันมาก จะเป็นเมืองท่าดำเกา

แต่ทว่าจะเกิดยุทธนาการไม่รู้วาย ครั้นว่าเท่าตงนนแฉวจึงให้อำมาตย์
 เสด็จมาด้วยใหญ่กัฒมกราบทุตพระมหากษัตริย์เกิด เสด็จมาด้วยใหญ่ก็
 ชวนกันไปกราบทุตประพฤติเหตุ ซึ่งโตเห็นนล้นทุตประการ ครั้นเพลา
 รุ่งเช้าจึงให้อำมาตย์ผู้ใหญ่ออกไป อาราธนาพระ คามสเข้ามาใน พระราชวัง
 อำมาตย์เสด็จมาด้วยใหญ่ก็ไปพร้อมกันตามรับสั่ง ครั้นถึงทนนหาพบพระ
 คามสไม่ จึงให้คนเที่ยวค้นหาไปทุตแห่งทุตค้ำบดักหาพบไม่ จึงตั้งให้
 เสด็จมาด้วยใหญ่ไปแฉวทางให้ราบรินเป็นอนันต์ .

(ตอนเป็นเรอง ท้าวอู่ทองแฉวมเรองเจ้าไชยทศ ไชยเส่นความซำกับ
 ซำงคั่น)

๑ แฉวในเมืองพระยาแฉรกมาอยู่ ครั้นล้นบุญพระยาแฉรกแฉว ก็
 ถอยลงมาถึงล่ำมชวพระยาแฉว ยังแฉวผู้หญิงอนันต์ตระกูลแฉวแฉวซึ่ง
 คือ ไชยทศแฉว และ กาลแฉว ซึ่ง ๒ คนนี้คิดอ่านด้วยกันแฉวจึง
 เอาเจ้าอู่ทองถูไชยทศแฉวประลัมด้วยกันกับพระราชธิดาให้ครองเมืองนั้น
 ได้ ๗ ปี หำตงเมือง โคกระบือซำงมำตาย แฉวคนทงหลายก็ตายพิปริต
 หนักหนา อำมาตย์จึงทุตแฉวท้าวอู่ทองว่าไฟรพลเมืองตายเป็นอนันมาก พระ
 องค์จึงให้ยกพลซำงมำออกจากพระนครเมื่อเที่ยงคั่น ว่าลถานที่ใดลบาย
 เราจะไปลร้างเมืองอยู่ในทนน และไปซำงฝ่ายทกษณได้ ๓๕ วันจึงถึง
 แม่น้ำอนันหนึ่ง แฉวเห็นเกาะอนันหนึ่งเป็นปริมณฑตงามแฉวจะซำมมิได้ จึง
 ให้ตงทพตามริมน้ำทงไฟรพลทงหลาย ครั้นล้นอำมาตย์ให้ไปตัดเรองจะ
 ซำมนำเขาหาเกาะ ครั้นได้เรอแฉวเส่นอำมาตย์ไฟรพลซำงมำซำมมาหา

เกาะแคว่จึงบุกป่าโล่นเขาไปกลางเกาะ เห็นดาบดคน ๑ อยู่ในไต้ต้นไม้
 พระยาจักรีตรัสปราชัยด้วยดาบด และพระยาจึงถามว่าเจ้ากมมาอยู่ทันทนาน
 แดหรือ ๆ ฟังจะมาอยู่ พระดาบดจึงบอกว่าเรามาอยู่ทนต์แต่ครั้งพระพุทธเจ้า
 ยังทรงมานมัสพระชนม์อยู่ อายุเราได้ ๑๕๐ ปีแล้ว และอาจารย์เรา
 ๒ คน คน ๑ ไปตายในเขตรรพดิงค์ คน ๑ ไปตายในพนมภูผาหลวง ยัง
 แต่เราผู้เดียวคนเดียว เมื่อพระพุทธเจ้ามาถึงนี้ เราได้นิมนต์ให้นั่งบนตอ
 ตะเคียน อันตอขมาค่างอยู่ในที่นี้ เราก็ถวายมะขามบ่อส้มส้มแก่พระ
 พุทธเจ้า ๆ จึงแย้มพระโอษฐ์ พระอานนท์จึงทถามพระพุทธเจ้า ๆ จึงมี
 พระพุทธเจ้าตรัสแก่พระอานนท์ว่า สถานที่นี้เป็นเมืองอัน ๑ แต่เรามา
 ๒ โยชน์ เขาก็เรียกว่าศรีโยชยา พระพุทธเจ้ามีพระบัญชาให้
 ครนพระดาบดบอกแล้วพระยาอินทนิทนา พระยาเสด็จไปเดียบตที่เจตง
 พระราชวังและเรือนหลวง และตั้งกำแพงและค่ายคูไปรอบเมือง และแต่ง
 พระราชวังแล้วพระองค์จึงเสด็จไปสู่ เมืองกับด้วยสนมชาวแม่ แพทย์
 พราหมณาจารย์ทั้งหลายเข้ามาเมือง .

๑ และส้มเตจทำอยู่ที่ทองเมื่อเข้าไปในเมืองวันนั้น พระดาบดยังเข้า
 ฌานสมาบัติชุกาณทัตไต้ต้นไม้ สถานที่นอกอาศรม ครนพระยาไป พระ
 ดาบดก็ออกจากฌานในวันนั้น ครนณวันอาทิตย์เดือนอายุชน ๒ ค่ำมะโรง
 โทศกเพลาเช้า พระดาบดจึงเขียนรูปเมืองด้วยถ่านเพลิง ทงเพลิงขึ้นไปใน
 อากาศตกลงมา แดบดินออกเป็นทางสามแพร่ง แล่ตั้งให้เป็นอุบัตเหตุว่า
 ผู้ใดเกิดในที่นี้ย่อมมูสาวาท ความจริงน้อยไป และพระยาอยู่ที่ไต้ยิน
 แล่ก็กำหนดไว้แต่ในใจ และพระดาบดจึงบอกแก่พระยาอยู่ที่ทองว่า เราจะ

อยู่ด้วยบพิตรมิกวรแก่เรา ต่ถาน^{๒๕๗}ทนเป็นของท่านเกิด เราจะตา^{๒๕๘}ท่านขึ้นไป
รักษาพระพุทธรูปบาทพระพุทธรูปเจ้าอยู่กว่าจะสิ้นชีวิตเรา ครั้นพระดาบส์ว่าแล้ว
ก็เสาะมานส์มา^{๒๕๙}ค ออกจากถานแล้ว^{๒๖๐}ขึ้นไป^{๒๖๑}ที่พระพุทธรูปบาท แล้ว^{๒๖๒}ก็เสาะ
นิพพานในที่นั้น

๑ ท้าวอุททองกักรองเมืองศรีอโยธยาเป็นดัช มีพระราชบุตร ๓ พระ
องค์ ๆ ๑ ชื่อเจ้าอายุ องค์ ๑ ชื่อเจ้ายัย องค์ ๑ ชื่อเจ้าด้าม เจริญใหญ่มา
มีรูปอันงามประกอบด้วยปัญญา และท้าวพระยาทั้งหลายก็กักรอานุกาพ
เชอนักหนา เจ้าอายุไปกินเมืองนคร เจ้าน้อยไปกินเมืองตะนาว เจ้าน้อง
ด้ามไปกินเมืองเพชรบุรี

๑ ฝ่ายพระเจ้าอุททองมีพระราชบุตรอีกองค์ ๑ เมื่อจะประสูติขึ้น ท้าว
อุททองฝันเห็นว่าดอกบัวลอยมา เธอจึงตรัสให้พราหมณ์มาทาย พราหมณ์
จึงทายว่า พระองค์เจ้าจะได้บุตรเขยมาต่างเมืองข้างเหนือ พราหมณ์ได้
พระราชทานรางวัลแล้วก็ออกมาจากพระราชวัง

๑ เจ้าพิศตาดุจราชผู้เป็นพระยาราช เลวยศมบัคในเมืองดัชนาดัย
มีพระราชกุมาร ๒ พระองค์ ๆ ๑ ชื่อเจ้าธรรมไตรโลก พระองค์ ๑ ชื่อบรม
ไตรโลก และส่มเต็จพระเจ้าพิศตาดุจราชทรงพระชราภาพนักหนาแล้ว
พระชนมายุได้ ๑๖๐ ปีถึงทวงคต ณวันศุกร์เดือน ๑๒ ขึ้น ๕ ค่ำมี
ครันทำสการคัพพระบิดาแล้วอำมาตย์เสนาทางหลายจึงราชาภิเศกเจ้าธรรม
ไตรโลกเป็นพระยาแทนบิดาเป็นช้านาน พระองค์เจ้ามาคิดในพระทัยว่า
ท่านผู้ใดให้ท่านเป็นอันพอใจและรักษาคัดเป็นอันมาก และพระองค์จะใคร
ออกทรงบรรพชาให้ได้ พระองค์จึงออกไปจากเมืองดัชนาดัยได้ ๒ ราตรี

ตั้งเมืองโศภนบุรีอันเป็นเมืองแห่งพระญาติ และพระญาติห้ามมิฟัง จึง
 ออกไปกับพระยาทั้งหลายให้ห้อมล้อมไปยังท้ายเมือง ตัดพระเกษาโกน
 เกด้า จึงพระญาติทั้งหลายก็เอาพระเกษาได้ระอบทองบรรจุไว้ และ
 พระองค์เจ้าอุปถัมภ์ พระอุปถัมภ์เป็นพระอุปถัมภ์ พระศิริมานนท์
 เป็นกรรมวาจา พระสุเมธังกรเป็นอนุสาวณะ ชุมนุมพระสงฆ์ ๒๐๐ องค์
 ทรงผนวชณวันพฤหัสบดีเดือน ๖ ขึ้นค่ำ ๓ เพลาเช้า กิ่งามนักหนาประจุ
 ดึงภิกษุอันได้ ๖๐ พรรษา ส้มเด็จพระเจ้าโกรพราชยังอำมาตย์เสนาชวณกัน
 สร้างอารามถวายแก่พระองค์ตามบทคาถาทั้ง ๘ บท ดังนี้

ปจัน โภธิปถุลงก์	ทศิย์ อนิมิสต์ถัก,
ศศิย์ จงกัม เถฐจ	จตุตถ รตนามริ.
ปญจมน อชปาตณจ	มัจฉิตนุแทน ฉฐจมน,
สศตมน ลีริเทวาน	อฏฐจมน ปรินิพพุต.

๑) ครั้นพระเจ้าโกรพราชสร้างอารามถวายแล้ว พระองค์เจ้าตั้ง
 เมตตาทบฏบัทกรรมฐาน และพระสงฆ์ทั้งหลายให้ชื่ออริยสงฆ์แต่นั้นมา
 และพระเจ้าโกรพราชจึงให้สร้างพระเจดีย์บรรจุพระเกษาไว้ จึงให้ชื่อว่าวัด
 จุฬามณแต่นั้นมาถึงบัดนี้

๒) ส้มเด็จพระยาดุสิตนครเจ้าเมืองพิไชยเชียงใหม่ มีพระราชบุตร ๒
 พระองค์ ๆ ๓ ชื่อเจ้าไชยทศกุมาร องค์ ๓ ชื่อเจ้าไชยเสนกุมาร ๒ พระองค์
 เป็นภิกษุชุนไปเรียนพระไตรปิฎกถึงเมืองภูกาม ๓ พรรษาที่จบพระธรรม
 แล้วเจ้าจึงไปเรียนไตรเพทข้างไสยศาสตร์ได้จบบริบูรณ์ก็กลับมาเมืองวิเทห์
 รือมาเมืองหงษาและมาอาศัยอยู่อารามแห่ง ๑ จะใคร่ดูคุณความรู้อัน

คนใดเรียนมา และพี่น้องทั้ง ๒ ชวนกันขึ้นไปถึงบนปราสาทพระยาแก้ว
 นวยอุมเอาพระราชธิดาตงมาจากปราสาทมาถึงวัดเวตาเที่ยงคืน หาผู้ใด
 จะรู้มิได้ และพี่น้องทั้งสองยืนคั่นกันหนา แต่อุมไปอุมมาได้ ๓ วันแล้ว
 เจ้ากุกเอาทวดตั้งสำการมาเป็นกรรมฐานปลงบัญญัติว่ารูปผี ครั้นเวตา
 กตางคืนพระเจ้าหงษาเยี่ยมมาดุกด้าวตน มีเห็นดุกด้าวตนในกตางคืนนั้น
 ก็คิดหากพระทัย จึงเอาพรรณผักกาดใส่ผสมไว้ ครั้นพรรณผักกาดตกลง
 กิ่งออกถึงกุกฏ และพระยาจึงให้อำมาตย์ไปกุมเอาตัวเจ้ากุกทั้ง ๒ องค์นั้นมา
 พระยาจะให้เอาไปฆ่าเสีย เจ้ากุกจึงว่ามหาพิตร อย่าเพื่อฆ่าเรา ๆ จะตอง
 วิชาคุณอันเราได้เรียนมานั้นให้ท่านดูก่อน จึงให้คนตักน้ำได้ขันอันใหญ่มา
 แล้วเจ้ากุกองค์ ๓ เป็นนกกยาง องค์ ๓ เป็นปลาว่ายอยู่ในขันนั้น และ
 นกกยางจึงคาบเอาปลาพาบินไป พระยาหงษาเห็นหากจึงให้คนตามไปด
 มิได้เห็นบาตรและจิวรในกุกฏ และเจ้ากุกทั้ง ๒ ก็เข้าไปถึงเมืองเชียงใหม่แล้ว
 และพระบิดามารดาที่ยืนคั่นกันหนา และพระยาผู้คนชครีจะใคร่ได้เจ้าไชยทศ
 มาเป็นพระยาแทนพระองค์ พระองค์จึงให้ประจุกออกจากส่มณะแล้วแต่ว่า
 มิพอใจผู้หญิงคนใดคนหนึ่ง และพระเจ้าผู้คนชครีให้หาโหรมาทนายด
 จึงรู้ว่าผู้พระองค์เจ้าอยู่ต่างเมือง และเขาก็เล่าตอว่าดุกด้าวพระยาอยู่ทอง
 มีผู้ ๓ งานตงนางฟ้า เจ้าไชยทศจะใคร่ได้เป็นอัครมเหสี และเขาเพศเป็น
 ส้ามเนร กับเจ้าไชยเสนผู้ของเป็นเจ้าพระภิกษุเป็นเพื่อนกันมาถึงเมือง
 ศรีอยุธยาราชธานี มาอยู่อาศัยในวัดใกล้พระราชวัง ฟังกิตติศัพท์คน
 ทงหลายเล่าตอแก่กัน ครั้นวันระหนักแล้วเจ้ากุกตาเพศออกจากส้ามเนร
 แล้วซ่อนกำบังกายเข้าไปในพระราชวังมิได้ จึงเห็นต้นพิกุกต้น ๓ อยู่ใกล้

กำแพงวัง เจ้าจิ้งจอกเข้ามาเข้าไปได้ จึงให้หน้ทราไว้มิให้ผู้ใครุ และเจ้าจิ้ง
 เข้าไปหานางได้แต่นางถามว่าท่านนี้เป็นบุตรผู้ใด จึงบอกว่าเราเป็นบุตร
 เจ้าเชียงใหม่ พี่หาภรรยาที่ชอบใจมิได้ พี่จึงมาหาเจ้าจะใครได้เจ้าไปเป็น
 นางอัครมเหษี แต่เที่ยวไปหานางทุกวันจนนางทรงครรภ์แก่แล้ว ส้มเต๋จ
 พระเจ้าอยู่ทองเห็นลูกศูหุดากตาแต่มีออกปากกวดูกจะน้อยใจ แต่คิดว่า
 พระทวารบานประตูใคร่อยชนยงเข้ามาได้ จะมาในที่ใด ถ้าแวนใจแต่ท่อน้ำ
 ครนพระองค์เจ้าราฟงแล้วจึงตรัสสั่งคนทงหลายให้ทำเป็นตอบเหล็กดักไว้
 ที่ท่อนานน

๑ ฝ่ายเจ้าไชยทศ เคยประดาน้ำเข้าไปทุกวัน ๆ นน้กเขาตอบเหล็ก
 คิคอยู่ช้านานก็ตายในที่นั้น ต้องคำโบราณว่าทำมิชอบเข้าตอบตายเอง พระ
 เจ้าอยู่ทองจึงให้คนไปตูเห็นคนตายอยู่ จึงเอารูปนั้นมาดูเห็นหุดาก เป็น
 บัณฑิตรูปงาม และพระองค์จึงเสียดาย พระองค์คิดว่าจะมาแต่ผู้เดียว
 หรือ ๆ ว่ามีเพื่อน พระองค์จึงให้คนค้นหาจึงได้พบน้องชายอยู่อาราม
 ก็ให้กุมเอาตัวมาในพระราชวัง จึงให้ถามดูว่าบุตรพระเจ้าเชียงใหม่ และ
 พระราชเทวีอันทรงพระครรภ์แก่ที่ทรงพระกรรแสงให้รักล้ามี ว่ากจะเป็น
 หม้าย และลูกจะหาพ่อแม่ได้จะอายุแก่ไพร่พดทงหลาย เขาจะตายประมาณ
 ครรภ เห็นหน้าพระเจ้าอาวดุจดังเห็นหน้าผวอนตาย พระเจ้าอยู่ทองจึงให้
 เจ้าไชยเส่นอนเป็นภิกษุนนตามนวชแล้วจึงราชาภิเศกให้เป็นพระยา

๑ และส้มเต๋จพระเจ้าอยู่ทองตรัสใช้คนทงหลายให้ไปเอาคนปล้ำ
 พะนนเมืองทงคและรูปพระยาเกรกนนั้นมาแต่เมืองอินทปัตนครมาไว้ในเมือง

ศรีอยุธยา พระเจ้าอยู่หัวทรงมีพระชนมายุได้ ๓๐๐ ปีเศษก็ทรงคตณวันศุกร์
เดือน ๘ ขึ้น ๖ ค่ำปีฉลูศก พุทธศักราชได้ ๑๖๐๐ ปี

๑ เจ้าไชยเด่นได้เป็นพระยาในเมืองศรีอยุธยาราชธานีทำบุญให้ทาน
รักษาคัดเมตตาทาภาวนาช้านานได้ ๒๗ ปี และพระราชกุมารจึงมีวัยอันเจริญ
ใหญ่มา และพระเจ้าไชยเด่นผู้เป็นอาว์จึงราชาภิเษกเจ้าสุวรรณกุมารเป็น
พระยาแทนพระองค์ แล้วพระองค์เสด็จไปด้วยราชเทวีและนางเป็นบริวาร
ช้างม้าเป็นอันมาก ถึงเมืองพิไชยเชียงใหม่ และพระยาญาติกษัตริย์ชนมัทธนา
และพระเจ้าสุคนธ์ศรีราชาภิเษกเจ้าไชยเด่นให้เป็น พระยาแทนพระองค์เจ้า
สมเด็จพระเจ้าสุวรรณาธิบดีถึงคุณบิดาอันมาแต่ไกลและเกิดพระองค์ ๆ
จึงให้ช่างท่งหลายห่อพระสัมฤทธิ์รูป ๑ หน้าตัก ๔ วา แล้วพระองค์ทำบุญ
ให้ทานแก่เจ้ากัวยโศกาวจร ถอดองพระพุทธรูปอุทิศไปแก่พระบิดาแล้ว พระ
องค์มีพระราชธิดา ๒ พระองค์ องค์ ๑ ชื่อเจ้ากตยาเทวี องค์ ๑ ชื่อเจ้า
สุนันทาเทวี มีรูปอันงามดั่งนางเทพธิดาอันมีในสวรรค์นั้นแต่

เรื่องพระบรมราชา

๑ จะกล่าวถึงพระเจ้าธรรมไตรโลก ด้วยราชสมบัติณเมืองสุโขทัย
ราชธานี มีราชบุตร ๓ พระองค์ ๆ ๑ ชื่อพระบรมราชา พระองค์ ๑ ชื่อ
เจ้าบรมราชา พระองค์ ๑ ชื่อเจ้าราชาธิราช พระบิดาใครจะให้พระธรรม
ราชาผู้เป็นพ่อเจ้าทั้ง ๒ นั้นเป็นพระยา และพระองค์ก็ทูลถวายศรัทธาด้วยกัน
อันเนื่องกันสืบ ๆ มาแต่โบราณ พระบรมราชาและพระบรมราชาต่าง
คนต่างตั้งญากันยกพลโยธาและจัดเครื่องบรรณาการไปถวายขอพระราช
ธิดาพระเจ้าสุวรรณาธิบดีเมืองศรีอยุธยา และพระองค์จึงพระราชทาน

นางทั้ง ๒ ให้กรรมไตรโดก และนางกัถยาเทวีได้แก่พระบรมราชา นาง
 สุนันทาเทวีได้แก่พระบรมราชา และกษัตริย์ทั้ง ๒ ได้แล้วจะขึ้นไปเมือง
 มิได้ หดงด้วยรูปทรงนางทั้ง ๒ และสมเด็จพระเจ้าสุวรรณราชาผู้เป็นพ่อตา
 จึงให้บุตรทั้ง ๒ ให้ทำกำแพงคนละครึ่ง ทั้งหอรับทบาททำให้งามนคง
 อยู่เป็นสุขในเมืองหลวงแห่งพระองค์เจ้า และสมเด็จพระเจ้าสุวรรณราชา
 ให้ก่อพระมหาธาตุศูมไม้ตะเคียนที่พระพุทธรูปร่างนี้ และสร้างอารามอุโบสถ
 ที่พระธรรมศาลา พระพุทธรูป พระปฏิมากร กุฎีสถาน ให้เป็นทาน แล้ว
 พระองค์เจ้ารักษาศีตเมตตาทาภาวณา พระชนมายุได้ ๘๘ ปี พระองค์ทรงศค
 ฌวันพุฒเดือน ๖ แรม ๖ ค่ำปีฉลูศก และกษัตริย์ทั้ง ๒ พ้นองค์คิดอ่าน
 ด้วยกันทำสงครามพระองค์แล้ว อำมาตย์ทั้งหลายจึงราชาภิเศกเจ้ากรรม
 ราชาให้เป็นพระยา จำเดิมแต่นั้นมาพระเจ้ากรุงธนบุรีว่าพระเจ้าหลาน
 ได้เสวยราชสมบัติเมืองศรีอยุธยา พระองค์ให้แต่งตั้งคน ๑ มีกำลังจะ
 ให้เข้าไปปล้ำพะนันเมือง จึงให้จีนใช้สำเภาเข้ามาค้าด้วยไทย สู้ไทยมิได้
 และแพ้แล้วก็หนีไป และภายหลังไปครนสนบุญพระเจ้าบรมราชาผู้พี่แล้ว
 อำมาตย์เสนาจึงราชาภิเศกพระบรมราชาเสวยราชสมบัติณเมืองศรีอยุธยา
 ราชธานี และอัครมเหษีชื่อนางสุนันทาเทวีมีครรภ์พระราชบุตรคน ๑ ครน
 ถวบทศมาศจะประสูติวันนกกเบนอนมรมนอทธการ และเงินจามพราหมณ์
 นักเทศศุตาฝรั่งอังกฤษญีปุ่นวิตนดา ก็แต่งสำเภาเข้ามาค้าขายถึงนคร
 ศรีอยุธยา ก็ถวายเครื่องราชบรรณาการแก่สมเด็จพระเจ้าบรมราชา ด้วย
 บุญญาธิการแห่งพระองค์ ๆ จึงให้พระนามแก่พระราชกุมารชื่อวรเชษฐกุมาร
 ครนพระชนม์ได้ ๑๖ ปี สมเด็จพระบรมราชามีพระทัยจะใคร่มอบสมบัติ

ให้แก่เจ้าวรเชษฐกุมาร และพระองค์จะใคร่ทรงผนวชในพระศาสนา หวัง
จะเอานภพมาเป็นเบื้องหน้า จึงมีพระโองการตรัสสั่งแก่เสนาอำมาตย์ให้
ตั้งข่าวสาส์นไปถึงพระยาญาติฝ่ายข้างเหนือข้างใต้ ให้รู้ว่าพระบรมราชา
จะทรงผนวชบวชเป็นบวรณพสาครแล้ว ครั้นวันพุธเดือน ๖ ขึ้นค่ำ ๓
ปีฉลูศก เสด็จไปจากพระนครด้วยพระยาวรเชษฐทั้งพระต้นมชาวมแม่
ทั้งหลาย และเสนามนตรีให้ห้อมล้อมไปเป็นบริวาร ไปถึงวัดสมณโคฏ
มีพระสังฆราชาเป็นอุปัชฌาย์ มหาเทพโมฬีเป็นกรรมวาจา มหากรรมไทร
โตกวัตตฤทธาเป็นอนุสาวณะ ชุมนุมพระสังฆเจ้า ๓๐๐ พระองค์ นั่งหัตถ
บาทอุปสมบทเจ้าบรมราชาเป็นภิกษุ และพระสังฆเจ้าทั้งหลายก็จะออก
บวชใหม่โดยประมาณมากกว่า ๓๐๐ สิ้นแต่เจ้าพระบรมราชา ค่อยเจริญเมตตา
ภาวนาณวัดสมณโคฏ และพระมหาเทพโมฬีถวายอารามวัดสมณโคฏ
แก่พระองค์เจ้าแล้ว ก็ถาขึ้นมาอยู่ในอารามวัดป่าหลวงนอกเมืองชะลอน
คราบเท่าต้นสนหมายุพระองค์เจ้าในอารามที่นั่นแล

เรื่องขุนสิงห์พสาคร

๑ ศักราชถว้น ๓๐๐๐ พระร่วงเจ้าดับที่ ๑ และพระยาธรรมิกราชจะได้
ดับและโหราพฤตมาจารย์ มิได้เอาทูลบอกกล่าวก็ล่วงพ้นมาแล้วแต่ ยัน
ท่านพระเจ้าโคตมมหาราชแต่เมื่อยังเป็นพรณิพก ยังมีได้เป็นพระยาแก้ว
และพระโคตมมหาราชยังอยู่เมืองอินทปัตนคร และพระองค์ตรัสแก่ขุน
สิงห์พสาครให้เอาสินค้าของหลวงออกไปขาย ขุนสิงห์พสาครรับพระราช
โองการแล้วก็ทูลตา จึงนำพาณิชพ่อค้าทั้ง ๕๐๐ ลงลำภาด้า ๑ และตั้ง

ของเป็นอันมาก ครั้นใดถูกษัตริย์ใช้ดำเินออกไปจากเมืองอินทปัตนคร
 หวังว่าจะไปบริเขตประภังยหน และไปช้านานได้ ๗ เดือนก็หลงเข้าอับอยู่
 เพราะวาทมมิได้ มีรูที่จะไปมาได้ช้านาน ๑๕ วัน อึ่งเป็นอกุศลแก่
 ชาวพ่อค้าทั้งหลาย และตมยันบังเกิดขึ้นมามิใช่ตมจะโคธตาคันหามิได้
 และเป็นพายุพัดสายลมอฆาต และพายุพาเอาดำเินไปจากทะเลแดนตัดออก
 จากปากอ่าว แล้วก็ไปถึงมหาสมุทรอันใหญ่ ครั้นดำเินดำเินไปถึง
 ที่นั้นบ่อนจะกลับคืนมาได้ และแต่ไปช้านานได้ ๗ เดือน จึงเห็นเมือง
 กุเวนครเป็นเมืองพระกาลเจ้า ปราสาทและกำแพงก็เต็มไปด้วยเงินทอง
 คนทั้งหลายได้เห็นกยณคนกหนาวาทนเรามาพบเมืองแล้ว เรามักตวตายเคย
 จึงจอดดำเินเข้าแล้วต่างคนต่างขึ้นไปซื้อขายกันกลางตลาดนั้นก็ลงมาดำเิน
 แห่งตน และเข้าซุนถึงหพสาครได้เห็นแม่นางคน ๑ เหมือนเจ้าผู้หญิงตน
 และมันก็มาบอกแก่ซุนถึงหพนั้นว่าได้เห็นแม่นางคน ๑ เหมือนนายผู้หญิง
 ซุนถึงหพสาครได้ ยนกยนต์ จึงซุนไปแต่ดูก็เห็นเมียตน ไม่รู้ว่าตายหามิได้
 ครั้นเห็นแม่นาง แม่นางเห็นผวตนกยนต์ แต่กรองให้รำไรไปมาต่อกัน
 แล้ว แม่นางจึงบอกแก่ผวตคนว่า ท่านหลงมาเข้าเมืองพระกาลเจ้าแล้ว
 ยงอีก ๗ วันนาคพอกาทั้งหลายและตัวท่านก็จะตายด้วยกันสิ้น ข้าจะ
 บอกให้รู้เอาตัวรอดเถิด และข้าจะเตาเนื้อความให้ท่านฟัง และท่าน
 ค่าของหลวงและท่านมาจากชานนทองชายงอนอยู่ ท่านมาช้านาน ท้องข้า
 แก่ชุนได้ ๘ เดือนจะคลอดลูก และพระกาลเจ้าให้อามาตย์ไปผูกพันพิศ
 และผูกคอขามาจากทนนชากตาย ก็โตมาเกิดเป็นผกนอยู่เมืองนี้ และ
 ข้าจะบอกให้ท่านรู้ และเงินข้าได้หีบไว้ ๒๐ ชั่ง และทองชั่ง ๑ และข้า

ผู้ชาย ๕ คน ชาวหญิง ๓๐ คน ทั้งของท่านของข้าวมด้วยกัน และ
 ทรัพย์ทงนนเมอจะชาติใจข้าไหของสาวท่านเอาไว้ ถ้าและท่านไปถึงบ้าน
 ท่านถามน้องสาวท่านเอาเถิด และท่านทำบุญหลังนำมาถึงชาติด้วยเถิด
 และข้าจะบอกท่านให้ทำเข้าตากเข้าตุได้สูงได้ไ้ ให้จงมากแล้วพันเข้ากับตัว
 และขึ้นไปตายเส้ากระโตงคอยแแต่ดู ถ้าและปตายเส้ากระโตงพัดไปถึงต้น
 หมากรเคือ อันโอนมาริมมหาสมุทรทะเล และท่านจับกิ่งหมากรเคือองมัน
 แล้วจึงไ้ตามกิ่งหมากรเคือเข้าไปต้นเถิด ท่านจึงจะรอดตัวและท่านเร่งไปเถิด
 พระกาตท่านร้ายนัก ครันเห็นท่านผู้ใดผู้นั้นก็จะตายทันที ถ้าผู้ใดทำดีการ
 บุษยาพระกาตเจ้าตใจนักหนา ท่านเอยพระกาตพระกุดเจ้ายอมร้ายนักพัด
 เอาให้ไ้ ถ้าผู้ใดทำรูปพระกาตพระกุด ให้ไ้ในวันบอบทำดีการบุษาจึง
 จะพ้นความตาย และคนทั้งหลายมีทันแเมาทันแกพัดเอามาไ้เป็นชา ชาท้าว
 บ่าวพระยากดี เขยใจกดี เป็นสัตว์เดยรณานกดี ย่อมลุ่มเอาหัวใจและ
 เลือดทั้งหลายกินเป็นอาหาร และทั้งตัวก็เอามาไ้เป็นบ่าวเป็นชาตามวิบาก
 แล้ว เว้นไ้แต่บุญผู้นั้นมาก จึงจะเอามาไ้ด้วยบุญผู้นั้นแต่ ชาดังท่านท่าน
 ท่านจึงไปเถิด และขุนสังหพสาครก็ตงมาสู่ลำภาแห่งตนมให้ผู้ใดรู้ดีคน
 และจึงทำเข้าตุเข้าตากได้ไ้เป็นอันมากแล้วก็พันเข้ากับตัวแล้วกชนไปคั่นหน
 ด้วยตนเอง จึงให้พานิซชกส้มอชนแล้วให้บ้ายหัวลำภาไปตามริมมหาสมุทร
 ตามคำเมยสั่ง และตมตอองโบกพาเอาลำภานั้นไปเป็นอันเร็ว และปตายเส้า
 กระโตงระกิ่งหมากรเคือเขาแล้วตนก็ฉวยจับเอากิ่งหมากรเคือนั้นไ้ก็โหนชน
 อยู่ทั้นั้น และลำภานั้นแล่นไปไ้ ๗ วันก็ตกตงท้องมหาสมุทร อันใหญ่ดู

มหาอวีจและพานิชทั้งหลายก็ตายฉิบหายสิ้น คือตกนรกทั้งเป็น และซุน
 ดิ่งหพลาก็ค่อยไต่ตามกิ่งหมากเดือลงมา ๗ วัน จึงถึงค่าคบอันใหญ่
 แล้วจะลงมิได้โดยด้วยค่าคบอันใหญ่ประมาณ ๑๐ วา กินแต่ลูกหมากเดือ
 เป็นอาหารช้านาน แลเห็นเชือกเขาพันต้นหมากเดือขึ้นไป จึงไต่ตามเชือก
 เขามาได้ ๗ วัน จึงถึงโคนต้น จึงเห็นราชสีห์ยืนอยู่ในที่นั้นก็ตกใจกลัว
 นึกหนา จึงเอาลูกหมากเดือทั้งแต่เช้าไปถึงตะวันตกจึงรู้ว่าราชสีห์ตาย
 จึงลงมาผลักให้ลงแล้วเอาตามเถือเอาหนังราชสีห์พันเขา แลวกก็แบกไต่
 ตามแนวป่าขึ้นมาและกินแต่เช้าตากเขาคมาเป็นช้านานได้ ๑๕ วัน จึงชาว
 ด้านเขาได้ศิวเขาก็พาเอาตัวมาถึงเมืองพระยาฯ จึงให้ถาม และซุนดิ่งหพลาก็
 จึงบอกแก่พระยาว่าพระเจ้าโคตมมหาราชเมืองอินทปัตนครให้ไปค้าสำเภาก็
 ก็อับปางเสียสำเภาเหลือมาแต่ชำเดียว จึงได้หนังราชสีห์มาแต่ป่าพระ
 หิมพานต์ และพระยาจึงให้เลี้ยงดูแล้วจึงให้เถือเอาหนังราชสีห์ไว้หน้อย
 หนึ่ง แล้วจึงสั่งให้ไปแก่พระยาให้เถือเอาหนังราชสีห์ไว้ทุก ๆ เมือง กว่า
 จะถึงเมืองอินทปัตนครยังหนังราชสีห์เห็นเทพารมป็นนแด ครั้นถึงเมือง
 อินทปัตนครซุนดิ่งหพลาก็ จึงเอาหนังราชสีห์เข้าไปถวายแก่พระเจ้าโคตม
 มหาราชฯ จึงถามหาเหตุและซุนดิ่งหพลาก็กราบทูลอาการทั้งปวงแก่พระ
 มหากษัตริย์เจ้า ๆ เห็นความจริง จึงให้พระราชทานเงินทองแก่ซุนดิ่งห
 พลาคือเป็นอันมากแล้วซุนดิ่งหพลาก็ทูลถามบ้านแห่งตน แล้วจึงถาม
 ข้าไทและน้องสาวแห่งตนตามคำเมียตนสั่งมา ข้าไทและน้องสาวบอกเนื้อ
 ความดังนั้นให้ ฟัง ฟัง ก็ล้มคำเมียตนที่ตายบอกมานั้นทุกประการแต่ ๆ

TUDC

22/04/2563